

دانشکده مهندسی صنایع و مدیریت

پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

بررسی تاثیر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال و پیش بینی روند اشتغال تا سال ۱۴۰۷

(مطالعه موردی: ایران)

نگارنده: مرضیه اسلامی فر

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا آرمان مهر

بهمن ۱۳۹۵

تقدیم به:

پدر بزرگوار و مادر مهربانم

آن دو فرشته‌ای که از خواسته هایشان گذشتند، سختی‌ها را به جان خریدند و خود را سپر بلای مشکلات و ناملایمات کردند تا من به جایگاهی که اکنون در آن هستم، برسم.

تشکر و قدردانی

حال که به لطف و کرم خدا، این محمل به سر منزل رسیده است با دلی سرشار از خضوع و خشوع و مهر و عشق نسبت به ذات اقدس خداوندی، وی را شکر و سپاس می‌گویم که شایستگی تحصیل و پوییدن راه علم و تحقیق را به من عطا فرمود. همچنین بر خود مستلزم می‌دانم مراتب تقدیر و قدردانی خالصانه و صمیمانه خود را تقدیم عزیزانی نمایم که بدون پشتیبانی و مساعدت‌های ایشان طی این طریق بسیار بعید و دشوار می‌نمود:

استاد راهنمای بزرگوارم دکتر محمدرضا آرمان‌مهر که پشتوانه علمی، معنوی و اخلاقی ایشان توشه ارزشمندی بود که قرین این راه گردید. از ایشان بی‌نهایت سپاسگزارم چرا که در مدت این دوره و همچنین در زمان تحصیلم درس‌های ارزشمند بسیاری از ایشان آموخته‌ام.

اساتید محترم داور و ناظر که نظرات ارزشمندشان بر غنای این پژوهش افزود.

خانواده گرامی‌ام و همسر عزیزم که کمک‌های بی‌دریغشان پیمودن این راه را بر من هموار ساخت.

جناب آقای محمد ادبی و سرکار خانم نجمه مهدی‌زاده که در این مسیر مرا تشویق و همراهی نمودند.

و در خاتمه از تمام کسانی که در این دوره تحصیلی مرا یاری نمودند تشکر و قدردانی می‌نمایم.

تعهد نامه

اینجانبمرضیه اسلامی فر..... دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشتهبرنامه ریزی سیستم های اقتصادی..... دانشکدهمهندسی صنایع و مدیریت..... دانشگاه صنعتی شاهرود نویسنده پایان نامه ... بررسی تاثیر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال و پیش بینی روند اشتغال تا سال ۱۴۰۷ (مطالعه موردی: ایران).....تحت راهنمایی.....دکتر محمدرضا آرمان مهر.....متعهد می شوم:

تحقیقات در این پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.

در استفاده از نتایج پژوهش های محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است.

مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است.

کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می باشد و مقالات مستخرج با نام « دانشگاه صنعتی شاهرود» و یا «Shahrood University of Technology» به چاپ خواهد رسید.

حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان نامه تأثیرگذار بوده اند در مقالات مستخرج از پایان نامه رعایت می گردد.

در کلیه مراحل انجام این پایان نامه، در مواردی که از موجود زنده (یا بافت های آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است.

در کلیه مراحل انجام این پایان نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است اصل رازداری ، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است.

تاریخ و امضای دانشجو:

مالکیت نتایج و حق نشر

کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج، کتاب، برنامه های رایانه ای، نرم افزارها و تجهیزات ساخته شده است) متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود. استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

چکیده

گردشگری به عنوان یک بخش با اشتغال‌زایی بالا، از طریق جذب درآمد ارزی، در جهان کنونی از چنان جایگاهی برخوردار است که از آن به عنوان صنعت گردشگری یاد می‌شود. با توجه به آثار اقتصادی این صنعت، اگر بتوان از ظرفیت‌های بالقوه کشور به صورت بهینه استفاده کرد می‌توان شاهد رشد و شکوفایی بزرگی در سطح اقتصاد کشور بود و تأثیر این صنعت بر بخش‌های مختلف اقتصادی، می‌تواند به عنوان یکی از راهکارهای رهایی از اقتصاد تک محصولی و دستیابی به رشد و توسعه پایدار مورد استفاده قرار گیرد. پس از مرور پیشینه مطالعات انجام شده، هدف این مطالعه شناسایی متغیرهای تأثیرگذار گردشگری بر اشتغال و همچنین پیش‌بینی اشتغال متأثر از این صنعت می‌باشد. دوره‌ی مورد مطالعه در این پژوهش ۱۳۹۲-۱۳۷۴ و شبیه‌سازی آن تا سال ۱۴۰۷ در نظر گرفته شده است. به این منظور از روش پویایی‌های سیستم و روش اقتصاد سنجی استفاده شده است. صنعت گردشگری مسأله‌ای پویا و پیچیده است، از این رو از روش پویایی‌های سیستم که یک روش کمی-کیفی می‌باشد بهره‌گرفته شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد با توجه به اینکه صنعت گردشگری یک صنعت کاربر بوده و نیاز به سرمایه اولیه بالا ندارد، ورود هر گردشگر خارجی باعث ایجاد اشتغال به صورت مستقیم، غیرمستقیم و القایی شده و توجه بیشتر به این بخش رشد و توسعه-ی اقتصادی کشور را تسریع می‌بخشد. بنابراین به دلیل نقش مهم گردشگران خارجی در اقتصاد کشور لازم است به صنعت گردشگری توجه بیشتری شود.

کلمات کلیدی: گردشگران خارجی، اشتغال، پویایی‌های سیستم

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	۱.۱. مقدمه
۲	۱.۲. طرح پژوهش و بیان مساله
۶	۱.۳. فرضیات و اهداف پژوهش
۶	۱.۴. نوآوری، کاربردها
۷	۱.۵. روش انجام پژوهش
۹	۱.۶. جمع بندی
۱۱	فصل دوم: مرور مطالعات پیشین
۱۲	۱.۲. مقدمه
۱۲	۲.۲. مرور مطالعات خارجی
۱۴	۳.۲. مرور مطالعات داخلی
۲۵	۴.۲. جمع بندی
۲۷	فصل سوم: مبانی نظری
۲۸	۱.۳. مقدمه
۲۸	۲.۳. واژه و مفاهیم گردشگری
۲۹	۱.۲.۳. تاریخچه صنعت گردشگری
۳۰	۲.۲.۳. انواع گردشگری
۳۱	۳.۲.۳. گردشگری به عنوان یک صنعت
۳۲	۳.۳. منافع جذب گردشگر خارجی
۳۳	۴.۳. تاثیر گردشگر خارجی بر اشتغال
۳۷	۱.۴.۳. عرضه نیروی کار در صنعت گردشگری
۳۸	۲.۴.۳. تقاضای نیروی کار در صنعت گردشگری
۳۹	۵.۳. جایگاه گردشگر خارجی در ایران
۴۰	۶.۳. راهکارهای جذب گردشگر خارجی
۴۱	۷.۳. برنامه ریزی جذب گردشگر خارجی
۴۲	۸.۳. جایگاه گردشگری در اسلام
۴۴	۹.۳. پویایی های سیستم
۵۰	۱۰.۳. جمع بندی
۵۱	فصل چهارم: مدلسازی و تحلیل نتایج

۵۲	۱.۴. مقدمه
۵۲	۲.۴. الگوی اقتصادسنجی
۵۵	۳.۴. گردشگری و پویایی شناسی سیستم
۶۱	۴.۴. نمودار علی- حلقوی گردشگری
۶۲	۱.۴.۴. بخش صنعت
۶۴	۲.۴.۴. بخش کشاورزی
۶۵	۳.۴.۴. بخش خدمات
۶۶	۴.۴.۴. مدل نهایی
۶۸	۵.۴. نمودار حالت- جریان گردشگری
۷۰	۶.۴. شبیه سازی مدل گردشگری
۷۰	۱.۶.۴. بررسی فرضیات پژوهش
۷۴	۱.۶.۴. تست مدل و اعتبارسنجی آن
۷۹	۳.۶.۴. سناریوسازی و تحلیل نتایج
۸۳	۷.۴. جمع بندی
۸۷	فصل پنجم: نتیجه گیری
۸۸	نتیجه گیری
۹۰	منابع و مأخذ

فهرست اشکال

- شکل (۱-۱). حلقه مهاجرت و اشتغال ۷
- شکل (۱-۳). طبقه بندی انواع گردشگری ۳۱
- شکل (۲-۳). نمودار تعداد گردشگران خارجی وارد شده به ایران و میزان صادرات خدمات گردشگری ۳۴
- شکل (۳-۳). نمودار سهم گردشگری در GDP ایران ۳۶
- شکل (۴-۳). نمودار اثر کل (مستقیم و غیرمستقیم) ورود گردشگر بر تولید شغل ۳۷
- شکل (۵-۳). روش پویاییهای سیستم بر اساس روش استرمن ۴۵
- شکل (۶-۳). حلقه علی الگوی رفتاری رشد ۴۷
- شکل (۷-۳). الگوی رفتاری رشد ۴۷
- شکل (۸-۳). حلقه علی الگوی رفتاری هدف جو ۴۸
- شکل (۹-۳). الگوی رفتاری هدف جو ۴۸
- شکل (۱۰-۳). نمایی از نمودار حالت - جریان ۴۹
- شکل (۱-۴). نمودار ورودی گردشگران بین المللی ۵۹
- شکل (۲-۴). نمودار درآمد گردشگران ورودی بین المللی به ایران ۶۰
- شکل (۳-۴). ذی نفعان صنعت گردشگری ۶۲
- شکل (۴-۴). نمودار بخش صنعت ۶۴
- شکل (۵-۴). نمودار بخش کشاورزی ۶۵
- شکل (۶-۴). نمودار بخش خدمات ۶۶
- شکل (۷-۴). نمودار کلی علی - معلولی اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال ۶۷
- شکل (۸-۴). نمودار کلی حالت-جریان اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال ۶۹
- شکل (۹-۴). صحت ساختاری مدل اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال ۷۰
- شکل (۱۰-۴). شبیه سازی افزایش گردشگران خارجی. (محاسبات محقق) ۷۱

- شکل (۴-۱۱). بررسی فرضیه تأثیر افزایش جذب گردشگران خارجی بر اشتغال کشور. (محاسبات محقق) ۷۲
- شکل (۴-۱۲). شبیه سازی افزایش گردشگران ورودی خارجی. (محاسبات محقق) ۷۲
- شکل (۴-۱۳). بررسی فرضیه تأثیر جذب گردشگران خارجی بر بهبود زیرساخت ها. (محاسبات محقق) ۷۳
- شکل (۴-۱۴). شبیه سازی افزایش گردشگران ورودی خارجی. (محاسبات محقق) ۷۴
- شکل (۴-۱۵). بررسی فرضیه تأثیر جذب گردشگران خارجی بر افزایش ارزآوری. (محاسبات محقق) ۷۴
- شکل (۴-۱۶). شبیه سازی رفتار حدی تبلیغات (محاسبات محقق) ۷۶
- شکل (۴-۱۷). تغییر ورود گردشگران خارجی در اثر تغییر رفتار حدی تبلیغات (محاسبات محقق) ۷۶
- شکل (۴-۱۸). تغییر اشتغال در اثر تغییر رفتار حدی تبلیغات (محاسبات محقق) ۷۷
- شکل (۴-۱۹). بازسازی رفتار مرجع برای ورود گردشگران خارجی (محاسبات محقق) ۷۸
- شکل (۴-۲۰). بازسازی رفتار مرجع برای سرمایه گذاری (محاسبات محقق) ۷۸
- شکل (۴-۲۱). بازسازی رفتار مرجع برای اشتغال (محاسبات محقق) ۷۹
- شکل (۴-۲۲). اعمال سناریو بر روی متغیر ظرفیت گردشگری. (محاسبات محقق) ۸۰
- شکل (۴-۲۳). تأثیر سناریو اعمال شده بر متغیر ظرفیت گردشگری. (محاسبات محقق) ۸۱
- شکل (۴-۲۴). اعمال سناریو بر روی متغیر گردشگران خارجی. (محاسبات محقق) ۸۲
- شکل (۴-۲۵). تأثیر سناریو اعمال شده بر میزان تقاضای نیروی کار. (محاسبات محقق) ۸۲
- شکل (۴-۲۶). نمودار اثبات فرضیه اصلی (محاسبات محقق) ۸۴
- شکل (۴-۲۷). نمودار اثبات فرضیه فرعی اول (محاسبات محقق) ۸۴
- شکل (۴-۲۸). نمودار اثبات فرضیه فرعی دوم (محاسبات محقق) ۸۵

فهرست جداول

۵۲	جدول (۱-۴). نتایج تخمین مدل
۵۴	جدول (۲-۴). آزمون همخطی
۵۴	جدول (۳-۴). آزمون ناهمسانی واریانس
۵۵	جدول (۴-۴). آزمون تصریح مدل
۵۵	جدول (۵-۴). آزمون خودهمبستگی
۵۶	جدول (۶-۴). متغیرهای به کار رفته در مدل
۵۸	جدول (۷-۴). آمار گردشگران ورودی بین المللی به ایران
۵۹	جدول (۸-۴). آمار درآمد گردشگران ورودی بین المللی به ایران

فصل اول: کلیات پژوهش

۱.۱. مقدمه

امروزه گردشگری در حال تبدیل شدن به یکی از ارکان اصلی اقتصاد تجاری جهان است. در واقع گردشگری در بسیاری از کشورهای جهان، یکی از پیچیده ترین کسب و کارهای بشری می باشد و به عنوان فعالیتی چند وجهی دارای کارکردها و اثرات مثبت گوناگون است که از جمله آنها می توان به اشتغالزایی، کسب درآمد، جذب ارز و تقویت زیرساختها و ... اشاره کرد (زر آبادی و بهار، ۱۳۹۲: ۳۸).

صنعت گردشگری یکی از صنایع مهم اشتغالزایی به حساب می آید و در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته مورد توجه قرار می گیرد. بسیاری از کشورها این صنعت را به عنوان منبع درآمد، اشتغالزایی، رشد اقتصادی و توسعه زیرساختها می دانند. این صنعت بزرگترین صنعت خدماتی جهان است که رشد و توسعه ی آن نیاز به نیروی کار ماهر و آموزش دیده دارد تا سود کلان را عاید کشور کند. اصولاً تعداد کمی از بخشهای اقتصادی دارای قابلیتی در حد صنعت گردشگری هستند که بتوانند ارزش افزوده، اشتغال و ارز را با چنین هزینه پائینی تولید کنند. در حال حاضر، گردشگری به مهم ترین فعالیت اقتصادی جهان تبدیل شده است؛ که هم از خاصیت ارزآوری برخوردار است و هم سبب توزیع قدرت خرید در سراسر کشور میزبان می گردد (بیچریل^۱، ۱۳۸۴: ۱۷).

در این مطالعه به بررسی تاثیر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال و پیش بینی روند اشتغال تا سال ۱۴۰۷ (مطالعه موردی: ایران) طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۷۴ پرداخته شده است. در نهایت نتایج حاصل از تخمین مدل با استفاده از نرم افزارهای *stata* و *vensim* برآورد می گردد.

۱.۲. طرح پژوهش و بیان مساله

گردشگری صنعتی است که امروزه سهم بزرگی از فعالیت های اقتصادی جهان را در بر گرفته و طبق محاسبات انجام شده، بالغ بر یک سوم کل که علاوه بر ایجاد زمینه برای توسعه زیرساخت ها، ایجاد درآمد و اشتغال برای میزبانان و همچنین فراهم آوردن درآمد مالیاتی برای دولت از جمله آثار بارز این

¹ - Bichril

صنعت است. با توجه به این که در کشورهای در حال توسعه معضلاتی همچون نرخ بیکاری بالا، محدودیت منابع ارزی، اقتصاد تک محصولی، سطح پایین درآمد سرانه و نرخ‌های نازل رشد اقتصادی به وضوح دیده می‌شود، از این رو این کشورها برای رهایی از چنین مشکلاتی نیازمند رشد اقتصادی سریع و مستمر هستند و از آنجا که صنعت گردشگری یکی از صنایع مهم و پردرآمد جهان شناخته شده است، می‌تواند نقش قابل توجهی در راستای این هدف داشته باشد (حسنوند و خدایانه، ۱۳۹۳: ۸۸). گردشگری بزرگترین حرکت مردم در زمان صلح است و یکی از امید بخش‌ترین فعالیت‌هایی است که از آن به عنوان گذرگاه توسعه یاد می‌کنند. در حال حاضر بسیاری از کشورها منافع اقتصادی و اجتماعی خود را از گردشگری دریافت می‌کنند و درآمدهای گردشگری را برای توسعه زیرساخت‌های منطقه به کار می‌برند. در واقع مهم‌ترین هدف توسعه گردشگری داخلی و خارجی، توسعه اقتصادی - اجتماعی نواحی مقصد است. گردشگری به عنوان پدیده‌ای با سودآوری فراوان به همراه گسترش تکنولوژی ارتباطات در وضعیت کنون جهان از چنان جایگاهی برخوردار گشته که تحت عنوان صنعت از آن یاد می‌شود. گردشگری یکی از رشد یافته‌ترین صنایع نیمه دوم قرن بیستم بود و اغلب به عنوان یک کلید برای رشد اقتصادی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه استفاده شده است (زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۹). گردشگری پایدار بی شک می‌تواند نقش مؤثری در اشتغال‌زایی، افزایش درآمد، ایجاد وحدت میان قومیت‌ها و عدالت اجتماعی ایفا نماید (حمیدی و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۲). در واقع گردشگری می‌تواند با انتقال ثروت از جوامع دارا و تزریق آن به اقتصاد کشورهای جهان سوم امید بخش‌ترین ابزار توسعه برای کشورهای جنوب باشد.

برای موفقیت در این صنعت باید به دنبال برنامه‌ریزی و ارائه راهکارهایی برای جذب گردشگران بود، مهم‌ترین راهکارها عبارتند از: ۱- تبلیغات ۲- خدمات گردشگری ۳- امنیت ۴- رفع تحریم‌ها، که در ادامه به آن اشاره می‌شود:

تجارت خدمات سراسر جهان را به خود اختصاص داده است. منافع و آثار مطلوب اقتصادی گردشگری،

کلیه بخش‌های اقتصادی را تحت تاثیر قرار می‌دهد؛ به گونه‌ای

تبلیغات: یکی از عوامل اصلی در بازاریابی گردشگری، جذب گردشگران به منطقه مورد نظر از طریق تبلیغات است. از آنجا که مصرف کنندگان بسیاری از خدمات مانند جاذبه‌های گردشگری که غیر ملموس هستند را نمی‌توانند قبل از بازدید و به اصطلاح مصرف مورد ارزیابی قرار دهند، توجه به تبلیغات به عنوان یک عامل اصلی در بازاریابی گردشگری مورد توجه قرار می‌گیرد (نوری و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۳) تبلیغات مناسب نوعی سرمایه‌گذاری بنیادی و اصولی برای پیشبرد اهداف سازمانی و ملی است که در صورت اجرای صحیح و اصولی می‌تواند دستاوردهای ارزشمندی را به همراه داشته باشد (زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶). بنابراین یکی از بهترین راهکارها برای بهتر کردن اوضاع اقتصاد کشور تبلیغات مثبت برای جذب گردشگر از کشورهای دیگر است که می‌تواند با ایجاد شغل و درآمدزایی بسیاری از مشکلات کشور را حل کند.

امنیت: در سال‌های اخیر، صنعت گردشگری به عنوان یک صنعت جذاب، پویا، درآمدزا و اثربخش خود را در جهان مطرح ساخته است. یکی از عواملی که سبب توسعه پایدار این صنعت شده، امنیت و احساس آن در نزد گردشگران می‌باشد. از نظر ویور^۱ و اپرمان^۲ مهم‌ترین شاخص‌های اجتماعی برای تأمین امنیت گردشگری پایدار عبارت‌اند از: واکنش‌های ساکنان محلی به گردشگری و گردشگر، تعداد شکایات ناشی از گردشگر و فعالیت‌های گردشگری، میزان جرایم صورت گرفته در مخالفت با گردشگران و صنعت گردشگری توسط مردمان بومی و غیربومی، میزان انحراف‌های اجتماعی و اخلاقی در ارتباط با گردشگری، درصد بازدیدهای مکرر، مدت زمان میانگین اقامت بازدیدکنندگان، مهاجرت‌های مرتبط با گردشگری، نسبت ساکنان محلی به گردشگران، میزان جرایم به وقوع پیوسته ناشی از تحریک‌های گردشگران، میزان رضایتمندی گردشگران از بازدید، تصویری که از بازدید و مکان مورد بازدید در ذهن بازدیدکنندگان شکل می‌گیرد، توزیع مشاغل با در نظر گرفتن سطح درآمد و اندازه سهم مالکیت، شرایط فصلی، موقعیت مقصد در چرخه تولید، حمایت و پشتیبانی از جاذبه‌های

1- Vior

2- Eperman

گردشگری و امکانات گردشگری، ضریب جذابیت گردشگری و بالاخره ظرفیت اجتماعی از لحاظ تأمین مایحتاج گردشگری (شاهیوندی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۳۷).

خدمات گردشگری: گردشگری یک صنعت خدماتی است که شامل تعدادی از ترکیبات مادی و غیرمادی می باشد. عناصر مادی شامل سیستم های حمل و نقل (هوایی، راه آهن، جاده های، آبی و امروز فضایی)، پذیرایی (مسکن، غذا، تورها) و خدمات مربوط به آن نظیر خدمات بانکی، بیمه و خدمات بهداشتی و ایمنی می شود. عناصر غیرمادی شامل استراحت، آرامش، فرهنگ، فرار، ماجراجویی و تجربیات جدید و متفاوت می باشد (زنگی آبادی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶)

تحریم ها: تحریم در حوزه های اقتصادی، اجتماعی، و سیاسی مفاهیم متفاوتی را دارند. برخی از تعاریف تحریم های اقتصادی عبارتند از: «باری ای کارتر^۱»، تحریم های اقتصادی را به معنای «تدابیر قهرآمیز اقتصادی علیه یک یا چند کشور برای ایجاد تغییر در سیاست های آن کشور» می داند. هافبوئر^۲، اسکات^۳ و الیوت^۴، تحریم اقتصادی را به معنی توقف عمدی یا تهدید به توقف روابط معمول تجاری یا مالی از سوی یک دولت می دانند (بهروزی فر، ۱۳۸۳: ۱۹۸)

کشورهایی که برای افزایش درآمد ناخالص ملی به فکر گسترش بازار خدمات افتاده اند، بازار گردشگری را به عنوان مهم ترین بازار با گردش مالی چشم گیر، اشتغال زایی مولد و حاشیه سود بالا یافته اند (ربیعی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۳۶). گردشگری در سال های گذشته وضعیت خوبی نداشت و شرایط تحریم و روابط بین المللی باعث شده بود تا چرخ های این صنعت که می تواند یکی از مهمترین منابع ارزآوری و اشتغالزایی برای کشور باشد به خوبی نچرخد. اما اکنون با وجودی که هنوز مدت کمی از تغییرات در حوزه بین الملل ایران می گذرد، گردشگری خارجی رشد خوبی دارد و تقاضاها برای ورود به ایران رو به افزایش است. اما هنوز هم دست اندرکاران این حوزه نگران کمبود

¹-Barry E. Carter

²- Hufbauer

³- Schott

⁴- Elliott

هتل و اقامتگاه‌های مناسب برای گردشگران هستند و به دنبال راهکارهای حمایتی دولت برای جذب سرمایه گذار در این صنعت می‌باشند. این تحقیق تلاش دارد تا در این زمینه قدمی به جلو بردارد. ضرورت انجام تحقیق در شرایط پسا تحریم اهمیت بیشتری نسبت به شرایط ماقبل تحریم دارد و می‌تواند ثمرات اشاره شده را به نسبت بیشتری برای کشور به همراه داشته باشد.

۳.۱. فرضیات و اهداف پژوهش

فرضیه اصلی پژوهش عبارت است از:

با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، اشتغال به صورت نمایی افزایش می‌یابد.

فرضیه های فرعی نیز عبارتند از:

۱. با افزایش جذب گردشگران خارجی در گذر زمان، زیرساخت‌ها به صورت نمایی بهبود می‌یابد.

۲. با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، ارزآوری به صورت نمایی افزایش می‌یابد.

مهمترین اهداف تحقیق بر اساس فرضیات فوق عبارتند از:

۱. بررسی راهکارهای جذب گردشگر خارجی با هدف ایجاد اشتغال.

۲. مطالعه ظرفیت‌های بالقوه در جذب گردشگران خارجی.

۴.۱. نوآوری، کاربردها

در این مطالعه به بررسی راهکارهای جذب گردشگران خارجی با هدف ایجاد اشتغال پایدار با رویکرد سیستم دینامیکی پرداخته شده است که همزمان با الگوی اقتصاد سنجی حمایت می‌شود. از این نظر این پژوهش یک کار تلفیقی جدید محسوب می‌شود. علاوه بر این از دیگر جنبه‌های نوآوری در این موضوع پیش بینی روند اشتغال تا سال ۱۴۰۷ می‌باشد.

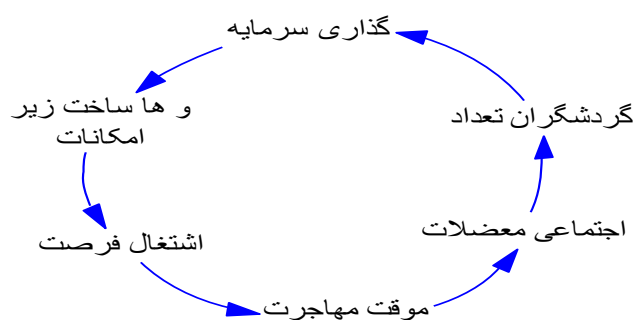
توجه به صنایع درآمدزا و ارزآور به منظور پایان دادن به تراژدی اقتصاد تک محصولی و کمک به سیاست‌گذاران کشور در جهت گسترش صنعت گردشگری از جمله کاربردهای این تحقیق است.

بر اساس این کاربردها، سازمان‌های دولتی فعال در امر گردشگری مانند سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، آژانس‌های جهانگردی می‌توانند از نتایج تحقیق بهره‌برند.

۵.۱. روش انجام پژوهش

این تحقیق از نظر روش جمع‌آوری داده‌ها دارای روش کتابخانه‌ای، از نظر مدلسازی دارای روش سیستم‌های دینامیک و اقتصاد سنجی و از نظر تحلیل نتایج، توصیف و تحلیل آماری می‌باشد. داده‌های مورد استفاده در این تحقیق از بانک مرکزی، مرکز آمار و سایر منابع آماری معتبر جمع‌آوری می‌شود.

شناسایی حلقه‌های بازخورد یک مبنای ارزشمند برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در مدل دینامیک است. حلقه‌های بازخوردی به دو دسته حلقه بازخوردی تقویت‌کننده و حلقه بازخوردی متعادل‌کننده تقسیم می‌شوند. در مدل سیستم‌های دینامیک ارتباط میان متغیرهای کلیدی خطی نیست، بلکه روابط علت و معلولی است. حلقه‌های مثبت و منفی در تجزیه و تحلیل سیستم‌ها از طریق شناسایی عوامل رشد یا موانع توسعه سیستم گردشگری نقش مهمی را ایفا می‌کنند (بوش^۱ و کامبیز^۲، ۲۰۱۱: ۸). ترسیم نمودار علی حلقوی و حالت جریان با استفاده از نرم افزار ونسیم^۳ انجام می‌شود.

شکل (۱-۱). حلقه مهاجرت و اشتغال

منبع: (بوش و کامبیز، ۲۰۱۱: ۹)

^۱- Bosch
^۲- Kambiz
^۳- vensim

بعد از ارائه مدل دینامیک، در مدل اقتصادسنجی، برخی از مهمترین رابط بین حلقه ها نوشته می- شود، سپس برخی متغیرهای مهم تخمین زده می شود تا به عنوان موید مدل دینامیکی استفاده شود. ضمن این که در مواردی که نیاز باشد از برآوردهای مدل سنجی به صورت ضرایبی در مدل دینامیک استفاده خواهد شد. در این مطالعه برای بررسی میزان و چگونگی ارتباط گردشگری با اشتغال از روش های رگرسیونی و آماری که بختیاری و یزدانی نیز در تحقیق خود بهره گرفته اند استفاده می شود. اطلاعات مورد استفاده برای دوره زمانی ۱۳۶۷ تا ۱۳۸۸ از اطلاعات مندرج در وب سایت سازمان جهانی گردشگری استخراج شده است. فرم کلی مدل رگرسیونی به صورت رابطه (۱) می باشد:

$$Y_t = \alpha + \beta X_t \quad \text{رابطه (۱-۱)}$$

که در آن Y_t اشتغال ایجاد شده در اثر ورود گردشگر به کشور و X_t تعداد گردشگر وارد شده به کشور در هر سال می باشد. α و β پارامترهای مدل بوده که باید تخمین زده شده و مشخص شوند. به همین منظور فرضیه صفر و فرضیه مقابل را برای ضریب شیب رگرسیون به صورت رابطه ۲ تشکیل می دهیم.

$$H_0: \beta=0, \quad H_1: \beta \neq 0 \quad \text{رابطه (۲-۱)}$$

اگر مقدار آماره محاسبه شده از مقدار بحرانی آن در سطح ۵ درصد بیشتر باشد می توان نتیجه گرفت که با احتمال ۹۵ درصد صفر بودن ضرایب صفر می باشد (بختیاری، یزدانی، ۱۳۸۹: ۵۵). داده های این پژوهش مربوط به سری زمانی سال های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۲ می باشد که با استفاده از روش اقتصاد سنجی و سیستم دینامیک و کاربرد نرم افزار ونسیم آزمون می شود. و به بررسی راهکارهای موجود برای توسعه صنعت گردشگری با هدف ایجاد اشتغال می پردازد. و تا سال ۱۴۰۷ روند اشتغال را پیش بینی می نماید. در پایان با اعمال سناریوها و سیاست های مختلف در بخش گردشگری، راهکارها و پیشنهادات برای بهبود این صنعت داده می شود.

۱.۶. جمع بندی

در این فصل، کلیات پژوهش مشتمل بر بیان مسأله، اهداف، فرضیات، ضرورت و چارچوب نظری تحقیق مشخص گردید. مهم‌ترین مسأله‌ای که کشور ایران با آن رو به روست مسأله اشتغال است با توجه به ظرفیت بالقوه این کشور در صنعت گردشگری اگر این صنعت مورد توجه قرار بگیرد درصد بالایی از مشکل بیکاری این کشور حل شده و این صنعت می‌تواند موتورهای رشد و توسعه اقتصادی کشور را به حرکت درآورد. با توجه به بیان مسأله سه فرضیه بیان شد. فرضیات این پژوهش می‌خواهند تأثیر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال و همچنین تأثیر آن بر بهبود زیرساخت‌ها و ارزآوری را بررسی کنند. بنابراین این پژوهش به دنبال بررسی راهکارهای جذب گردشگر خارجی با هدف ایجاد اشتغال است. در این راستا از مدل تلفیقی سیستم‌های پویا و اقتصادسنجی بر اساس متغیرهای تحقیق استفاده می‌شود. در فصول آینده مبانی نظری و مدلسازی پژوهش بررسی خواهد شد.

فصل دوم: مرور مطالعات پیشین

۱.۲. مقدمه

یکی از ارکان تحقیق، مطالعه پیشینه موضوع مورد پژوهش و منابع مرتبط با آن می‌باشد. بدیهی است که پژوهشگر با تکیه بر زمینه‌های نظری مربوط به موضوع و بررسی دانسته‌های موجود می‌تواند چارچوب کار خود را مشخص کرده و بر دانش خود بیفزاید. همچنین با ملاحظات نکات قوت تحقیقات قبلی به تدوین یک طرح پژوهش جامع بپردازد. به منظور شناخت خلأهای موجود به مرور برخی از آنها می‌پردازیم: از جمله تحقیقاتی که در این مورد انجام شده است می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

۲.۲. مرور مطالعات خارجی

نیکلس^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در پروژه‌ای با عنوان «چگونه ارتباط بین گردشگری و رشد اقتصادی در اروپا قوی است؟» به بررسی رابطه پویا بین رشد گردشگری و رشد اقتصادی با استفاده از روش شاخص سرریز براساس داده‌های ماهانه برای ۱۰ کشور اروپایی در طول دوره ۲۰۱۲-۱۹۹۵ به این نتیجه دست یافتند که نخست، ارتباط بین رشد گردشگری و اقتصادی از نظر جهت و اندازه در طول زمان پایدار نیست و نشان می‌دهد که رشد گردشگری توسط رشد اقتصادی و رشد اقتصادی گردشگری فرضیه وابسته به زمان هستند. دوم، رابطه فوق نیز وابسته به رویدادهای اقتصادی است، به عنوان مثال: رکود بزرگ سال ۲۰۰۷ و بحران بدهی منطقه یورو که در سال ۲۰۱۰ آغاز شد.

کن^۲ (۲۰۱۴) در پروژه‌ای با عنوان «اثر دوجانبه گردشگری و رشد اقتصادی: تجزیه و تحلیل علیت پانل برای منطقه مدیترانه» با استفاده از داده‌های پانل برای دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۸ با استفاده از آزمون علیت گرنجر به بررسی رابطه علت و معلولی بین گردشگری و رشد اقتصادی در کشورهای اروپایی، آسیایی و آفریقایی که مرز مدیترانه هستند می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که جهت علیت بین گردشگری و رشد اقتصادی به جمعیت کشور و شاخص گردشگری بستگی دارد و در نهایت به این نتیجه دست یافتند که درآمد گردشگری باعث رشد اقتصادی می‌شود.

1- Nicles

2- Kan

کادیالیا^۱ و کزواب^۲ (۲۰۱۳)، در پژوهشی با عنوان «اشتغال حاصل از سرریزهای بخش گردشگری در سایر صنایع» با استفاده از داده‌های ۴۳ منطقه شهری آمریکا بین سال‌های ۲۰۰۶-۱۹۸۷ و تخمین تقاضای پویای نیروی کار، به تحلیل اثرات بخش گردشگری بر اشتغال ۲۲ صنعت دیگر (به جز هتل-داری) پرداختند. نتایج نشان داد به ازای فروش هر ۱۰۰ اتاق اضافی در یک منطقه، ۲ تا ۵ شغل جدید در هر صنعت دیگر آن منطقه به جز هتل‌داری ایجاد می‌شود.

ماریو^۳ (۲۰۱۱) در پروژه ای با عنوان «گردشگری و توسعه اقتصادی: این بیماری ساحل؟» به تحلیل تجربی خطر اثر یک بیماری هلندی در کشورهای وابسته به گردشگری در بلندمدت پرداخت. داده‌ها برای ۱۳۴ کشور جهان برای مدت ۲۰۰۷-۱۹۷۰ استفاده شده است. در مرحله نخست به بررسی رابطه بین گردشگری و رشد اقتصادی در بلندمدت می‌پردازد، سپس این نتایج در چارچوب داده‌های پانل در تولید ناخالص داخلی سرانه بررسی می‌شود، در نهایت مشخص شد که هیچ خطری از اثر بیماری ساحل وجود ندارد. در مقابل کشورهای وابسته به گردشگری با تحریف نرخ واقعی ارز مواجه نیستند و نرخ رشد اقتصادی آنها از حد متوسط بالاتر است.

روزنتراب^۴ و جو^۵ در سال (۲۰۰۸)، «اثر اماکن گردشگری مختلف بر درآمد و اشتغال» را در ۳۱۸ شهر ایالات متحده طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ مورد بررسی قرار دادند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که مکان‌های تفریحی اثر مثبت و معنی‌داری بر اشتغال و درآمد دارند. اثر استادیوم‌ها و مکان‌های ورزشی نیز بر اشتغال و درآمد معنی‌دار و مثبت بوده است.

هرواس^۶ و فرچلینگ^۱ (۱۹۹۹) در پژوهشی با عنوان «برآورد اثرات فزاینده مخارج گردشگری در اقتصاد محلی با استفاده از مدل داده-ستانده» نشان داده‌اند که گردشگری از طریق افزایش ستانده و

¹ - Kadiyalia

² - Kosovab

³ - Mario

⁴ - Rosentraub

⁵ - Joo

⁶ - Horvath

اشتغال بر اقتصاد اثر می‌گذارد. آنها برای برآورد اثرات فزاینده مخارج گردشگری در واشنگتن از مدل داده- ستانده شهری استفاده کرده و ضرایب نرمال، نسبی و شاخصه‌ای را در رابطه با اثرات کل به دست آورده‌اند. مقایسه بین ضرایب ۸۶ صنعت و بخش گردشگری نشان داد که گردشگری رتبه بالایی در درآمدزایی و اشتغال‌زایی دارد.

چوی^۲ (۱۹۹۵) در پژوهشی با عنوان «کیفیت گردشگری» با استفاده از روش پرسشنامه‌ای به تحلیل کیفیت اشتغال گردشگری در منطقه هاوایی پرداخت. نتایج نشان می‌دهد که منبع اصلی مشاغل، خدمات مواد غذایی و آشامیدنی است که در اکثر موسسات، ساکنان نیز به عنوان مشتریان محسوب می‌شوند و منحصر به گردشگران نیست. همچنین با وجود دستمزدهای مختلف، سطح رضایت شغلی در مشاغل گردشگری بسیار بالا بوده و این صنعت در بلندمدت می‌تواند به عنوان یک عامل شتاب-دهنده برای افزایش تعداد فرصت‌های شغلی و سطح دستمزد برای ساکنان مشغول به کار در این صنعت باشد.

کوکیر^۳ و جف^۴ (۱۹۹۳) در پژوهشی با عنوان «اشتغال غیر رسمی گردشگری: فروشندگان در بالی اندونزی» با استفاده از روش کیفی به بررسی اهمیت اشتغال غیررسمی گردشگری در منطقه بالی اندونزی پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که بیشتر فروشندگان را نوجوانان ۱۳ تا ۱۹ ساله و جوانان مجرد تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده اشتغال غیر رسمی در این صنعت می‌باشد.

۳.۲. مرور مطالعات داخلی

در این بخش به تعدادی از مطالعات داخلی در خصوص اثر گردشگری بر اشتغال اشاره می‌شود: اربابیان و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی اثر گردشگری در توسعه‌ی کار آفرینی» با استفاده از الگوی اقتصادسنجی در طی دوره‌ی ۲۰۱۲-۲۰۰۴ برای منتخبی از کشورها (۲۶ کشور) که

1- Frechtling

2- Choy

3- Cukier

4- Geof

هم از نظر ورود گردشگر و هم از نظر درآمدی مشابه یکدیگر هستند به بررسی اثر گردشگری بر توسعه‌ی کارآفرینی پرداختند. شواهد بیانگر تأثیر مثبت و معنی‌دار گردشگری، تجارت بین‌الملل، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، آزادی اقتصادی و آموزش بر توسعه کارآفرینی است.

افشاری آزاد و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان «توسعه پایدار و اشتغال در گردشگری روستایی، نمونه موردی شیلات پالنگان» از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی میدانی در مورد روستای پالنگان در کردستان، ضمن معرفی زمینه اشتغالات کوچک و متوسط در بخش گردشگری روستایی، استراتژی و راهکارهای کاربردی را در خصوص نحوه مدیریت و توسعه اقتصادی به شکلی که بیشترین منافع حاصل از حضور گردشگر را برای ساکنان روستایی در برداشته‌باشد، دنبال می‌کند، در نتیجه می‌توان با برنامه‌ریزی اصولی زمینه اشتغال‌زایی را در روستاها ایجاد کرد. توسعه این صنعت که با هزینه زیادی همراه نیست، باعث توسعه‌ی کسب و کارهای فراوان، افزایش در تولید و توزیع، حل مشکل نیروی کار اضافی و نیز تنوع سازی اشتغال و افزایش درآمد روستایی خواهد شد.

خوشدلان و همکاران (۱۳۹۳) به «بررسی مقایسه‌ای کارکرد اشتغال‌زایی بخش گردشگری شهری در شهرستان‌های استان گیلان» برای دو دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ و ۱۳۹۰-۱۳۸۵ با روش توصیفی-تحلیلی پرداخته‌اند، و برای تحلیل اثرات اشتغال‌زایی بخش گردشگری از «تعداد شاغلین فعالیت‌های مربوط به تأمین جا و غذا» به عنوان جایگزین در این زمینه استفاده شده است. یافته‌های تحقیق با استفاده از مدل ضریب مکانی، حاکی از آن است که طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۷۵ فومن، موفق‌ترین و صومعه‌سرا ناموفق‌ترین شهرستان در افزایش سهم اشتغال در بخش گردشگری شهری و طی دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۸۵، رشت موفق‌ترین و رضوانشهر ناموفق‌ترین شهرستان در این زمینه بوده‌اند. همچنین در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۳۸۵ کارکرد اشتغال‌زایی بخش گردشگری شهری در بیشتر نقاط شهری استان گیلان به نفع شهرستان رشت، کاهش یافته است. بنابراین باید برای توسعه و برنامه‌ریزی گردشگری شهری در دیگر شهرستان‌های استان، در راستای توسعه‌ی متوازن گردشگری منطقه‌ای تدابیر اساسی اندیشیده شود.

رفیعی دارانی و براتی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «نقش صنعت گردشگری در ایجاد اشتغال در استان خراسان رضوی» با استفاده از جدول داده - ستانده بروز رسانی شده استان خراسان رضوی به بررسی آثار سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری بر سطح اشتغال و میزان اشتغال‌زایی آن پرداختند. شواهد نشان می‌دهد که افزایش یک درصدی در سرمایه‌گذاری صنعت گردشگری (هتل و رستوران)، ۱۵۳۱۶ نفر اشتغال در سطح اقتصاد استان ایجاد می‌کند که از این میان، ۵۳۴ نفر شغل در صنعت گردشگری (معادل ۰.۵ درصد کل اشتغال ایجاد) ایجاد خواهد شد. همچنین اشتغال ایجاد برای افزایش یک درصدی در ارزش افزوده صنعت گردشگری، بیانگر سهم ۵۸ درصدی اشتغال در خود بخش گردشگری و ۴۲ درصدی در سایر فعالیت‌ها می‌باشد.

زمانی (۱۳۹۳) به «بررسی و تحلیل جایگاه گردشگری در توسعه و اشتغال‌زایی (موردشناسی شهر تبریز)» بر اساس روش توصیفی-تحلیلی با استفاده از پرسشنامه پرداخته است. نتایج بیانگر آن است که بین گردشگری و توسعه اشتغال‌زایی پایدار رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد، به عبارتی از نگاه گردشگرپذیران و مسئولین نقش گردشگری در توسعه اشتغال‌زایی محدوده مورد مطالعه، روند مثبتی داشته است.

مومنی مهمویی و همایونی فر (۱۳۹۳) به «بررسی کارکرد صنعت گردشگری ایران در تولید و اشتغال» پرداختند. مقاله بر آن است تا به کمک مطالعات کتابخانه‌ای و تجزیه و تحلیل آخرین آمار رسمی ارائه شده از سوی مراجع معتبر ملی و بین‌المللی، ضمن تشریح شرایط موجود، برآوردی از کارکرد صنعت گردشگری در ایجاد درآمد ارزی، اشتغال (مستقیم و غیرمستقیم) و صادرات، در افق ۲۰۲۴ میلادی ارائه نماید. نتایج حاکی از آن است که کشور ایران با وجودی که دارای تنوع جاذبه‌های گردشگری است، ولی به دلایل گوناگون نتوانسته است به جایگاه شایسته در گردشگری دست یابد. از طرفی دخالت‌های بیشتر دولت در فعالیت‌های اقتصادی، تبلیغات منفی و تحریم اقتصادی باعث شده است که سرمایه‌گذاران خارجی از سرمایه‌گذاری در ایران استقبال نکنند. همچنین آمارها بیان‌کننده این واقعیت است که حتی بخش دولتی و خصوصی داخلی نیز از اهمیت سرمایه‌گذاری در این بخش

غافل مانده‌اند. همان‌طور که بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد با توجه کافی به این صنعت بخش بزرگی از نیروی فعال جامعه مشغول کار خواهند شد.

سلطانی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «نقش اکوتوریسم در فرصت‌های شغلی و افزایش درآمد (نمونه موردی: شهرستان خوانسار)» پرداختند. هدف پژوهش حاضر، بررسی اثرات گردشگری اکوتوریستی و تحلیل قابلیت‌های مزبور در توسعه‌ی منطقه و توسعه‌ی فرصت‌های اشتغال و افزایش درآمد است. پژوهش بر اساس اطلاعات آماری و مشاهدات میدانی از نقاط جاذب اکوتوریستی و تجزیه و تحلیل آن در نرم افزار آماری اس پی اس اس^۱، صورت گرفته است. نتایج آزمون آماری (آزمون دوجمله‌ای^۲) در مورد تأثیر نقش گردشگری منطقه در فرصت‌های اشتغالی و همچنین افزایش درآمد حاکی از این امر است که گردشگری در شهرستان خوانسار نه تنها در منطقه باعث ایجاد فرصت‌های اشتغالی به میزان (۱۰.۲) درصد و افزایش درآمد گردیده، بلکه دارای یک همبستگی بین گردشگری منطقه با فرصت‌های شغلی (۵۹٪) و ضریب همبستگی) و همبستگی گردشگری با افزایش درآمد (۵۶٪) ضریب همبستگی) می‌باشد.

کریمی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «بهره‌برداری بهینه از صنعت گردشگری در راستای ایجاد اشتغال و کارآفرینی» با روش توصیفی- تحلیلی به بررسی جایگاه گردشگری در فرآیند کارآفرینی پرداخته‌اند. نتایج حاکی از آن است که گردشگری یکی از بخش‌های اقتصادی است که به درجه بالایی از مشارکت فعالیت‌های کارآفرینانه نیاز دارد و به عنوان یکی از منابع درآمد و ایجاد اشتغال در سطح محلی می‌تواند رهیافتی برای توسعه اقتصادی باشد، بخصوص در زمانی که سود فعالیت‌های دیگر بخش‌های اقتصادی در حال کاهش باشد، جایگزین مناسبی برای آنها و راهبردی برای توسعه است.

^۱- SPSS

^۲- Tes Binomial

نیاری و فطرس (۱۳۹۲) به «بررسی اثر گردشگری بر اشتغال و درآمدزایی خانوارها در روستای تازه کند سفلی (شهرستان مراغه)» پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که گردشگری آثار مثبت اقتصادی شامل، ایجاد اشتغال برای نیروی کار مازاد و ایجاد فعالیت‌ها برای کار مازاد، تنوع اقتصاد روستایی در کنار دیگر بخش‌های اقتصادی، بالا بردن سطوح درآمدی خانوارهای روستایی و ایجاد تقاضا برای محصولات کشاورزی و دیگر محصولات حاصل از فرآوری کشاورزی برای روستاییان به ارمغان می‌آورد. ایمنی قشلاق و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «نقش گردشگری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه تطبیقی: روستای کندوان و اسکندان شهرستان اسکو)» پرداختند. روش انجام تحقیق به صورت توصیفی-تطبیقی بوده و در جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با بهره‌گیری از آمارهای توصیفی و استنباطی و آزمون آماری یومن ویتنی انجام گرفته است. این تحقیق با هدف تحلیل اثرات صنعت گردشگری بر اشتغال و کارآفرینی زنان روستایی، به شناخت این موضوع اقدام نموده است. نتایج حاصل از تحقیق بیانگر آن است که رونق گردشگری در نواحی روستایی فرصت‌های زیادی برای فعالیت زنان ایجاد کرده و محیط روستا را به یک محیط محرک و انگیزشی برای کارآفرینی زنان تبدیل کرده است. نتایج حاصل از مقایسه‌ی ویژگی‌های کارآفرینانه، حاکی از آن است که تفاوت معنی‌داری بین ویژگی‌های کارآفرینانه زنان در دو روستای کندوان و اسکندان وجود دارد و مقدار میانگین شاخص‌های فردی کارآفرینی در بین زنان روستای کندوان نسبت به زنان روستای اسکندان در سطح بالاتری است.

پارساپور و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «برنامه‌ریزی راهبردی توسعه‌ی اشتغال، با تأکید بر گردشگری مذهبی (مطالعه موردی: شهر مشهد)» پرداختند. هدف این مطالعه ارائه راهبردهای بهینه-ی توسعه‌ی اشتغال گردشگری مذهبی شهر مشهد است. در این مطالعه از ابزارهای تحلیلی مانند

ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی، سوات^۱، ماتریس عوامل داخلی-خارجی در سال ۱۳۹۰ استفاده شده است. بر اساس نتایج حاصل از ماتریس عوامل داخلی-خارجی، موقعیت راهبردی اشتغال در بخش گردشگری مذهبی شهر مشهد موقعیت تدافعی^۲ است. در ماتریس سوات راهبردهای تدافعی که بیشترین کارایی را در برنامه‌ریزی و بهبود اشتغال در بخش گردشگری مذهبی دارند، تعیین شد. در نهایت با استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی، راهبردهای تدافعی تعیین شده بر اساس نمره-ی جذابیت آنها اولویت‌بندی شدند. بر اساس این اولویت‌بندی به ترتیب راهبردهای ارتقای دانش فنی و تخصصی نیروی کار و بسترسازی مناسب برای اشتغال در بخش گردشگری مذهبی همچنین ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و پایدار متناسب با نیاز بازار کار در اولویت قرار گرفتند.

تیموری امین جان و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «بررسی نقش توان‌های گردشگری در توسعه و ایجاد اشتغال (مطالعه موردی شهرستان شوشتر)» با استفاده از روش توصیفی به این نتیجه دست یافتند که دلایلی از جمله: شرایط خاص آب و هوایی این شهرستان و دمای بالای هوا در بیش از نیمی از ماه‌های سال، ضعف در زیرساخت‌ها و امکانات زیربنایی، کمبود نیروی متخصص و کارآموده، عدم استفاده درست و صحیح از مکان‌های گردشگری، و نیز بی‌توجهی به تخریب آثار ارزشمند تاریخی و باستانی، محدودیت‌های زیادی را در توسعه صنعت گردشگری ایجاد کرده است.

حسین‌زاده (۱۳۹۱) به «بررسی تاثیرات توسعه گردشگری شهری بر اشتغال در شهرستان مریوان» با استفاده از روش تجزیه و تحلیل آماری پرداخت. با توجه به موقعیت شهرستان مریوان از لحاظ سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در استان کردستان، جمعیت این منطقه از رشدی نسبتاً بالا برخوردار شده است، رشدی که با تأثیرگذاری بر کل ساختار جمعیتی منطقه، جمعیتی جوان با بار تکفلی بالا را پدید آورده است. بنابراین، با توجه به همین جمعیت جوان، می‌توان از گردشگری به

^۱-SWOT

^۲ - منظور از موقعیت تدافعی، حل مشکل و بحران‌های روزمره و حفظ ثبات و سیستم شهری است. این استراتژی به دنبال حل مشکلات و بحران‌های روزمره است نه چشم انداز.

مثابه اشتغال‌زایی سود جست. بر همین اساس، در این تحقیق با در نظر گرفتن ساختار جمعیتی و افزایش ورود گردشگران به شهرستان مریوان، به بررسی گروه‌های عمده شغلی و میزان اشتغال ایجاد شده از گردشگری در این شهرستان پرداخته شده است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که از تمام ظرفیت‌های گردشگری در این شهرستان استفاده نمی‌شود، و تنها موجب ایجاد شغل‌های محدود شده‌است که تعداد افراد کمی در آن مشغول به فعالیت هستند.

خانی و همکاران (۱۳۹۱) در بررسی «نقش گردشگری در توسعه اقتصادی بازارچه‌ی ساحلی شهرستان ترکمن» با استفاده از آزمون رگرسیون و آزمون‌های آماری پارامتریک و غیرپارامتریک به این نتیجه دست یافتند که گردشگری در توسعه و رشد فیزیکی، توسعه اقتصادی بازارچه‌ی ساحلی، اشتغال نیروی انسانی و ایجاد فرصت‌های شغلی و افزایش درآمد در منطقه تأثیر مثبت دارد.

عیسی‌زاده و قدسی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «محاسبه ضرایب اشتغال‌زایی بخش گردشگری در اقتصاد ایران: با استفاده از مدل داده‌ستانده» پرداختند. هدف از انجام این تحقیق به دست آوردن ضرایب اشتغال در بخش‌های مختلف مرتبط با گردشگری جهت انجام مقایسه‌ای از نظر اولویت و اهمیت در بین این بخش‌ها می‌باشد. در این مطالعه، با استفاده از جدول داده-ستانده سال ۱۳۸۰ اشتغال مستقیم، غیر مستقیم و القایی بخش‌های مرتبط با بخش گردشگری و همچنین ضرایب نوع اول و دوم اشتغال در این بخش‌ها محاسبه شده است. طبق نتایج به دست آمده، بخش «عمده فروشی و خرده فروشی» با ضریب نرمال ۰.۰۰۲ و با ضریب نسبی ۱۵.۱۵ رتبه نخست را در ایجاد اشتغال کل در اقتصاد کشور دارد.

نوری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی تبلیغات شفاهی و تحلیل تأثیر آن بر جذب گردشگران روستایی، مطالعه موردی روستاهای هدف گردشگری شهرستان پاوه» با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای، همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی ساده به این نتایج دست یافتند که توجه به تبلیغات شفاهی و عوامل موثر بر اثر بخشی آن، امکان جذب هرچه بیشتر گردشگران به منطقه مورد مطالعه را فراهم می‌کند.

هزارجریبی و نجفی (۱۳۹۱) به بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر توسعه گردشگری در ایران (با رویکرد جذب گردشگران خارجی) با استفاده از دو روش اسنادی و میدانی در سال ۱۳۸۹ پرداختند. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که رضایتمندی گردشگران یکی از مهم‌ترین عوامل رقابتی و بهترین شاخص برای تضمین رشد سودهای آتی محسوب می‌شود و گسترش این صنعت سهم عمده-ای در توسعه اقتصادی این کشور خواهد داشت.

روحی (۱۳۹۰) در پایان‌نامه ارشد خود به «ارایه‌ی یک مدل دینامیک برای صنعت گردشگری در ایران با نگرش سیستمی» پرداخت. در این پایان‌نامه مدل دینامیکی برای گردشگری در ایران با استفاده از رویکرد پویایی‌شناسی سیستم ارایه شده است و با شبیه‌سازی این مدل طی سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۸۶ به پیش‌بینی وضعیت این صنعت در آینده پرداخته است. مدل ارایه شده شامل سه زیر سیستم تقاضای گردشگری، فعالیت‌های گردشگری و ظرفیت‌سازی است. نتایج حاصل از شبیه‌سازی مدل نشان می‌دهد که چنانچه وضعیت کنونی در خصوص گسترش ظرفیت‌ها، عملکرد تبلیغات و آموزش نیروی انسانی در صنعت گردشگری ادامه داشته باشد، در سال ۱۴۰۴ شاهد ورود پنج و نیم میلیون گردشگر به کشورمان خواهیم بود، این در حالی است که ورود بیست میلیون گردشگر خارجی یکی از اهداف صنعت گردشگری در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ است. به منظور بررسی شرایط لازم جهت دستیابی به این هدف پیش‌نوشته‌های متفاوتی طراحی و شبیه‌سازی شده است. نتایج حاصل از شبیه‌سازی پیش‌نوشته‌های مختلف نشان می‌دهد که لازم است برای رسیدن به این هدف، علاوه بر هماهنگی در عملکرد سه زیر سیستم نام برده به طور همزمان تلاش‌هایی در زمینه‌ی بهبود اثرگذاری تبلیغات بر جذب گردشگران، آموزش هرچه سریعتر کارکنان این صنعت و افزایش ظرفیت‌های موجود صورت گیرد.

سلطانی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «ایجاد اشتغال برای جوانان با رویکرد گردشگری (نمونه موردی شهرستان خوانسار)» بر اساس اطلاعات آماری و مشاهدات میدانی پرداخته است. نتایج آزمون آماری (دوجمله‌ای) حاکی از این است که گردشگری در شهرستان خوانسار می‌تواند باعث ایجاد فرصت‌های شغلی و افزایش درآمد برای ساکنین منطقه، به خصوص برای گروه سنی جوانان به سبب نیاز به

اشتغال و ماهیت مشاغل گردشگری در بخش خدمات گردد. از این رو بایستی تشویق جوانان علاقمند به فعالیت‌های مرتبط با صنعت گردشگری و ایجاد کارآفرینی در بخش گردشگری منطقه مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گیرد.

یوسف‌زاده (۱۳۹۰) به «بررسی تأثیر گردشگری بر اشتغال در ایران» پرداخته است. در این مقاله سعی گردیده تا نقش صنعت گردشگری و ورود گردشگر به کشور بر اشتغال و رشد اقتصادی کشور مورد بررسی قرار گیرد. به این منظور از داده‌های سالانه مربوط به دوره زمانی ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۲ و روش رگرسیونی و آماری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

هنری (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «نقش گردشگری در اشتغال و درآمدزایی از دیدگاه گردشگران، مدیران و ذی‌نفعان» با استفاده از پرسشنامه و نرم افزار Spss و آزمون‌های توصیفی فراوانی و آمار استنباطی به بررسی و مقایسه دیدگاه گردشگران، مدیران ذی‌نفع و مدیران میراث فرهنگی-گردشگری در زمینه ایجاد اشتغال و درآمدزایی ناشی از گردشگری ورزشی در استان مازندران پرداخت. شواهد حاکی از آن است که ایجاد اشتغال و درآمد زایی به واسطه صنعت گردشگری ورزشی در گذشته پایین بود. ولی اینکه توسعه صنعت گردشگری باعث ایجاد اشتغال و درآمدزایی در آینده خواهد شد، در این پژوهش تأیید شد. مقایسه پژوهش حاضر با دیگر پژوهش‌ها تایید کننده این موضوع است که صنعت گردشگری ورزشی در ایجاد اشتغال و درآمدزایی منطقه میزبان در صورت توسعه صنعت توریسم ورزشی و ایجاد زیر ساخت‌های مناسب تأثیر دارد.

بختیاری و یزدانی (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان «بررسی آثار مستقیم و غیرمستقیم گردشگری بر اشتغال» با استفاده از روش رگرسیونی به این نتایج دست یافتند که به ازای ورود هر ۲۰ گردشگر به صورت مستقیم یک شغل و به ازای ورود هر ۶ گردشگر در مجموع (مستقیم و غیرمستقیم) یک شغل جدید ایجاد می‌شود. با توجه به ظرفیت‌های بالای این صنعت در تولید و ایجاد اشتغال، با برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح می‌توان از این مزایا استفاده و فرایند حرکت به سمت توسعه پایدار را تسریع نمود.

گل محمدی (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «توسعه‌ی صنایع دستی و فناوری متوسط با هدف گسترش گردشگری و اشتغال پایدار روستایی» با استفاده از روش توصیفی به بررسی و شناخت مهم‌ترین عملکرد توسعه‌ی روستایی که شامل توسعه‌ی گردشگری و گسترش صنایع دستی و کوچک هستند، پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ایجاد و گسترش صنایع دستی و فناوری‌های متوسط در توسعه‌ی گردشگری و اشتغال پایدار در روستاهای خراسان جنوبی و ایران نقش مهم و اساسی دارند. با توجه به اهمیت و نقش چشمگیر صنعت گردشگری در توسعه و تحول اقتصادی در جوامع میزبان و وجود توانمندی‌های بالقوه فراوان در ایران برای توسعه این صنعت و بهره‌مندی از پیامدهای آن، نقش کارآفرینان در به فعل رساندن این توانمندی‌ها و بهره برداری از آن اهمیت دارد.

میرزایی (۱۳۸۸)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر توسعه‌ی گردشگری روستایی بر اشتغال در منطقه‌ی اورامانات کرمانشاه» به بررسی کارکرد گردشگری روستایی در ایجاد اشتغال و نیز سرمایه‌گذاری در این صنعت بر کمیت اشتغال در منطقه‌ی اورامانات استان کرمانشاه در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶ با استفاده از روش تجزیه و تحلیل آمار و اطلاعات، تحلیل داده‌های ثانویه و گزارش‌های سازمانی می‌پردازد. این پژوهش از نظریه‌های ترکیبی اشتغال- گردشگری سود می‌جوید، به این منظور مفهوم گردشگری روستایی به صورت متغیر مستقل با ابعاد هتل‌داری، رستوران، حمل و نقل، عمده فروشی و خرده فروشی و جاذبه‌ها و مفهوم اشتغال به صورت متغیر وابسته در دو بعد مستقیم و غیرمستقیم مورد توجه قرار می‌گیرد. براساس یافته‌های پژوهش، گردشگری روستایی زمینه‌ی اشتغال فصلی در منطقه را به ویژه در بهار فراهم ساخته و شاغلان دیگر بخش‌های اقتصادی و به ویژه کشاورزی را به سوی خود جذب کرده است.

میراج (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان «اثر جاذبه‌های گردشگری استان سمنان بر پویایی اشتغال» با استفاده از روش تحقیق میدانی و توصیفی پرداخت. نتایج حاکی از آن است که با اینکه ایران در بین کشورهای جهان از دهمین جایگاه جاذبه‌های گردشگری برخوردار است، با این حال از نظر درآمد اقتصادی جایگاه مهمی ندارد، وی درآمد حاصل از گردشگری استان را در برنامه چهارم توسعه

۱۲۳/۲۹۶ میلیارد ریال پیش‌بینی می‌نماید که در صورت موفقیت، می‌توان ۹۴۸ شغل جدید در استان ایجاد نمود که ۲۴/۶۶ درصد از بیکاری را در استان پوشش خواهد داد. و اگر بتوان با ایجاد مدیریت کارآ، فقط ۲/۷ درصد از گردشگری گذری استان را که ۱۲ میلیون نفر بازدیدکننده در سال است جذب نماید، مشکل بیکاری در استان رفع خواهد شد.

حافظ رضازاده (۱۳۸۵)، در پژوهشی با عنوان «نقش گردشگری برای ایجاد فرصت‌های شغلی در شهرهای ایران (پژوهش موردی: شهر مشهد)» با استفاده از روش پرسشنامه‌ای پرداخت. این پژوهش درصدد یافتن راهکارهایی مناسب در غالب برنامه‌ریزی گردشگری زیارتی برای ایجاد فرصت‌های شغلی در شهر مشهد است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد شهر مشهد دارای پتانسیل‌های بسیار قوی برای ایجاد اشتغال و کسب درآمدهای ارزی و ریالی در پناه صنعت گردشگری مذهبی است. عمده‌ترین راه‌های ایجاد اشتغال در این شهر، ایجاد توسعه زمینه‌های ورود گردشگران مذهبی داخلی و خارجی به شهر مشهد، توسعه اقامتگاه‌ها و مؤسسات پذیرایی، توسعه وسایل حمل و نقل زمینی و هوایی و تجهیز تأسیسات بین‌راهی و نیز ایجاد سایت‌های کاربایی و بانک اطلاعات سیاحتی و دفاتر اطلاع‌رسانی در داخل و خارج کشور است.

صمدی (۱۳۸۳)، در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی میزان اشتغال‌زایی جذب گردشگر بر اساس الگوی ایستای داده-ستاده منطقه‌ای (مطالعه موردی: استان فارس)» با استفاده از تکنیک داده-ستاده لئونتیف و جدول داده-ستاده سال ۱۳۵۷ استان فارس، اثر مخارج گردشگران خارجی به تفکیک گردشگران اروپایی، آسیایی و آمریکایی می‌پردازد، همچنین تأثیر حذف تقاضای نهایی بخش گردشگری و حذف کل بخش گردشگری بر میزان اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی استان فارس بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد که در اثر حذف تقاضای نهایی بخش گردشگری، اشتغال کل و اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی استان، حدود ۲۹ درصد کاهش یافته است، که بیشترین کاهش در اشتغال، به ترتیب در بخش‌های خدمات عمومی، حمل و نقل و انبارداری، هتل و رستوران و صنعت رخ می‌دهد.

۴.۲. جمع بندی

پژوهشگران زیادی در رشته اقتصاد و سایر رشته‌ها با استفاده از روش‌های مختلف، توسعه گردشگری و اثرات آن را بررسی کرده‌اند. کلیه مطالعات داخلی و خارجی تأثیر بالای توسعه گردشگری بر سهم بالای اشتغال‌زایی را نتیجه گرفتند، به لحاظ روش‌شناسی نیز غالب مطالعات به صورت توصیفی تحلیلی و جداول داده - ستانده بوده است. در نتیجه، انجام هرگونه مطالعه در این زمینه ضروری به نظر می‌رسد. می‌توان گفت آنچه پژوهش حاضر را نسبت به پژوهش‌های قبلی متمایز می‌کند استفاده از روش پویایی‌های سیستم است.

فصل سوم: مبانی نظری

۱.۳. مقدمه

گردشگری صنعتی است که امروزه سهم زیادی از فعالیتهای جهان را به خود اختصاص داده است. طبق محاسباتی که انجام شده است بیش از یک سوم کل تجارت خدمات جهان در این صنعت بوده است (وتو^۱، ۲۰۰۶). نقش گردشگری به عنوان منبع جدیدی برای ایجاد اشتغال، افزایش درآمدهای ارزی، افزایش درآمدهای دولتی و تقویت زیرساختهای اجتماعی در مطالعات گوناگون تأیید شده است (کلوردان^۲، ۲۰۰۲)

با افزایش بیکاری در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه صنعت گردشگری بیش از گذشته اهمیت یافته است. گردشگری صنعتی کم‌هزینه و پر بازده است که می‌تواند زمینه اشتغال را در کشور فراهم کند، همچنین درآمد گردشگری می‌تواند به بهبود زیرساختها کمک کند و موجب ارتقای سطح اقتصادی شود. این صنعت، فعالیتی نیست که همه کشورها بتوانند از آن منتفع شوند، اما کشورهایی که دارای جاذبه‌های گردشگری هستند باید ظرفیتهای بالقوه کشورشان را بالفعل کنند، چرا که این صنعت بر بخش‌های زیادی تأثیر می‌گذارد و مهم‌ترین بخش متأثر، بخش اقتصادی است.

۲.۳. واژه و مفاهیم گردشگری

در دهه‌های اخیر مفهوم گردشگری گسترش یافته و قلمرو وسیعی را در بر گرفته است (لیو^۳ و همکاران، ۲۰۱۲: ۴۱۵). و مفهوم آن از نظر صاحب نظران متفاوت است. به طور کلی گردشگری به علت خصلت بین رشته‌ای خود دارای نگرش‌های متفاوت می‌باشد که این موجب ارائه تعاریف مختلف از گردشگری شده است. در زیر به ارائه تعاریفی از گردشگری پرداخته می‌شود.

1- WTO

2- Cloverdon

3- Liu

لغت گردشگری (توریسم)^۱ از کلمه تور^۲ به معنای گشتن اخذ شده که ریشه در لغت لاتین تورنس^۳ به معنای دورزدن، رفت و برگشت بین مبدا و مقصد دارد (زرقانی و جوشقانی، ۱۳۹۱: ۲). گردشگری در فرهنگ‌های مختلف فارسی از جمله فرهنگ معین، به سفر کردن در اقطار عالم، به منظور تفریح و سرگرمی و سیاحت و زیارت و مسافرت به مقصدی و بازگشت به محل سکونت اصلی، اطلاق شده‌است. همچنین به عنوان سفرهای کوتاه و موقتی در منطقه‌ای خارج از محل سکونت اصلی به منظور سیر و سیاحت تعریف شده است (بمانیان و محمودی نژاد، ۱۳۸۸: ۲۰). سازمان جهانی گردشگری در مارس ۱۹۹۳ تعریف زیر را از گردشگری ارائه داده است: مجموعه فعالیت‌های افرادی که به مکان‌هایی خارج از محل زندگی و کار خود به قصد تفریح و استراحت و انجام امور دیگر مسافرت می‌کنند و بیش از یک سال متوالی در آن مکان‌ها نمی‌مانند (وتو، ۱۹۹۳). اسمید (۲۰۰۳) گردشگری را شامل همه‌ی فعالیت‌هایی می‌داند که یک گردشگر در طول مدتی که وی به دلایل شخصی یا حرفه‌ای، در جایی دور از مکانی که به طور معمول زندگی و کار می‌کنند انجام می‌دهد (اسمید^۴، ۲۰۰۲: ۲۳). مورفی (۱۹۸۵) گردشگری را مجموعه مسافرت‌های افراد به سوی مکان‌های مورد نظر با طول مدت مشخص و ترکیبی از تفریح و تجارت می‌داند. میدلتون (۱۹۹۸) معتقد است گردشگری یک بازار است که خواست جمعی و الگوهای بازدید مصرف‌کنندگان برای یک طیف گسترده از تولیدات مرتبط با مسافرت را بازتاب می‌دهد (یعقوب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۵).

۱.۲.۳. تاریخچه صنعت گردشگری

برای اولین بار به صورت رسمی در سال ۱۹۳۷ کلمات گردشگر و گردشگری توسط سازمان ملل مورد استفاده قرار گرفت، ولی پیشینه این صنعت به سال‌ها قبل از این تاریخ برمی‌گردد. کشور انگلستان در میان کشورهای اروپائی از اولین کشورهائی بود که به این صنعت روی آورد و با صنعتی شدن کشورها

^۱ . Tourism

^۲ -Tour

^۳ - Turns

^۴ - Smid

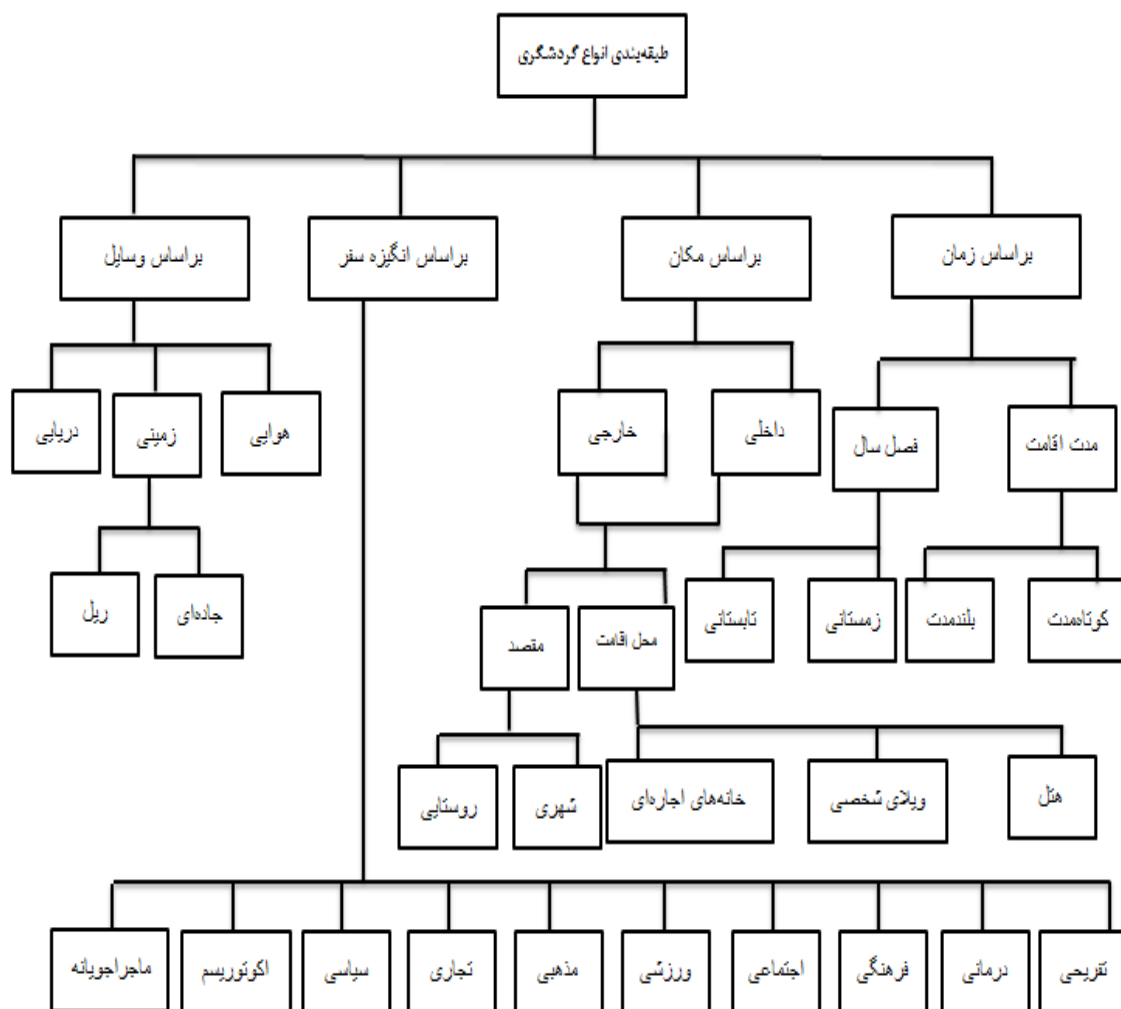
در غرب فرهنگ گردشگری در بین مردم رواج یافت. و با اختراع راه آهن این صنعت به یک صنعت بین‌المللی مبدل گردید. و به این ترتیب این صنعت ابتدا در اروپا و سپس در سایر قاره‌ها گسترش یافت (سریزدی و حسنی، ۱۳۹۳: ۴)

با شروع انقلاب صنعتی که شهرنشینی از مهمترین پیامدهای آن بود، نیاز به مسافرت و گذران اوقات فراغت افزایش یافت، زیرا این رویداد به دنبال خود مشکلات زیادی را برای شهرنشینان به وجود آورد، بنابراین نخستین قدم‌ها در زمینه گردشگری در این سال‌ها آغاز شد. با گسترش فعالیت‌های گردشگری، سازمان جهانی گردشگری^۱ با هدف آسان‌تر شدن جابجایی‌ها و فعالیت‌های گردشگری شکل گرفت (کارگر، ۱۳۸۶: ۴).

۲.۲.۳. انواع گردشگری

شناخت انواع گردشگری برای برنامه‌ریزی در این عرصه اهمیت بسزایی دارد. شناسایی عمیق و دقیق ابعاد مختلف گردشگری به عنوان رمز توسعه آن محسوب می‌شود (گودرزوند چگینی و مولایی هاشجین، ۱۳۸۸: ۱۷۹). با توجه به معیارهای مختلف، صاحب‌نظران دسته‌بندی‌های متعددی از گردشگری ارائه کرده‌اند. در شکل زیر یک دسته‌بندی کلی ارائه شده است.

^۱- WTO

شکل (۳-۱). طبقه بندی انواع گردشگری

(فرجی راد و آقاجانی، ۱۳۸۸: ۶۸)

در این مطالعه هدف بررسی گردشگری برحسب موقعیت مکانی می‌باشد. گردشگران را بر حسب موقعیت مکانی می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: ۱- گردشگران خارجی: گردشگرانی که از خارج کشور وارد می‌شوند. ۲- گردشگران داخلی یا بومی: گردشگرانی که اهل یا مقیم آن کشور هستند (صیدایی و هدایتی مقدم، ۱۳۸۹: ۱۰۱)

۳.۲.۳. گردشگری به عنوان یک صنعت

صنعت مجموعه‌ای است از فعالیت‌هایی که با استفاده از منابع موجود (مواد، سرمایه، نیروی انسانی، انرژی، تکنولوژی، اطلاعات) کالا یا خدمتی را تولید می‌کند که نیازهای انسان و جوامع انسانی را

برطرف کند. در واقع تلاشی است مستمر در جهت بهبود کارایی و بهره وری. به این معنا که با استفاده از منابع کمتر، بازده بهتری به دست دهد. از این جهت، پویایی، نوسازی و نوجویی یکی از ویژگی های صنعت است.

گردشگرانی که به خارج سفر می کنند خدمات مسافرتی، خدمات حمل و نقل و سایر موارد مشابه را خریداری می کنند، هر یک از این اقلام کالاها و خدمات مربوط به گروه محصولات یا خدمات مشابه خود است. به این دلیل در حساب های ملی بخشی به نام گردشگری وجود ندارد. از این رو برکارت^۱ و مدلیک^۲ (۱۹۷۴) از این دیدگاه که چون تمامی بخش های فوق، دارای کارکرد مشترکی در ارضای نیاز گردشگران هستند بخش مجزایی را به عنوان گردشگری تشکیل می دهند و به صورت زیر حمایت می کنند: « اگرچه اطلاق مفهوم عمومی صنعت به این سری از خدمات به لحاظ ماهیت خاص و پیچیدگی نقش هر یک در تولید محصول گردشگری دشوار به نظر می رسد، همچنان می توان این مجموعه را صنعت گردشگری نامید، زیرا این خدمات دربرگیرنده ی بخشی از اقتصاد است که کارکرد مشابهی در تأمین نیازهای گردشگران دارد. این امر می تواند در ارتباط بخشی میان عرضه و تقاضای گردشگری و تحلیل اثر گردشگری بر اقتصاد، یاری رسان باشد». اسمیت نیز گردشگری را یک صنعت می داند و همچون مدلیک به طراحی نوعی معیار عملیاتی برای اندازه گیری فعالیت های صنعت گردشگری پرداخته است (فن هوو، ۱۳۹۳: ۳۴).

۳.۳. منافع جذب گردشگر خارجی

گردشگری دارای تأثیرات اقتصادی زیادی از جمله درآمد ارزی، افزایش تولید ناخالص ملی، ایجاد یک منبع درآمدی برای دولت و ملت، یک منبع اشتغالزا، و یک منبع برای بهبود خدمات اجتماعی است (داس، ۲۰۰۹: ۴۷۰). جریان اقتصادی که توسط گردشگری بین المللی انجام می گیرد عامل ضروری

^۱- Brkart

^۲- Mdlyk

رشد اقتصادی و روابط اقتصادی بین‌المللی در بسیاری از کشورها محسوب می‌گردد (گوهریان و کتابچی، ۱۳۸۴: ۴۹).

مطلوب‌ترین اثر جذب گردشگر خارجی توزیع سرمایه، بهبود ترازپرداخت‌ها و ارزی است که وارد کشور می‌شود، این ارز در واقع پول‌هایی است که گردشگران آن را در کشور مقصد هزینه می‌کنند و می‌تواند منجر به بهبود زیرساخت‌ها در نتیجه رشد اقتصادی شود. در صورتی که گردشگر داخلی سود چندانی برای کشور ندارد، چرا که در ایران گردشگر داخلی مواد غذایی خود را از مبدا با خود به مقصد برده و شب را در چادر مسافرتی در کنار خیابان سپری می‌کند، اما گردشگر خارجی در کشور مقصد دارای هزینه‌هایی است و از این طریق ثروت و سرمایه را از کشور خود به کشور مقصد تزریق می‌کند (یعقوب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۴).

افزایش مسافرت‌های بین‌المللی منجر به ترویج پذیرش دیگر فرهنگ‌ها می‌شود. با تسهیل مسافرت انواع مختلف مواد غذایی، زبان و آداب و رسوم تجربه می‌شود. یک ضرب‌المثل قدیمی بیان می‌کند: زمانی که مسافری در رم، آداب رم را یاد می‌گیرد و به آن عمل می‌کند، پس از آن هنگامی که به خانه بازمی‌گردد، به صورت تجربه‌ای که از این مکان دور کسب کرده‌است، به مصرف محصولات رمی می‌پردازد. در واقع اینها تاثیرات مسافرت بر اقتصاد جهانی^۱ است. (بگ^۲ و وارد^۳، ۲۰۱۳: ۴۰۱).

۳.۴. تاثیر گردشگر خارجی بر اشتغال

صنعت گردشگری شامل دسته‌ای از فعالیت‌های اقتصادی می‌شود که در صورت تلفیق این فعالیت‌ها بزرگترین صنعت جهانی ایجاد می‌شود؛ این صنعت باعث اشتغال‌زایی می‌گردد و همچنین یکی از بزرگترین صادرات جهان را تشکیل می‌دهد و برای سرمایه‌گذاری و رشد، یکی از عواملی است که

^۱ - Global economy

^۲ - Begg

^۳ - Ward

بیشترین انگیزه را به وجود می‌آورد (گی^۱، ۱۳۸۷: ۳۶). کاهش درآمدهای نفتی توجه به صادرات غیرنفتی را امری ضروری دانسته است، با توجه به رشد جمعیت در کشورهای درحال توسعه باید صادراتی متناسب با این مزیت را تقویت کرد. گردشگری صنعتی است که از آن به عنوان صادرات نامرئی یاد می‌شود، بنابراین با توجه به جمعیت بالای کشورهای درحال توسعه می‌توان به صادرات خدمات پرداخت.

شکل (۳-۲). نمودار تعداد گردشگران خارجی وارد شده به ایران و میزان صادرات خدمات گردشگری (سریزدی و حسنی، ۱۳۹۳: ۳)

یکی از مهم‌ترین مشکلات کنونی جهان مسأله بیکاری است، این مسئله همچون بیماری همه‌گیری است که کم و بیش در همه کشورها، چه پیشرفته (به دلیل توسعه ماشین و رایانه) یا درحال پیشرفت (به دلیل افزایش روز افزون جمعیت، ساختار اقتصادی نامناسب) آشکارا مشاهده می‌شود. بدیهی است که از جمله نتایج بیکاری گرایش به سوی فساد اخلاقی، اعتیاد، سرقت، آشوب‌های سیاسی و تشنجات داخلی است که ثبات حکومت را به خطر می‌اندازد. در چنین شرایطی صنعت جهانگردی که یک صنعت کاربر است، می‌تواند انبوهی از جمعیت بیکار را جذب کار کند، در روستاها با به خدمت گرفتن

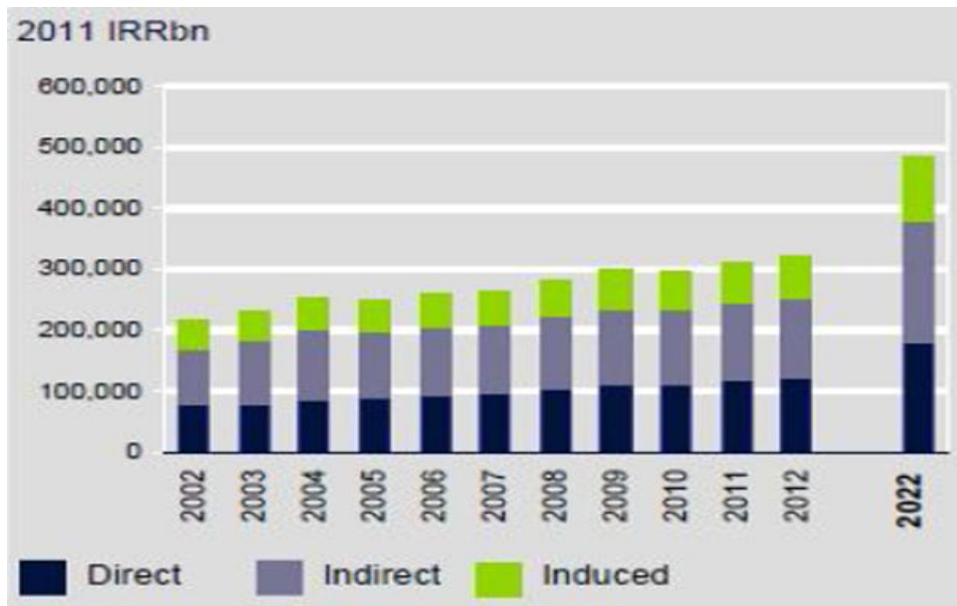
¹- Gay

جوانان روستایی می‌توان از هجوم سیل آسای روستاییان به سوی مراکز شهری که بازارشان از نیروی کار اشباع است جلوگیری کرد و از این راه گامی موثر در جهت کاهش میزان بیکاری در کشور برداشت (محلّاتی، ۱۳۸۰: ۸۴). با توجه به فصلی بودن گردشگری در برخی کشورها، ممکن است صنعت گردشگری با بیکاری فصلی مواجه شود، که یک بیکاری کوتاه‌مدت است. اما در عوض، این صنعت در مواجهه با بیکاری ساختاری^۱، که ناشی از تغییر فناوری و ساختار اقتصادی است، و همچنین در مواجهه با بیکاری ادواری^۲، که ناشی از چرخه‌های رونق و رکود است، سرفراز است. به خصوص که این نوع بیکاری‌ها درازمدت هم هستند (مک کانل^۳ و همکاران، ۲۰۱۱: ۲۷۹). امروزه بیشتر کشورهای توسعه یافته درصد آن هستند تا سرمایه‌گذاری را در این صنعت افزایش داده چرا که جذب گردشگران خارجی نه تنها در پیشبرد اقتصادی و درآمدهای ارزی نقش دارد بلکه ایجادکننده مشاغل جدید نیز می‌باشد. جذب گردشگر خارجی می‌تواند به صورت مستقیم، غیرمستقیم و القائی باعث افزایش اشتغال و رشد اقتصادی شود.

¹ - Structural Unemployment

² - Cyclical Unemployment

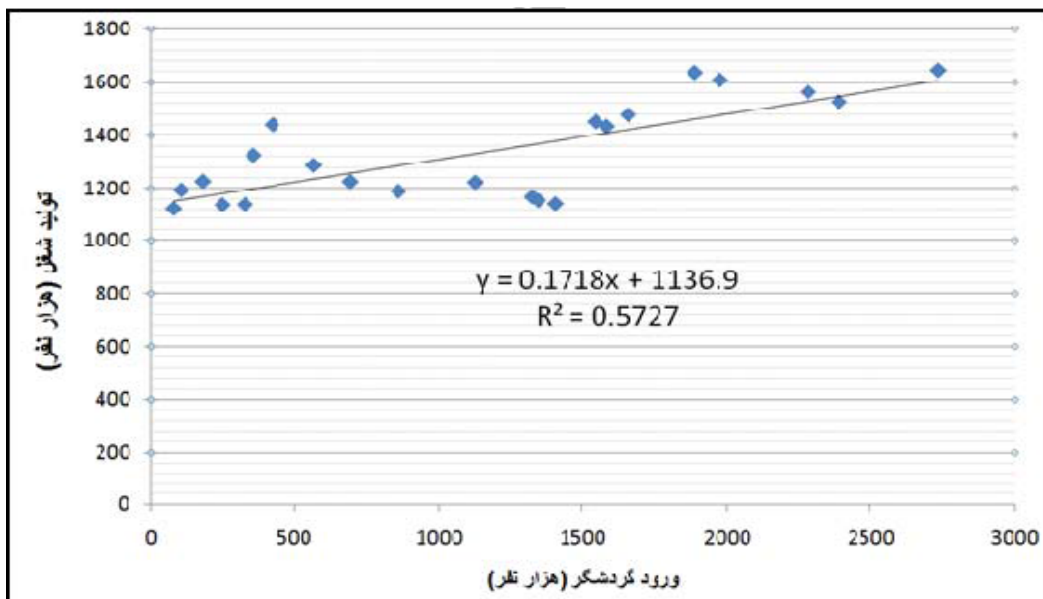
³ - Mcconnell

شکل (۳-۳). نمودار سهم گردشگری در GDP ایران
(سریزدی و حسنی، ۱۳۹۳: ۵)

جهانگردی موجب اشتغال مستقیم، غیرمستقیم و القایی افراد می‌شود. شرکت‌هایی که به صورت مستقیم اشتغال‌زایی می‌کنند آنهایی هستند که کارکنانشان با گردشگران در تماس هستند و به صورت مستقیم با تجربه‌های گردشگری سروکار دارند. هتل‌ها، کارکنان خدمات غذایی، شرکت‌های هواپیمایی، شرکت‌های کشتیرانی، آژانس‌های جهانگردی، کارکنان مراکز تفریحی و فروشگاه‌هایی که در این بخش کار می‌کنند، از جمله واحدهایی هستند که به صورت مستقیم اشتغال‌زایی می‌کنند. شرکت‌هایی که به صورت غیرمستقیم اشتغال‌زایی می‌کنند، آنهایی هستند که با شرکت‌هایی که در این صنعت به صورت مستقیم اشتغال‌زایی می‌کنند در تماس هستند. شرکت‌هایی که مواد و ملزومات مورد نیاز رستوران‌ها را تأمین می‌کنند، شرکت‌های ساختمانی که هتل‌ها را می‌سازند و تولیدکنندگان هواپیما به شرکت‌هایی وابسته اند که از نظر درآمد، به صورت مستقیم برای نهادهای گردشگری اشتغال‌زایی می‌کنند. به طور کلی، در صنعت جهانگردی اشتغال‌زایی به صورت مستقیم و غیرمستقیم موجب می‌شود که درصد بالایی از نیروی کار به استخدام درآمد (پارسائیان و اعرابی، ۱۳۸۲: ۲۶۵) و در نهایت اشتغال القایی عبارتست از مشاغلی که از مشاغل مستقیم و غیرمستقیم بخش گردشگری به

وجود می‌آید. اثرات القایی عبارتست از افزایش مخارج مصرفی خانوارها که ناشی از درآمد اضافی ایجاد شده به سبب اثرات مستقیم می‌باشد. برای مثال کارگران هتل دستمزد خود را برای خرید کالا و خدمات خرج می‌کنند. آثار القایی زمانی ایجاد می‌شود که دریافتی‌های کارکنان و یا کارآفرینان موسساتی که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم با گردشگری مرتبط هستند مانند حقوق، دستمزد، اجاره، و سود در اقتصاد محلی خرج شوند (عیسی‌زاده و قدسی، ۱۳۹۱: ۱۵۹).

شکل (۳-۴). نمودار اثر کل (مستقیم و غیرمستقیم) ورود گردشگر بر تولید شغل (بختیاری و یزدانی، ۱۳۸۹: ۵۶)

از مهم‌ترین ویژگی‌های اشتغال گردشگری این موارد است: کاربر بودن نسبی صنعت گردشگری، سطح پایین دستمزد و ساعت کاری بالا، فصلی بودن اشتغال، ایجاد اشتغال برای زنان و جوانان.

۳.۴.۱. عرضه نیروی کار در صنعت گردشگری

در عصر حاضر نیروی انسانی منبعی است که سرمایه‌گذاری در آن به عنوان مزیت رقابتی مطرح است (تمپکینس^۱، ۲۰۰۲). اگر سازمان‌ها نوآوری نداشته باشند به هیچ وجه نمی‌توانند رشد کنند و هرگونه نوآوری و رشد نیز وابسته به نیروی انسانی ماهر می‌باشد (ترین^۱، ۲۰۰۰).

^۱- Tompkins

پرسش اصلی در مطالعه عرضه نیروی کار، میزان مشارکت نیروی کار در بازار است و اینکه یک فرد چه زمانی و تحت تأثیر چه عواملی تصمیم به حضور یا عدم حضور در بازار کار می گیرد. مشخصات فردی مانند سن، جنس، سطح آموزش، درآمدهای کاری؛ و مشخصات خانوادگی مانند درآمد سایر اعضای خانواده، سطح تحصیلات آنها، وضعیت تاهل و اشتغال و بعد خانوار عوامل مؤثر بر نرخ مشارکت نیروی کار هستند (سهرابی، ۱۳۷۸). تقاضای نیروی کار به طور مستقیم و مهاجرت‌ها به طور غیرمستقیم بر عرضه نیروی کار هر منطقه تأثیر می‌گذارد (لان^۲، ۱۹۹۲).

زمانی که مازاد عرضه نیروی کار وجود داشته باشد سازمان‌ها ویژگی‌هایی همچون مهارت، سطح آموزش و استعداد نیروی کار را ملاک استخدام قرار می‌دهند. در صورت کمبود نیروی کار باید سازمان‌های گردشگری آموزش کارکنان را در اولویت قرار دهند. نرخ اشتغال با سطح آموزش نیز می‌تواند رابطه مستقیمی داشته باشد؛ زیرا با افزایش سطح آموزش و مهارت، احتمال اشتغال و کسب درآمدهای بیشتر افزایش می‌یابد (دالتون^۳، ۲۰۰۸).

امکان ایجاد اتحادیه‌ها در صنعت گردشگری هست، اما باید توجه داشت که اتحادیه‌ها می‌توانند با کاهش عرضه نیروی کار، نرخ دستمزد را بالا ببرند. همچنین اتحادیه‌های گاهی کارفرمایان را به قبول استخدام تنها اعضای اتحادیه وادار می‌کنند تا کنترل تقریباً کامل از عرضه نیروی کار بدست آورند. (مک کانل^۴، ۲۰۱۱: ۳۷۸).

۳.۴.۲. تقاضای نیروی کار در صنعت گردشگری

تقاضای نیروی کار یا تعداد شاغلین نشان‌دهنده تعداد افرادی است که کارفرمایان در دستمزدهای معین استخدام می‌کنند، عوامل گوناگونی بر میزان تقاضای سازمان به نیروی انسانی در آینده تأثیر می‌گذارند به گونه‌ای که می‌توان برای پیش‌بینی نیروی انسانی مورد نیاز در آینده آن را تابعی از زمان،

1- Treen
2- Lan
3- Dalton
4- Mcconnell

سرمایه، فروش، سود، تولید، یا میزان ارائه خدمات فرض کرد و بر اساس وابستگی متقابل بین متغیرهای ذکر شده نیروی انسانی مورد نیاز را برآورد نمود (اگونریند^۱، ۲۰۰۱).

تقاضای نیروی کار از طرف سازمان صنایع گردشگری و سازمان‌های مرتبط با این صنعت صورت می‌گیرد. صنایع گردشگری به منزله یک کارفرمای بزرگ، به خصوص در مناطق شهری و نیز جاهایی که اشتغال در بخش‌های دیگر اقتصادی همانند کشاورزی کاهش پیدا کرده است، محسوب می‌گردد (امین‌بیدختی و قزلباش، ۱۳۹۳: ۴۵).

در بحث تقاضای نیروی کار گردشگری، اتحادیه‌ها می‌توانند کارکرد دو سویه داشته باشند. اتحادیه‌ها می‌توانند تقاضا برای نیروی کار خود را با تولید افزایش دهند. آنها همچنین می‌توانند تقاضا برای نیروی کار را با تغییر متناسب دستمزد بیفزایند. از سوی دیگر، اتحادیه‌ها با افزایش حداقل دستمزد، از بکارگیری نیروی کار غیرعضو در اتحادیه، که در برخی موارد جایگزین برای اتحادیه کارگری است، به طور غیر مستقیم ممانعت به عمل می‌آورد (مک کانل و همکاران، ۲۰۱۱: ۳۷۷).

۳.۵. جایگاه گردشگر خارجی در ایران

در ایران گردشگر خارجی دارای قدمت چند هزار ساله است، به صورتی که از زمان هخامنشیان مسافران زیادی (با انگیزه‌های تجاری) به ویژه از اروپا (یونان و دیگر کشورها) وارد ایران می‌شدند. به دنبال گسترش مسافرت به ایران، موضوع جلب جهانگردان خارجی و نیز ایجاد سازمانی برای تمرکز امور مربوطه به سیاحان مطرح شد. با این هدف در سال ۱۳۱۴ خورشیدی برای اولین بار در وزارت داخله (کشور)، اداره‌ای به نام اداره جلب سیاحان خارجی و تبلیغات تأسیس گردید و انجام امور مربوط به جهانگردی کشور را به عهده گرفت (افضلی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۲۲).

از طرفی تاریخچه گردشگری در ایران نشان می‌دهد که عواملی مانند ناآرامی‌های دوران انقلاب، سوء برداشتها از اوضاع داخلی ایران در جهان و آغاز جنگ تحمیلی باعث شده است که رکودی در

^۱ - Ogunrinde

گردشگری ایران به وجود آید. گر چه در سال‌های اخیر این صنعت از وضعیت رو به رشد نسبی در کشور برخوردار بوده است، اما این رشد در مقایسه با توان‌های گردشگری کشور بسیار پایین است (حیدری چیا، ۱۳۸۳: ۴).

گردشگران خارجی که به ایران سفر می‌کنند را به طور کلی می‌توان به گروه‌های زیر تقسیم کرد: ۱. گردشگرانی که با هدف زیارت به مشهد سفر می‌کنند. ۲. گردشگرانی که هدفشان بازدید از جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی ایران است. ۳. گردشگرانی که موقعیت جغرافیایی، تنوع آب و هوایی و طبیعت گوناگون ایران برایشان مهم است. ۴. گردشگرانی که با هدف مطالعه و پژوهش به ایران سفر می‌کنند. ۵. گردشگران سلامت که با هدف بهره‌مندی از ظرفیت پزشکی و سلامت به ایران سفر می‌کنند (مجیدی، ۱۳۸۹: ۵۶۷).

هر سال سازمان جهانی جهانگردی فهرستی از ۵۰ کشور برتر دنیا از نظر تعداد ورود گردشگران خارجی ارائه می‌کند که ایران برای اولین بار پس از انقلاب اسلامی در سال ۲۰۱۳ رتبه ۴۸ را در این فهرست به دلیل جذب ۴ میلیون و ۷۰۰ هزار گردشگر خارجی کسب کرد.

۳.۶. راهکارهای جذب گردشگر خارجی

با توجه به آثار مثبت اقتصادی که گردشگران خارجی در کشور مقصد دارند باید به دنبال پاسخ این سوال بود که از چه روشی می‌توان این صنعت نوپا و سودآور را در کشور توسعه داد؟ ایران یکی از دیدنی‌ترین کشورهای جهان می‌باشد. کشور ایران جزء ده کشور اول جهان از لحاظ جاذبه‌های گردشگری و جزء پنج کشور جهان از نظر تنوع گردشگری و جزء سه کشور اول جهان از نظر تنوع صنایع دستی است. ایران پس از هندوستان بالاترین رتبه گردشگری را در منطقه جنوب آسیا دارد (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۰۰: ۱۱). اما تا رسیدن به ظرفیت بالقوه فاصله زیادی دارد. به طور کلی راهکارهای جذب گردشگر خارجی در سه مورد زیر جای می‌گیرد: تبلیغات، امنیت و امکانات خدماتی.

تبلیغات: شرکت در همایش‌ها و نمایشگاه‌های بین‌المللی جهت شناساندن ظرفیت‌های گردشگری

کشور، توسعه‌ی گردشگری الکترونیکی، و تلاش برای خنثی سازی تبلیغات منفی علیه ایران

امنیت: افزایش امنیت داخلی، کاهش تحریم‌ها

امکانات خدماتی: بهبود امکانات خدماتی از جمله حمل و نقل، بهداشت و ... و تربیت نیروی انسانی

کارآمد، مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح

۷.۳. برنامه ریزی جذب گردشگر خارجی

برای دستیابی به موفقیت در مدیریت و توسعه‌ی جهانگردی، برنامه‌ریزی جهانگردی در تمام سطوح

ضروری است. جهانگردی فعالیتی نسبتاً پیچیده است که چندین بخش جامعه را در برمی‌گیرد. این

امر بدون برنامه‌ریزی ممکن است باعث ایجاد صدمات ناخواسته و غیرمنتظره‌ای شود. در کشورهای

که جهانگردی رونق زیادی ندارد، برنامه‌ریزی می‌تواند رهنمون توسعه آن فراهم کند (عبدالله‌زاده،

۱۳۷۹: ۱۱).

برنامه‌ریزی به عنوان یک ابزار علمی به دست اندرکاران صنعت گردشگری کمک می‌کند تا در یک

فرایند پیوسته و علمی، بهترین مسیر راهکار توسعه گردشگری در یک منطقه را مشخص نموده و این

توسعه را در مسیر توسعه سایر بخش‌های اقتصادی قرار دهند. نکته قابل توجه در برنامه‌ریزی

گردشگری، پویا بودن این فرایند می‌باشد، بدین مفهوم که برنامه‌ریزی هیچگاه متوقف نگشته و با تغییر

شرایط و حصول اطلاعات جدید، نیازمند بازنگری و اصلاح مستمر است (اشرفی فینی و همکاران،

۱۳۹۱: ۷).

تجربه نشان داده است که هر جا گردشگری بدون برنامه‌ریزی توسعه یافته است، مشکلات زیادی به

وجود آمده است و در بلندمدت مشکلات توسعه‌ی گردشگری بیشتر از فواید آن خواهد بود زیرا

توسعه‌ی غیرقابل کنترل و بدون مدیریت گردشگری می‌تواند به گونه‌ای جاذبه‌های یک مقصد

گردشگری را کاهش دهد که دیگر گردشگران برای رفتن به آنجا علاقه‌ای نداشته باشند، و این موجب

ایجاد مشکلات اقتصادی و اجتماعی می‌شود (هالووی^۱، ۱۹۹۴: ۲۵۳). برنامه‌ریزی می‌تواند آثار مثبت صنعت گردشگری را تقویت و آثار منفی آن را کاهش دهد. در همه‌ی سطوح، برنامه‌ریزی در صنعت گردشگری برای دستیابی به توسعه‌ی موفقیت آمیز ضروری می‌باشد (سازمان تجارت جهانی^۲، ۱۹۹۴).

۳.۸. جایگاه گردشگری در اسلام

در فرهنگ اسلامی نیز انجام بعضی از اعمال و مناسک عبادی مانند حج و عمره و زیارت مکان‌هایی که دارای ارزش معنوی هستند، با گردشگری پیوند خورده است. تفریح و تفرج، تجارت و کسب دانش نیز از موضوعات مشترکی است که به عنوان اهداف گردشگری، در فرهنگ اسلامی به آن سفارش شده است. این نکته گفتنی است که در فرهنگ اسلامی اهداف مشترک گردشگری شکل و آداب متفاوتی دارد؛ از سوی دیگر، اهدافی والاتر برای گردشگری در فرهنگ اسلامی وجود دارد که در کتاب و سنت به آنها پرداخته شده است. عبرت آموزی، ایمان به زندگی واپسین، آشنایی با آیات الهی، شناخت خداوند و شکرگزاری پروردگار جهان از اهداف غایی گردشگری در فرهنگ اسلامی می‌باشند که بررسی و شرح آنها در این مجال نمی‌گنجد (محمدی و قاضی‌زاده، ۱۳۹۳: ۵۰).

با بررسی آیات قرآن کریم، ۷ آیه با عنوان (سیروا فی الارض) آمده‌اند، که به اهمیت سفر اشاره دارد. در ادامه به آنها اشاره می‌شود:

۱- قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ [آل عمران: ۱۳۷]
قطعاً پیش از شما سنت‌هایی (بوده و) سپری شده است، پس در زمین بگردید و بنگرید که فرجام تکذیب‌کنندگان چگونه بوده است.

۲- قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ [الأنعام: ۱۱] بگو در زمین بگردید، آنگاه بنگرید که فرجام تکذیب‌کنندگان چگونه بوده است.

¹ - Holloway

² - WTO

۳- و لَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكذِّبِينَ [النحل: ۳۶] و در حقیقت در میان هر امتی فرستاده‌ای برانگیختیم (تا بگوید) خدا را بپرستید و از طاغوت (=فریب‌گر) بپرهیزید پس از ایشان کسی است که خدا (او را) هدایت کرده و از ایشان کسی است که گمراهی بر او سزاوار است، بنابراین در زمین بگردید و ببینید فرجام تکذیب‌کنندگان چگونه بوده است.

۴- قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ [النمل: ۶۹] بگو در زمین بگردید و بنگرید فرجام گنه‌پیشگان چگونه بوده است.

۵- قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [العنكبوت: ۲۰] بگو: در زمین بگردید و بنگرید که خدا چگونه در آغاز موجودات را پدید آورده است و [چه رنگ و بو و سیما و ویژگی‌هایی به هر یک داده است، و چه اسراری در آن‌ها به ودیعت نهاده است. تا از مشاهده‌ی اشیاء پی به راز و رمز آنها ببرید و در برابر قدرت مافوق تصور آفریدگارشان سر تسلیم فرود آورید و بدانید کسی که اول این جهان را از نیستی به هستی آورده است] بعداً هم جهان دیگر را پدیدار می‌کند؛ چرا که خدا بر هر چیزی توانا است.

۶- قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ [الروم: ۴۲] بگو در زمین بگردید و بنگرید فرجام کسانی که پیش‌تر بوده (و) بیشترشان مشرک بودند چگونه بوده است.

۷- أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا [محمد: ۱۰] مگر در زمین نگشته‌اند تا ببینند فرجام کسانی که پیش از آنها بودند به کجا انجامیده است، خدا زیر و زبرشان کرد و کافران را نظایر (همین کیفرها در پیش) است.

با بررسی آیات روشن می‌شود که قرآن کریم به مسلمانان دستور می‌دهد که از محیط محدود زندگی خود بیرون آمده و به سیر و سیاحت در این جهان پهناور بپردازند، و در حال و رفتار اقوام دیگر و پایان کار آنها بیندیشند و از این رهگذر، اندوخته پرارزشی از آگاهی فراهم سازند.

۹.۳. پویایی های سیستم

مدلسازی پویایی سیستم برای اولین بار در دهه ۱۹۵۰ میلادی توسط فارستر در دانشگاه ام آی تی^۱ ابداع شد (چوی^۲، ۱۹۹۶). پویایی‌های سیستم، روشی برای مطالعه و مدیریت سیستم‌های پیچیده و دارای بازخورد است (اسعدی و سعیدا اردکانی، ۱۳۹۴: ۱۵۴). به علت تعاملات بین بخش‌های مختلف یک سیستم لازم است که افراد تلاش کنند که رفتار سیستم را با نگرش سیستمی درک کنند. این درک فقط می‌تواند از طریق مطالعه و شناخت همه اجزا و ارتباط بین آنها در قالب یک سیستم به دست آید (استرمن^۳، ۲۰۰۰). هدف از مدلسازی سیستم پویا بدست آوردن درک و دیدگاهی در مورد روابط سیستم است تا بتوان خط‌مشی‌های ممکن برای بهبود سیستم را بررسی کرد (شی^۴ و گیل^۵، ۲۰۰۵). هدف رویکرد مدلسازی پویایی سیستم، پیش بینی کمی آینده نیست، بلکه به دنبال دست یافتن به دانش وسیع در مورد ارتباطات دینامیکی متقابل میان سیستم‌های اجتماعی، اقتصادی، زیستی و فنی می‌باشد (مارس^۶، ۱۹۹۲: ۱۱۵). شبیه‌سازی به کمک مدل‌های پویایی سیستم، برای یادگیری پیچیدگی‌های پویای سیستم‌ها بسیار مفید است. همچنین برای شناسایی سیاست‌های بهینه در سیستم‌های موجود و برای بهبود رفتار سیستم از طریق تغییر در پارامترهای آن و همچنین تغییرات ساختاری ابزاری بسیار مفید است (فاهل^۷ و لېسانفت^۸، ۱۹۹۹: ۱۳۷).

1- MIT

2- Coye

3- Sterman

4- Shi

5- Gill

6- March

7- Pfahl

8- Lebsanft

در رویکرد پویایی سیستمی پس از تعریف مسأله به شکلی پویا، مفهوم‌سازی سیستم نمودار علی- معلولی بیان می‌شود. براساس نمودار علی- معلولی، در مرحله فرمول‌بندی یا صورت‌بندی نمودار جریان تهیه شده و فرمول‌ها و روابط میان متغیرهای نرخ، سطح و مقادیر ثابت تعیین می‌گردند. در مرحله آخر، روش‌شناسی پویایی سیستم شبیه‌سازی و آزمون سیاست‌های مختلف به منظور انتخاب مناسب‌ترین سیاست انجام می‌شود. به علت تعاملات بین بخش‌های مختلف یک سیستم لازم است که افراد تلاش کنند که رفتار سیستم را با نگرش سیستمی درک کنند، این درک فقط می‌تواند از طریق مطالعه و شناخت همه اجزا و ارتباط بین آنها بدست آید (استرمن، ۲۰۰۰).

شکل (۳-۵). روش پویایی‌های سیستم بر اساس روش استرمن

شبیه‌سازی در واقع انجام تجربه در یک دنیای مجازی است که دارای مزایایی از جمله: ۱- آزمایشگاه ارزان قیمت برای یادگیری ۲- عدم وجود محدودیت‌های دنیای واقعی مانند زمان، مکان، هزینه ۳- اعمال آزمایش‌های خطرناک و غیرممکن در شبیه‌سازی بدون ایجاد پیامد منفی در دنیای واقعی ۴- مشاهده‌ی نتایج تصمیمات بدون تأخیر ۵- تجربه کردن رخدادها و حوادث، پیش از وقوع آنها و معایبی همچون: ۱- تخصیص بیشتر زمان به شبیه‌سازی و صرف زمان اندک برای تحلیل نتایج شبیه-

سازی ۲- عدم کفایت شبیه‌سازی برای غلبه بر نقایص و ایرادهای موجود در مدل ذهنی ۳- عدم تضمین انطباق صد در صد رفتار مدل و واقعیت می‌باشد (رجائیان، ۱۳۸۸: ۱۳).

- اجزای پویایی‌های سیستم‌ها

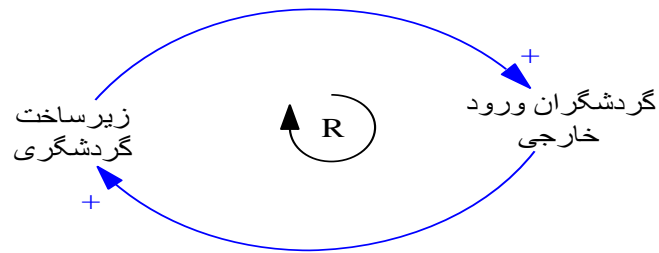
در تفکر سیستمی از ابزارهایی استفاده می‌شود تا ساختار یک سیستم برای درک بهتر آن نمایش داده شود. نمودار علی-معلولی و نمودار جریان، دو ابزار مهم برای تفکر سیستمی هستند. لازم است برای توسعه یک مدل از سیستم پویا که در عمل هم قابل استفاده باشد، نمودارهای علی-معلولی و جریان خاص آن مسئله را تهیه نمود (میدوس^۱، ۲۰۰۹).

الف- نمودار علی- معلولی

نمودارهای علی حلقوی ابزارهای قابل انعطاف و مفیدی برای ترسیم ساختار بازخوردهای سیستم در حوزه‌های مختلف هستند. بر اساس متدولوژی پویایی سیستم‌ها، مدل‌های علت - معلولی بر اساس مشاهدات صورت گرفته روی رفتار سیستم و نیز با الهام از نظریه‌های معتبر از مبانی نظری شکل می‌گیرد (حیدریه و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۹). یک حلقه علت و معلولی یا حلقه بازخوردی، زنجیره بسته‌ای از روابط علی است که نهایتاً روی متغیر اولیه اثر می‌گذارد (پیتر و همکاران، ۱۳۸۸). حلقه‌های بازخوردی نیز دو نوع می‌باشند حلقه مثبت (تقویتی) و حلقه منفی (تعادلی). حلقه‌های تقویتی خود افزایشده هستند و منجر به رشد نمایی یا تنزل افسار گسیخته در طول زمان می‌شوند که با R^2 نشان می‌دهند (میدوس، ۲۰۰۹).

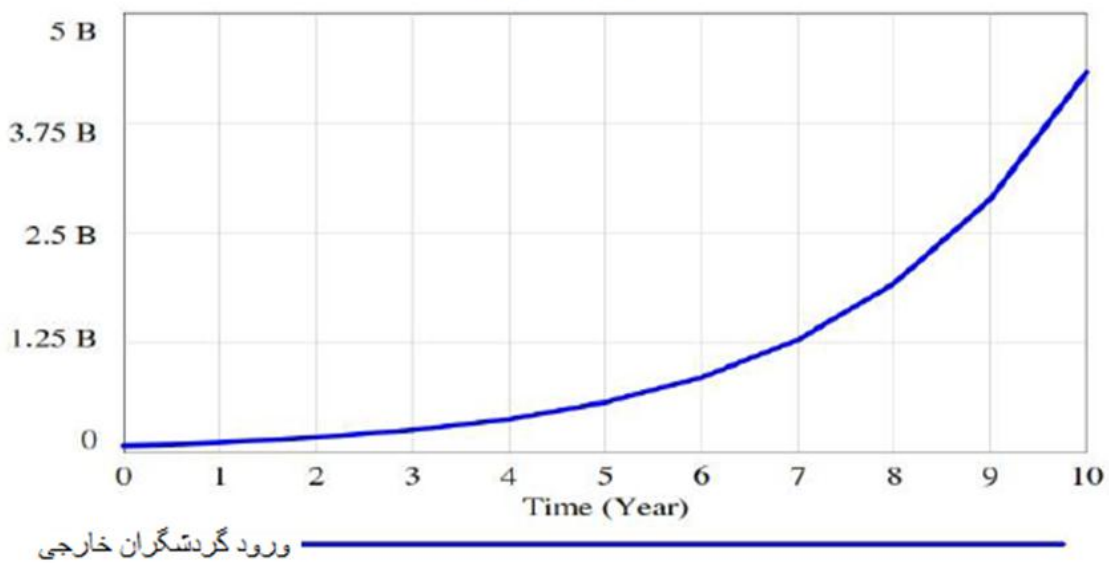
¹- Meadows

²- Reinforcing

شکل (۳-۶). حلقه علی‌الگوی رفتاری رشد

الگوی رفتاری رشد

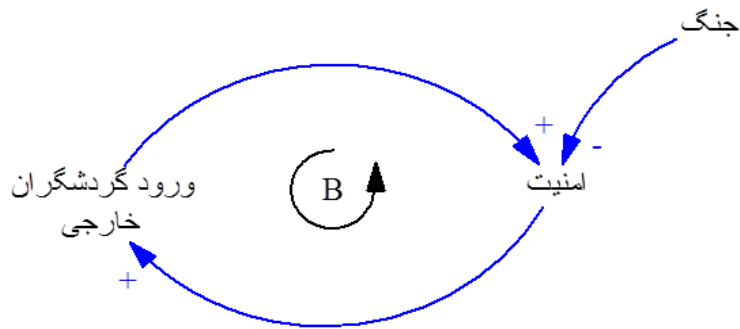

شکل (۳-۷). الگوی رفتاری رشد

حلقه‌های بازخوردی تعادلی، ساختارهای هدف جو و متعادل کننده در سیستم‌ها و منشا پایداری و

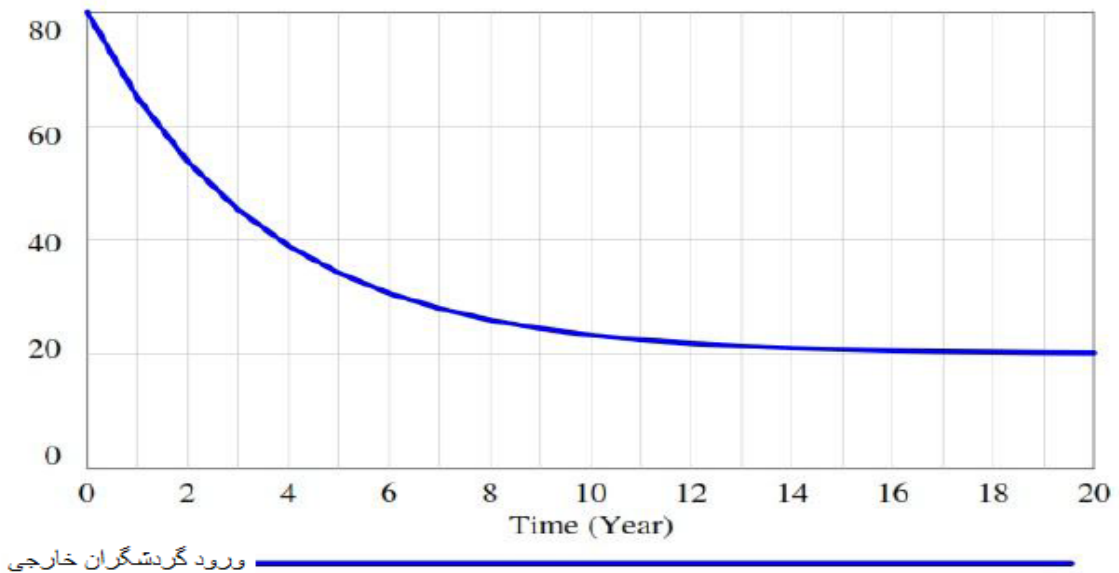
ثبات هستند که با ¹B نمایش داده می‌شود (میدوس، ۲۰۰۹).

¹. Balancing

شکل (۸-۳). حلقه علی الگوی رفتاری هدف جو

الگوی رفتاری هدفجو

شکل (۹-۳). الگوی رفتاری هدف جو

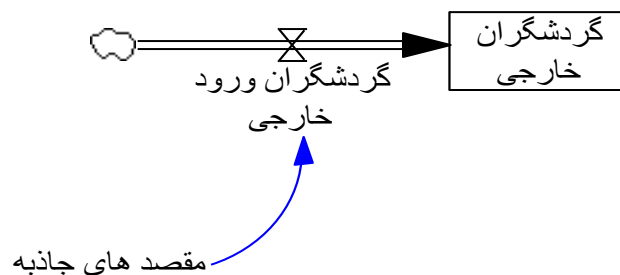
حلقه‌های علی - معلولی ضمن بیان روابط علی بین دو یا چند متغیر، جهت تاثیر آنها را نیز مشخص می‌کنند. این تاثیر بر روی متغیر مورد نظر می‌تواند به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم از طریق متغیرهای واسطه صورت پذیرد. جهت بیان روابط علی - معلولی ابتدا حلقه‌ها بطور جداگانه در هر یک از زیر ساخت‌ها به صورت مجزا بیان می‌شود، و در نهایت حلقه کلی شبیه‌سازی شده بیان میگردد (فلیچی

پیربستی و فهیمی‌فر، ۱۳۸۹: ۵۰).

ب - نمودار حالت - جریان

هرچند نمودارهای علی- معلولی ابزارهای مناسبی برای نشان دادن وابستگی بین متغیرها و ترسیم فرآیندهای بازخوردی یک سیستم هستند، و با استفاده از آنها می‌توان مدل‌های ذهنی را ترسیم کرده و همبستگی‌های متقابل را به نمایش گذاشت، اما این مدل‌ها به دلیل برخی محدودیت‌ها (مانند عدم توانایی در نمایش ساختار جریان و حالت سیستم‌ها) ممکن است دچار خطا شوند. با همین رویکرد، پس از ترسیم نمودار علی- معلولی به صورت کیفی، به ترسیم نمودارهای حالت- جریان پرداخته شده است (اورعی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱).

در ترسیم نمودار حالت- جریان، آشنایی با مفهوم سطح، جریان و کمکی ضروری است (احمدی و شاهقلیان، ۲۰۱۰: ۵۹۳). متغیر سطح: در هر سیستمی مقدار برخی متغیرها افزایش یا کاهش می‌یابد، به این متغیرها، متغیر سطح گفته می‌شود (استرمن، ۲۰۰۰). در شکل زیر متغیر گردشگران خارجی یک متغیر سطح می‌باشد. متغیر جریان: نرخ افزایش یا کاهش متغیرهای سطح، متغیر جریان خوانده می‌شود (همان). در شکل زیر ورود گردشگران خارجی یک متغیر جریان می‌باشد. متغیر کمکی: این متغیرها نشانگر ضرابی هستند که رابطه بین متغیرهای دیگر را تعیین می‌کنند. معمولاً متغیرهای برونزا در سیستم توسط این نوع متغیرها نشان داده می‌شود (یوان^۱، ۲۰۱۲). در شکل زیر متغیر جاذبه‌های مقصد یک متغیر کمکی می‌باشد.

شکل (۳-۱۰). نمایی از نمودار حالت - جریان

^۱ - Yuan

۳. ۱۰. جمع بندی

گردشگری صنعتی است که امروزه به عنوان منبع جدیدی برای ایجاد اشتغال، افزایش درآمدهای ارزی، افزایش درآمدهای دولتی و تقویت زیرساخت‌های اجتماعی در مطالعات گوناگون تأیید شده است. در فصل حاضر ابتدا به بیان تعاریف متغیرهای اصلی از دیدگاه پژوهشگران مختلف پرداخته شد. بسیاری از اقتصاددانان معتقدند که گردشگری یک صنعت است چرا که موجب افزایش تولید در بخش‌های مختلف اقتصاد می‌شود در نهایت منافع بیشماری برای جذب گردشگر خارجی وجود دارد که مهم‌ترین آنها اشتغال می‌باشد، با حل این معضل بزرگ بسیاری از مشکلات کشور نیز حل می‌شود، بنابراین با توجه به آثار مثبت اقتصادی زیادی که این صنعت دارد باید به دنبال راهکارهایی جهت جذب هرچه بیشتر گردشگران خارجی بود. به طور کلی سه راهکار اصلی که می‌توان نتیجه‌گیری کرد تبلیغات، امنیت و امکانات خدماتی می‌باشد. با برنامه‌ریزی باید این راهکارها را عملی کرد تا اشتغال افزایش یابد. سپس روش دینامیکی که روش اصلی پژوهش می‌باشد بیان شد. در روش پویایی‌های سیستم، فرآیند مدل‌سازی توضیح داده شد، با آنکه گام‌های مشخصی وجود دارد که همه‌ی مدل‌سازان از آن پیروی می‌کنند، مدل‌سازی رویه‌ای نیست که فقط از روی کتاب دنبال شود و اساساً روشی خلاقانه است.

فصل چهارم: مدلسازی و تحلیل

نتایج

۱.۴. مقدمه

در این فصل با دو روش اقتصادسنجی و سیستم دینامیک به بررسی اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال پرداخته می‌شود. در این مطالعه ابتدا به بیان مسأله پرداخته و سپس مدل علت و معلولی که بیانگر توصیف ساختار سیستم است، توضیح داده می‌شود. در نهایت ضمن شبیه‌سازی مدل پویا با استفاده از نرم افزار ونسیم به بررسی سناریوهای مختلف پرداخته و پیشنهادات کاربردی ارائه می‌شود.

۲.۴. الگوی اقتصادسنجی

در این مطالعه برای بررسی میزان اشتغال متأثر از ورود گردشگران خارجی از روش حداقل مربعات معمولی بهره گرفته شده است. در این مدل اشتغال تابعی از تعداد گردشگران خارجی، و مخارج گردشگران خارجی می‌باشد. اطلاعات آماری این قسمت از بانک جهانی و سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با داده‌های سری زمانی برای سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۷۴ استخراج شده است. فرم کلی مدل رگرسیونی به صورت رابطه زیر می‌باشد:

$$Y_t = \alpha + \beta_1 NT + \beta_2 ET + \beta_3 FDI \quad \text{رابطه (۱-۴)}$$

متغیرهای مورد استفاده به شرح زیر می‌باشند: Y_t : اشتغال، NT : تعداد گردشگران خارجی، ET : مخارج گردشگران خارجی و FDI : سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پس از تخمین به روش OLS نتایج حاصل با استفاده از نرم‌افزار Stata در جدول (۱-۴) نشان داده شده است.

جدول (۱-۴). نتایج تخمین مدل

متغیرها	ضرایب	آماره T	ارزش احتمال
α	۲۴.۹۳	۳۹.۴۲	۰.۰۰
NT	.۳۲	۴.۶۴	۰.۰۰
ET	.۰۹	۱.۷۷	۰.۰۹
FDI	-.۰۴	-۱.۲۸	۰.۲

$$R^2 = .90$$

همان‌طور که نتایج جدول نشان می‌دهد ضرایب برآورد شده از لحاظ آماری معنادار بوده، و در نهایت فرم مدل به صورت زیر درمی‌آید:

$$Y_t = (24.93) + (.32) NT + (.09) ET + (-.04) FDI \quad \text{رابطه (۲-۴)}$$

(۰.۶۳) (۰.۰۶) (۰.۰۵) (۰.۰۳)

اعداد داخل پرانتز، انحراف معیار را نشان می‌دهد. در تخمین فوق ضریب تعداد گردشگران خارجی مثبت بوده و در سطح ۹۵ درصد معنی‌دار است و مفهومی این است که:

$\beta_1 = .32$ حاکی از آن است که یک واحد افزایش تعداد گردشگران خارجی در کشور مقصد به اندازه ۰/۳۲ واحد اشتغال را افزایش می‌دهد؛ زیرا افزایش تعداد گردشگران خارجی تقاضا را در کشور افزایش می‌دهد، افزایش تقاضا نیز منجر به افزایش تولید و در نتیجه افزایش اشتغال می‌شود.

$\beta_2 = .09$ حاکی از آن است که یک واحد افزایش در مخارج گردشگران خارجی اشتغال کشور را به میزان ۰/۰۹ افزایش می‌دهد. گردشگران خارجی که وارد ایران می‌شوند دارای هزینه‌هایی می‌باشند که این هزینه‌ها به صورت درآمد بخش‌های مختلف اقتصادی وارد بازار شده و اشتغال را افزایش می‌دهد.

$\beta_3 = -0/04$ این ضریب حاکی از آن است که یک واحد افزایش در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اشتغال را به میزان ۰/۰۴- واحد کاهش می‌دهد. دلایل اقتصادی که برای این اثرگذاری منفی می‌توان بیان کرد این است که: اولاً با توجه به فضایی که در کشور پیدا شده است دلایل سرمایه‌گذاری خارجی بیشتر سیاسی است، نه اقتصادی. ثانیاً، با توجه به نرخ بالای بانک‌های ایران اگر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بانک‌ها صورت گیرد، نه تنها باعث رونق اقتصادی و افزایش اشتغال نمی‌شود، بلکه رکود و تورم را افزایش داده و شرایط رکود تورمی را در کشور تقویت می‌کند. ثالثاً، این

افزایش سرمایه گذاری ممکن است در بخش‌های مختلف باشد و سرمایه کافی برای افزایش بهره‌وری را فراهم نکند و کالا با کیفیت پایین تولید شود که این خود نیز دلیلی بر کاهش اشتغال می‌باشد. اکنون آزمون‌های مدل بررسی می‌شود:

آزمون همخطی: با توجه به جدول (۲-۴) مشاهده می‌شود که اعداد موردنظر کمتر از ۱۰ بدست آمده- است. بنابراین در این مدل همخطی وجود ندارد.

جدول (۲-۴). آزمون همخطی

Variable	VIF	1/VIF
g	4.54	0.220066
i	3.72	0.269017
n	3.03	0.330508
Mean VIF	3.76	

آزمون ناهمسانی واریانس: در این آزمون فرض صفر این است که واریانس همسان است اما همانطور که در جدول (۳-۴) مشاهده می‌شود احتمال بدست آمده بزرگتر از ۰.۵ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد می‌شود.

جدول (۳-۴). آزمون ناهمسانی واریانس

Breusch-Pagan / Cook-Weisberg test for heteroskedasticity		
Ho: Constant variance		
Variables: fitted values of employment		
chi2(1)	=	3.68
Prob > chi2	=	0.0551

آزمون تصریح مدل: در این آزمون فرض صفر عدم وجود متغیر غیرضروری می‌باشد و چون احتمال بدست آمده بزرگتر از ۰.۵ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد می‌شود.

جدول (۴-۴). آزمون تصریح مدل

```
Ramsey RESET test using powers of the fitted values of employment
Ho: model has no omitted variables
F(3, 12) = 0.52
Prob > F = 0.6737
```

آزمون خودهمبستگی: در این آزمون اگر دوربین واتسون بین ۱.۵ تا ۲.۵ باشد به این معناست که همبستگی وجود ندارد با توجه به جدول (۴-۵) دوربین واتسون بدست آمده ۱.۷۸ می باشد که به معنای عدم وجود همبستگی می باشد.

جدول (۴-۵). آزمون خودهمبستگی

```
Durbin-Watson d-statistic( 4, 19) = 1.780787
```

۳.۴. گردشگری و پویایی شناسی سیستم

گردشگری صنعتی پویا است که با گذر زمان تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار می گیرد. یکی از مزیت های روش سیستم دینامیک این است که وضعیت متغیرهای مورد نظر را در طول زمان نشان می دهد. به دلیل ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی موثر بر صنعت گردشگری و همچنین عدم وجود داده های سری زمانی قابل اتکا در این صنعت، استفاده از روش سیستم دینامیک مناسب ترین روش برای بررسی این صنعت است.

- فرآیند مدل سازی

پس از آشنایی با مبانی نظری و همچنین مسأله مورد بررسی، فرآیند اجرای تحقیق در این بخش مورد بررسی قرار خواهد گرفت. هدف از مدل سازی تأثیر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال، بدست آوردن درک و دیدگاهی در مورد روابط بین این دو متغیر است تا بتوان سیاست های لازم برای جذب گردشگر خارجی و بهبود اشتغال را بررسی کرد. حال فرآیندهای این مدل بررسی می شود.

ایران از جمله کشورهایی است که نرخ بیکاری بالایی را تجربه می کند. براساس داده های منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری از ۲.۶ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۱۱ درصد در سال ۱۳۹۴

افزایش یافته است. بر طبق پیش‌بینی‌های به عمل آمده از سوی سازمان برنامه و بودجه، برای حفظ وضعیت بیکاری کشور به ایجاد ۸۰۰ هزار فرصت شغلی در هر سال نیاز خواهد بود. به همین دلیل تأمین اشتغال و کاهش بیکاری به عنوان فوری‌ترین هدف برای مدیریت و برنامه‌ریزی اقتصادی کشور بیان شده است. بدین سبب شناخت ساز و کارهای اداره‌کننده بازار کار در تدوین و اجرای برنامه‌های موثر به منظور افزایش اشتغال در کشور بسیار ضروری به نظر می‌رسد (رضوی و مشرفی، ۱۳۸۳: ۳)

توسعه صنعت گردشگری می‌تواند به میزان قابل توجهی اشتغال کشور را بالا ببرد. این صنعت به صورت مستقیم، غیرمستقیم و القائی منجر به ایجاد اشتغال می‌شود و از این طریق تمام بخش‌های اقتصاد را به حرکت در می‌آورد، بنابراین برنامه‌ریزی در این صنعت می‌تواند افزایش اشتغال و رشد اقتصادی را تسریع بخشد. به طور کلی هدف از این مطالعه پاسخ به دو پرسش اساسی زیر است:

۱. بررسی راهکارهای جذب گردشگر خارجی با هدف ایجاد اشتغال.

۲. مطالعه ظرفیت‌های بالقوه در جذب گردشگران خارجی.

- متغیرهای کلیدی

متغیرهای اصلی مدل بر مبنای پرسش‌های اساسی پژوهش، مطالعه‌ی رفتار داده‌های سیستم و مطالعات انجام شده در این زمینه به تفسیر زیر شناسایی شده‌اند.

جدول (۴-۶). متغیرهای به کار رفته در مدل

متغیرهای برونزا	ظرفیت گردشگاه‌ها	تبلیغات
	ظرفیت هتل‌ها	جاذبه‌های تاریخی
	ظرفیت حمل و نقل	جاذبه‌های طبیعی
	نرخ ارز	شاخص هریتیج
درونزا	شاخص‌های امنیت	تقاضای کشاورزی
	نرخ بیکاری	رقابت تولیدکنندگان

اشتغال	تولید کشاورزی
تقاضای نیروی کار	اشتغال محلی
تقاضای صنایع	درآمد کشاورزی
توسعه گردشگری	کیفیت محصولات
ظرفیت گردشگری	تقاضای خدمات
درآمد گردشگری	تولید خدمات
سود گردشگری	تعداد بنگاه های خدماتی
رقابت بخش های تولیدی	درآمد بنگاه های خدماتی
کیفیت	رقابت بنگاه های خدماتی
تقاضای کالا و خدمات	کیفیت خدمات
قیمت کالا و خدمات داخلی	درآمد ملی
هزینه گردشگری	درآمد دولت
جاذبه های مقصد	عرضه نیروی کار
تعداد گردشگران خارجی	سرمایه گذاری
تولید و توسعه صنایع دیگر	سرمایه گذاری انسانی
درآمد صنایع دیگر	سرمایه گذاری فیزیکی
کیفیت تولید	ارزآوری
رقابت	زیرساخت گردشگری

- افق زمانی: افق زمانی در این مطالعه سال ۱۴۰۷ شمسی می باشد. از آنجایی که بیشتر پروژه ها و تحقیقات انجام شده افق ۲۰ ساله را مدنظر قرار داده اند، برای مشاهده اثر سیاست های افق ۲۰ ساله،

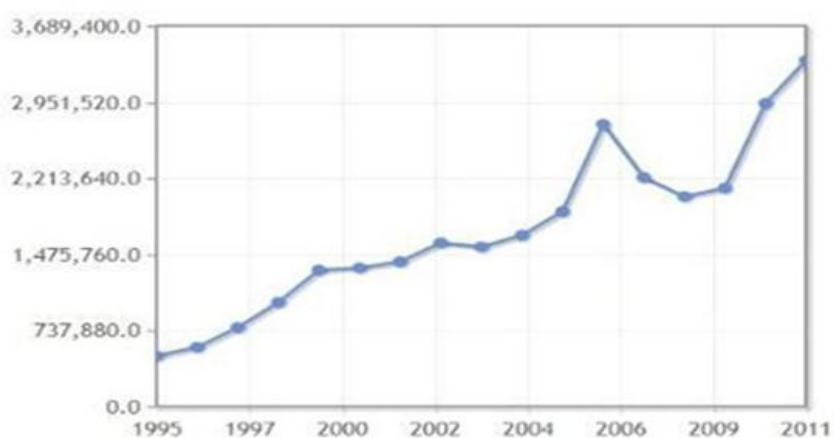
افق زمانی این مطالعه ۳ سال بیشتر در نظر گرفته شده و تا سال ۱۴۰۷ مورد بررسی قرار گرفته شده است.

- الگوهای مرجع: طبق داده‌های جمع‌آوری شده، ورود گردشگران خارجی به طور کلی روند صعودی داشته است، بنابراین انتظار می‌رود در آینده نیز این روند ادامه داشته باشد، هرچند در بعضی سال‌ها عواملی وجود داشته که منجر به کاهش ورود گردشگران شده یا سرمایه‌گذاری در آن سال‌ها کم شده است، ولی در کل ورود گردشگران خارجی و درآمد دریافتی از گردشگران خارجی روند صعودی داشته است.

جدول (۴-۷). آمار گردشگران ورودی بین‌المللی به ایران
منبع: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

سال	گردشگران ورودی
۱۹۹۵	۴۸۹۰۰۰
۱۹۹۶	۵۷۳۰۰۰
۱۹۹۷	۷۶۴۰۰۰
۱۹۹۸	۱۰۰۸۰۰۰
۱۹۹۹	۱۳۲۱۰۰۰
۲۰۰۰	۱۳۴۲۰۰۰
۲۰۰۱	۱۴۰۲۰۰۰
۲۰۰۲	۱۵۸۵۰۰۰
۲۰۰۳	۱۵۴۶۰۰۰
۲۰۰۴	۱۶۵۹۰۰۰
۲۰۰۵	۱۸۸۹۰۰۰
۲۰۰۶	۲۷۳۵۰۰۰

۲۲۱۹۰۰۰	۲۰۰۷
۲۰۳۴۰۰۰	۲۰۰۸
۲۱۱۶۰۰۰	۲۰۰۹
۲۹۳۸۰۰۰	۲۰۱۰
۳۳۵۴۰۰۰	۲۰۱۱

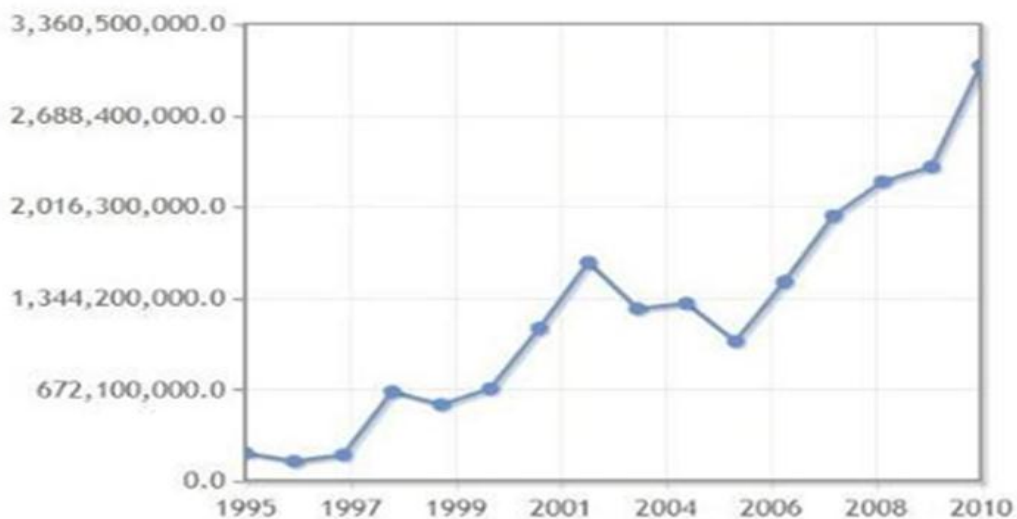
شکل (۴-۱). نمودار ورودی گردشگران بین المللی
منبع: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

جدول درآمد حاصل از گردشگران بین المللی و نمودار آن نیز به عنوان رفتار مرجع در زیر آمده است:

جدول (۴-۸). آمار درآمد گردشگران ورودی بین المللی به ایران
منبع: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

سال	درآمد (میلیارد دلار)
۱۹۹۸	۶۵۶ میلیون دلار
۱۹۹۹	۵۵۹ میلیون دلار

۶۷۷ میلیون دلار	۲۰۰۰
۱.۱۲۲ میلیارد دلار	۲۰۰۱
۱.۶۰۷ میلیارد دلار	۲۰۰۲
۱.۲۶۶ میلیارد دلار	۲۰۰۳
۱.۳۰۵ میلیارد دلار	۲۰۰۴
۱.۴۲۵ میلیارد دلار	۲۰۰۵
۱.۴۶۴ میلیارد دلار	۲۰۰۶
۱.۹۵۰ میلیارد دلار	۲۰۰۷
۲.۲۰۲ میلیارد دلار	۲۰۰۸
۲.۳۱۰ میلیارد دلار	۲۰۰۹
۳.۰۵۵ میلیارد دلار	۲۰۱۰

شکل (۴-۲). نمودار درآمد گردشگران ورودی بین المللی به ایران
منبع: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

- فرضیه پویا. براساس مطالعات و مشاهدات صورت گرفته، فرضیات مورد بررسی عبارتند از:

فرضیه اصلی:

۱. با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، اشتغال به صورت نمایی افزایش می‌یابد.

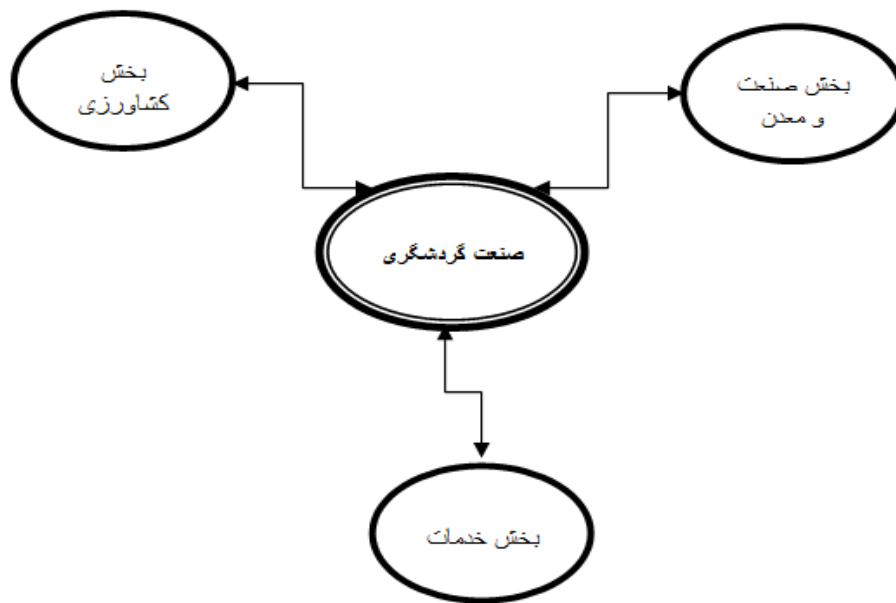
- فرضیه‌های فرعی:

۱. با افزایش جذب گردشگران خارجی در گذر زمان، زیرساخت‌ها به صورت نمایی بهبود می‌یابد.

۲. با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، ارزآوری به صورت نمایی افزایش می‌یابد.

۴.۴. نمودار علی - حلقوی گردشگری

جهت مدل‌سازی جذب گردشگران خارجی و اشتغال، از دیاگرام‌های علی - معلولی به منظور نمایش ارتباط میان مولفه‌های مدل استفاده شده است. در مدل‌سازی به روش پویایی سیستم ابتدا یک تصویر غنی از نمودار زیرسیستم ارائه می‌شود که مبنای مدل‌سازی است. تصویر غنی از سیستم، شکلی می‌باشد که زیرسیستم‌های یک سیستم و تعاملات بین آنها را نمایش می‌دهد (میدوس، ۲۰۰۹). تصویر غنی یا همان نمودار زیرسیستم نشان‌دهنده معماری کلی یک مدل است (استرمن، ۲۰۰۰: ۲۸). به عبارت دیگر، این تصویر نشان‌دهنده بخش‌های اصلی یک مدل شبیه‌سازی یا یک تصویر غنی از متغیرها و موضوعات اصلی درگیر در سیستم مورد مطالعه می‌باشد (سریزدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۹). حال با کمک تصویر غنی، تعامل بین عوامل و زیر سیستم کلی نشان داده می‌شود.

شکل (۴-۳). ذی نفعان صنعت گردشگری

ورود هر گردشگر خارجی بر کل اقتصاد کشور تأثیر می‌گذارد. حال آنکه اقتصاد کشور به سه بخش صنعت و معدن، کشاورزی و خدمات تقسیم‌بندی می‌شود. در این مطالعه جذب گردشگران خارجی که باعث اشتغال می‌شود در این سه بخش مورد بررسی قرار می‌گیرد. اثرات صنعت گردشگری با این سه بخش دو سویه است، مثلاً ورود گردشگران خارجی باعث توسعه بخش خدمات می‌شود و توسعه بخش خدمات گردشگران بیشتری را به کشور جذب می‌کند.

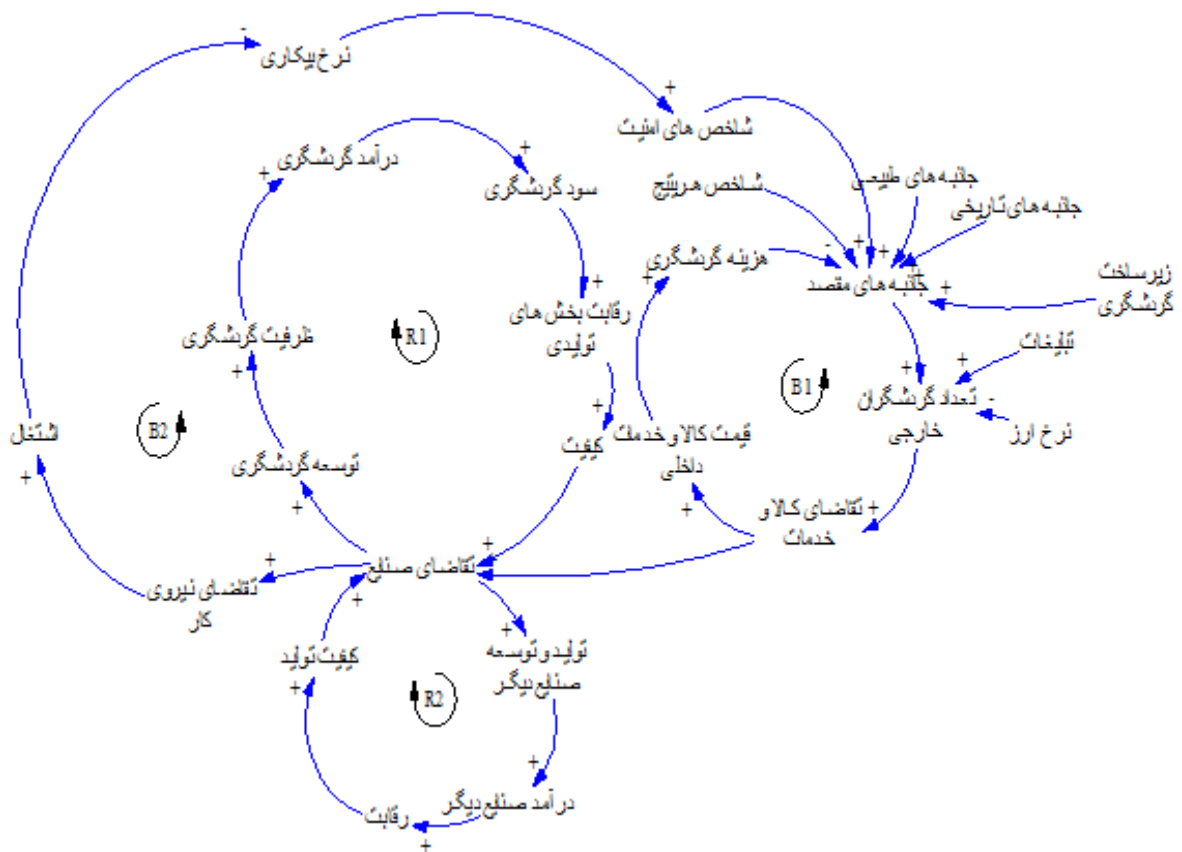
۴.۴.۱. بخش صنعت

در این بخش ابتدا اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال بخش صنعت مورد بررسی قرار می‌گیرد. همان‌طور که در شکل (۴-۴) آمده است، برای بررسی دقیق‌تر بخش صنعت گردشگری از صنایع دیگر تفکیک شده است. این نمودار از دو حلقه تقویتهی $(R_1 و R_2)$ و دو حلقه تعادلی $(B_1 و B_2)$ تشکیل شده است.

با ورود گردشگران خارجی تعداد مصرف‌کنندگان کالا و خدمات افزایش می‌یابد و این موجب افزایش تقاضا برای کالا و خدمات در کشور مقصد می‌شود. چون عرضه کالا و خدمات نمی‌تواند همپای

تقاضا افزایش یابد منجر به افزایش قیمت کالا و خدمات شده و این منجر به افزایش هزینه گردشگران خارجی شده که از جاذبه های مقصد کاسته و موجب کاهش ورود گردشگران خارجی می شود (B_1).
تقاضای برای بخش صنایع موجب افزایش تولید و توسعه این بخش شده، افزایش تولید کالا و خدمات موجب افزایش درآمد شده و با افزایش درآمد رقابت بین بخش های تولیدی افزایش می یابد. با افزایش تعداد رقبا تولیدکنندگان سعی می کنند کالا و خدمات بهتری ارائه دهند تا متقاضیان بیشتری جذب نمایند (R_1 و R_2).

با ورود گردشگران خارجی و افزایش تقاضا برای کالا و خدمات که تقاضای صنایع یکی از زیربخش های آن است تقاضا برای نیروی کار افزایش می یابد، با افزایش تقاضای نیروی کار میزان اشتغال در کشور افزایش یافته و نرخ بیکاری کاهش می یابد، با کاهش نرخ بیکاری شاخص امنیت بالا رفته و افزایش شاخص امنیت موجب ارتقای جاذبه های مقصد شده و موجب جذب گردشگران بیشتری می شود (B_2).

شکل (۴-۴). نمودار بخش صنعت

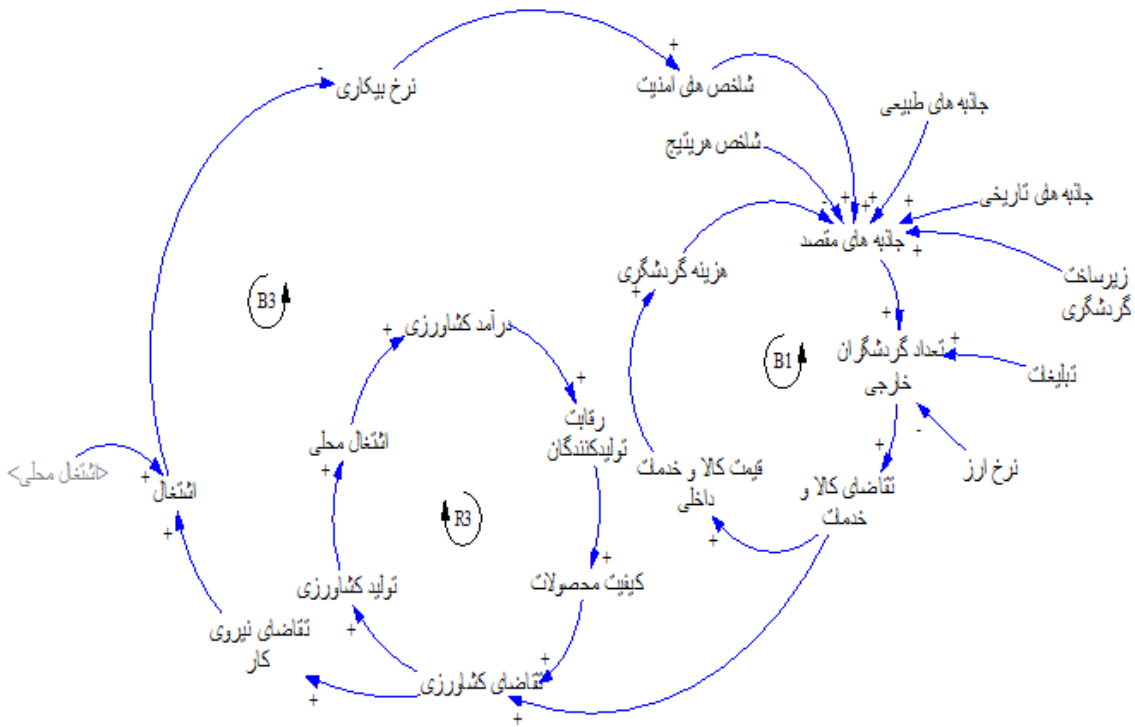
۲.۴.۴. بخش کشاورزی

در این بخش اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال بخش کشاورزی مورد بررسی قرار می‌گیرد. همان‌طور که در شکل (۴-۵) مشاهده می‌شود، این نمودار از یک حلقه تقویتی (R_3) و یک حلقه تعادلی (B_3) تشکیل شده است.

با افزایش تقاضای کالا و خدمات تقاضا برای محصولات غذایی و کشاورزی بالا رفته و منجر به افزایش تولید محصولات کشاورزی می‌شود، و با افزایش تولیدات کشاورزی اشتغال محلی افزایش می‌یابد و به طور کلی درآمد بخش کشاورزی افزایش می‌یابد. افزایش درآمد این بخش منجر به افزایش رقبا و در نهایت افزایش کیفیت تولید محصولات برای جذب متقاضیان بیشتر می‌شود (R_3).

بخش کشاورزی یک بخش کاربر بوده که بکارگیری نیروی کار در این بخش نیاز به آموزش و مهارت بالایی ندارد. افزایش تقاضا برای تولیدات و توسعه‌ی این بخش نیاز به نیروی کار بیشتری دارد و با

اشتغال محلی به صورت مستقیم و ایجاد درآمد برای بخش‌های دیگر به صورت غیرمستقیم اشتغال را در کشور افزایش می‌دهد، با کاهش نرخ بیکاری، امنیت افزایش و جذب گردشگران خارجی بیشتر می‌شود (B_3).

شکل (۴-۵). نمودار بخش کشاورزی

۳.۴.۴. بخش خدمات

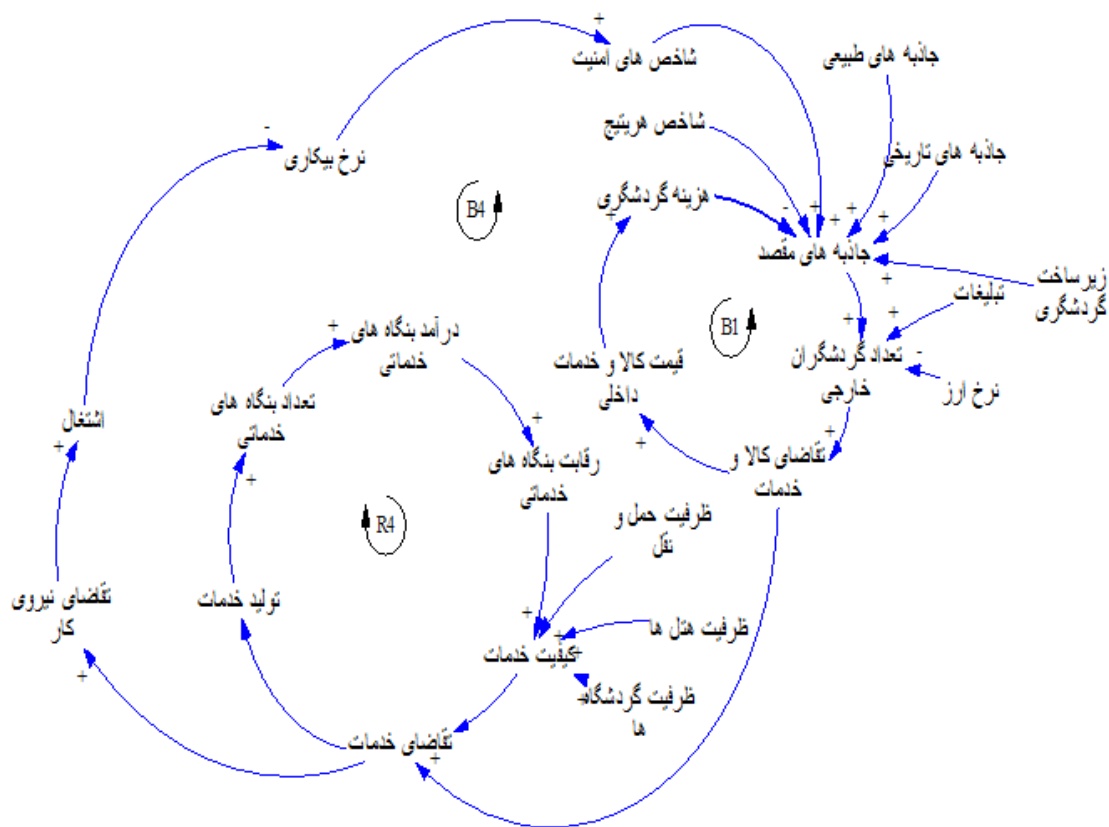
در شکل (۴-۶) اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال بخش خدمات مشاهده می‌شود. این نمودار از یک حلقه تقویتی (R_4) و یک حلقه تعادلی (B_4) تشکیل شده است.

افزایش تقاضای کالا و خدمات منجر به توسعه‌ی بخش‌های خدماتی می‌شود، و با توسعه‌ی بخش خدمات درآمد این بخش افزایش می‌یابد، افزایش درآمد این بخش منجر به افزایش رقبا و در نهایت

افزایش کیفیت تولید محصولات برای جذب متقاضیان بیشتر می‌شود (R_4).

از بخش خدمات به عنوان صادرات نامرئی نام برده می‌شود، چرا که بهبود و توسعه‌ی این بخش منجر به جذب گردشگران خارجی می‌شود. افزایش تقاضا برای توسعه‌ی این بخش نیاز به نیروی کار

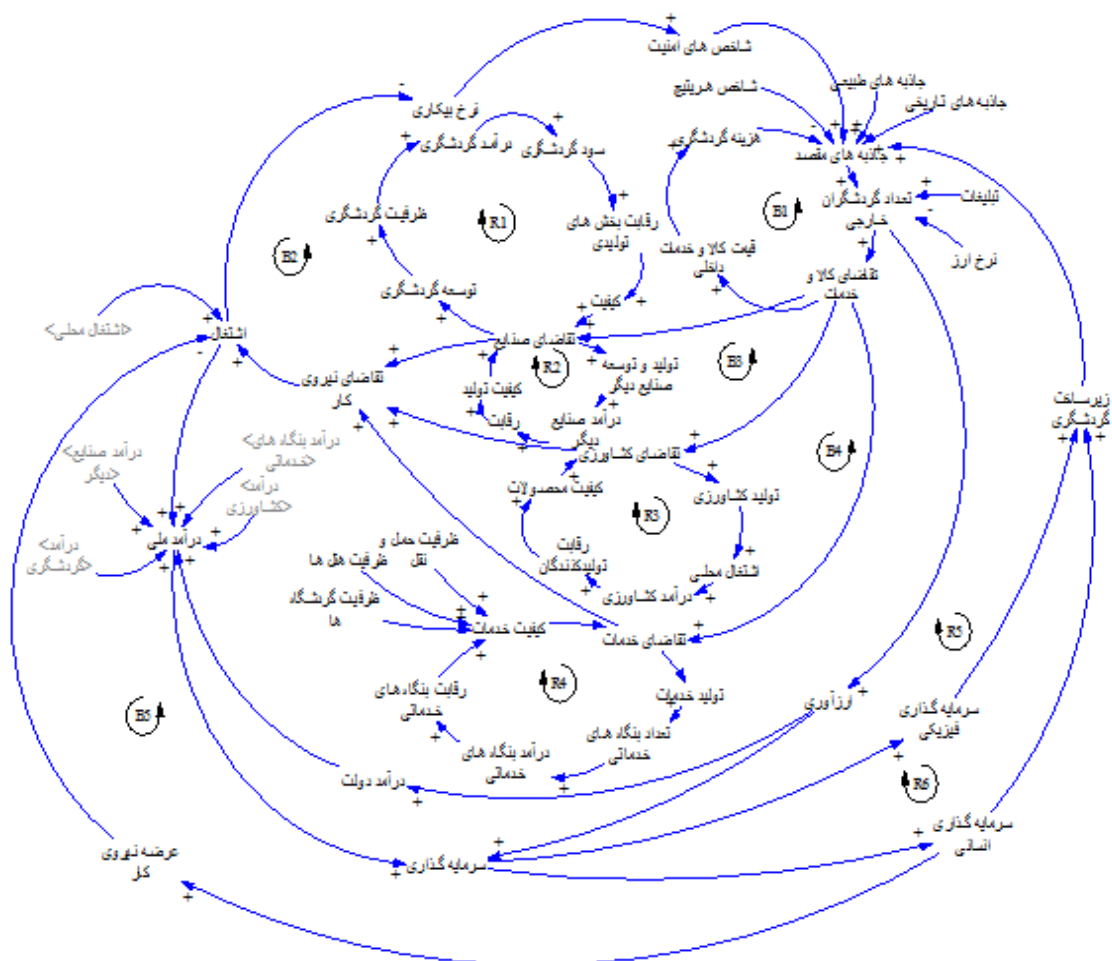
بیشتری دارد و به طور قابل ملاحظه‌ای اشتغال را در کشور افزایش می‌دهد. با کاهش نرخ بیکاری، امنیت کشور افزایش و در نتیجه جذب گردشگران خارجی بیشتر می‌شود (B_4).

شکل (۴-۶). نمودار بخش خدمات

۴.۴.۴. مدل نهایی

در مدل نهایی علاوه بر حلقه‌های تعادلی و تقویتی که در سه بخش قبل گفته شد، حلقه‌های تعادلی و تقویتی دیگری نیز وجود دارد. برای مثال افزایش ورود گردشگران خارجی باعث ارزآوری و در نتیجه افزایش سرمایه‌گذاری می‌شود.

شکل (۴-۷). نمودار کلی علی- معلولی اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال

این نمودار به طور کلی از ۵ حلقه تعادلی و ۶ حلقه تقویتی تشکیل شده است. که ۴ حلقه تعادلی و ۴ حلقه تقویتی در بالا تحلیل شد. در ادامه به تحلیل حلقه تعادلی B_5 و حلقه تقویتی R_5 و R_6 پرداخته می‌شود.

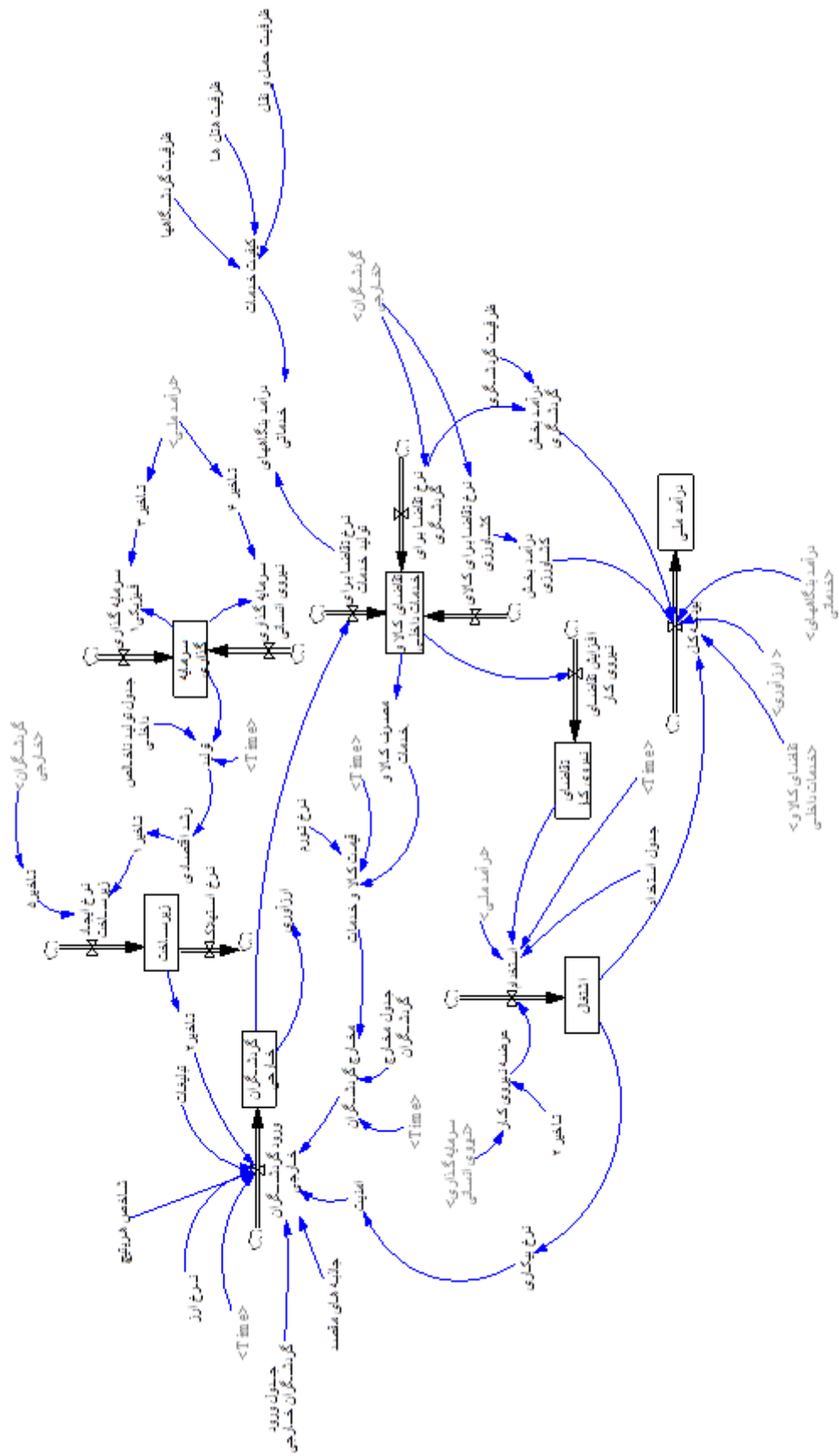
با ورود گردشگران خارجی به میزان قابل توجهی ارز به عنوان مخارج گردشگران وارد کشور می‌شود. ارز وارد شده درآمد دولت را افزایش می‌دهد. با افزایش درآمد دولت، درآمد ملی نیز افزایش می‌یابد. با افزایش درآمد ملی سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد. سرمایه‌گذاری انسانی که بخشی از سرمایه‌گذاری کل می‌باشد، عرضه نیروی کار را افزایش می‌دهد. با افزایش عرضه نیروی کار، سهم بیکاری افزایش و در نتیجه منجر به افزایش بزهکاری و فساد اخلاقی شده و امنیت کشور را کاهش می‌دهد. با

کاهش شاخص امنیت کشور، جاذبه گردشگری کاسته شده و منجر به کاهش ورود گردشگران خارجی می شود (B_5).

ورود گردشگران خارجی به کشور پشتوانه ارزی کشور را بالا برده و منجر به ارتقاء سرمایه گذاری در دو زمینه سرمایه گذاری نیروی انسانی و سرمایه گذاری فیزیکی می گردد. با افزایش سرمایه گذاری، زیرساخت ها بهبود می یابد. بهبود زیرساخت ها می تواند به عنوان یکی از جاذبه های مقصد، گردشگران بیشتری را جذب نماید (R_5 و R_6).

۵.۴. نمودار حالت - جریان گردشگری

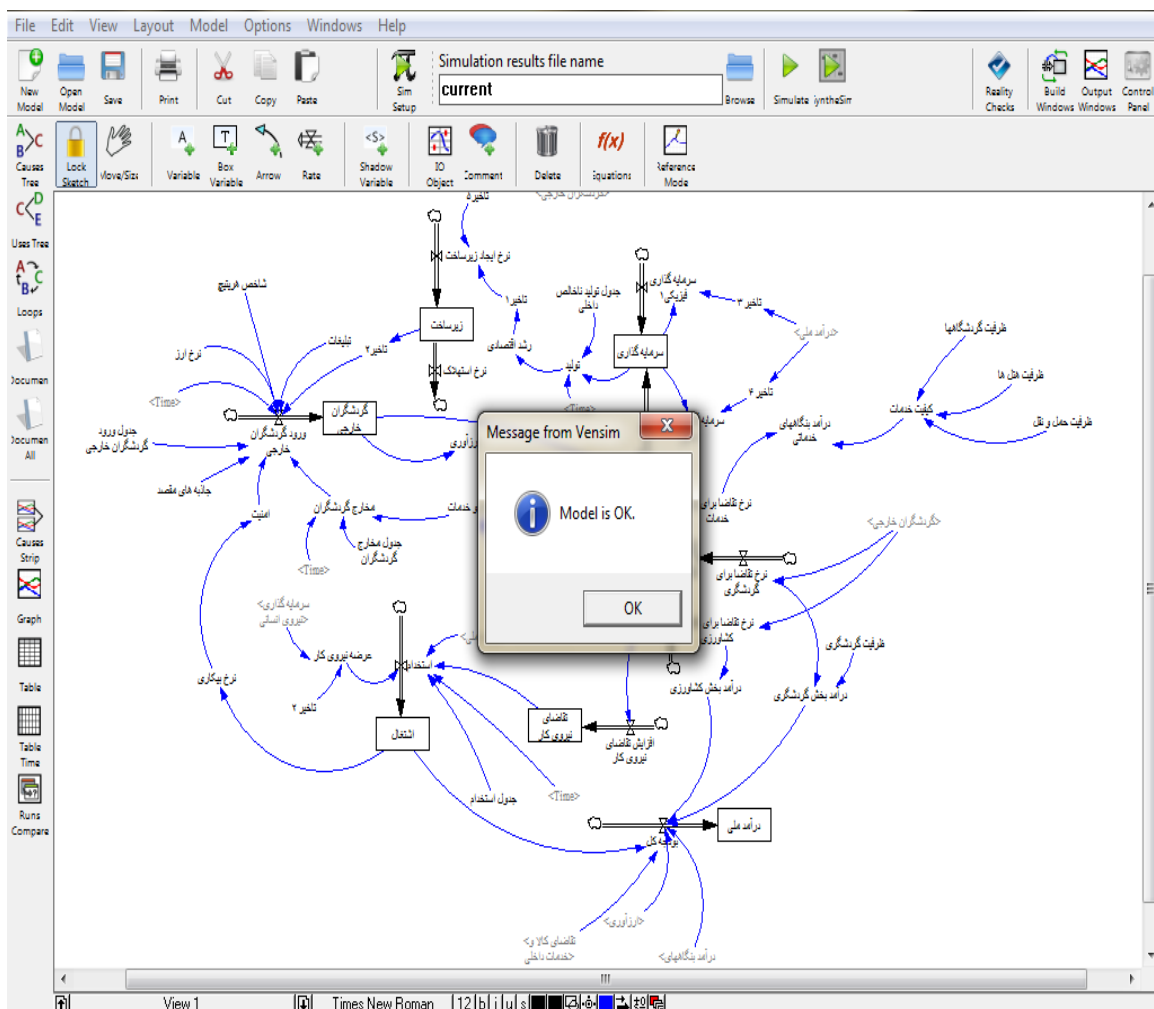
اولین گام برای فرموله کردن مدل، ساختن نمودارهای حالت جریان برای حلقه های علت و معلولی مدل تحلیلی می باشد (استرمن، ۲۰۰۰). با ملاحظه نمودار علی، مدل اصلی ارائه شده در شکل (۴-۸)، نمودار انباشت-جریان برای اثر جذب گردشگران خارجی بر اشتغال بیان شده است. شکل (۴-۸) نمودار انباشت-جریان کلی را معرفی می نماید.

شکل (۸-۴). نمودار کلی جریان اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال

۴.۶. شبیه سازی مدل گردشگری

در صنعت گردشگری بسیاری از متغیرها ماهیت کیفی دارند و نمی توان برای آنها کمیتی مشخص نمود. از مزایای روش سیستم دینامیک این است که متغیرهای کیفی به صورت کیفی تعریف می شوند. موضوع پژوهش در نرم افزار ونسیم شبیه سازی شده، و فرمول ها و توابع به درستی وارد شده، و مدل هیچ خطایی نداده است. نرم افزار درستی مدل را از نظر ساختاری تأیید می کند. این تأیید در شکل (۴-۹) نشان داده شده است.

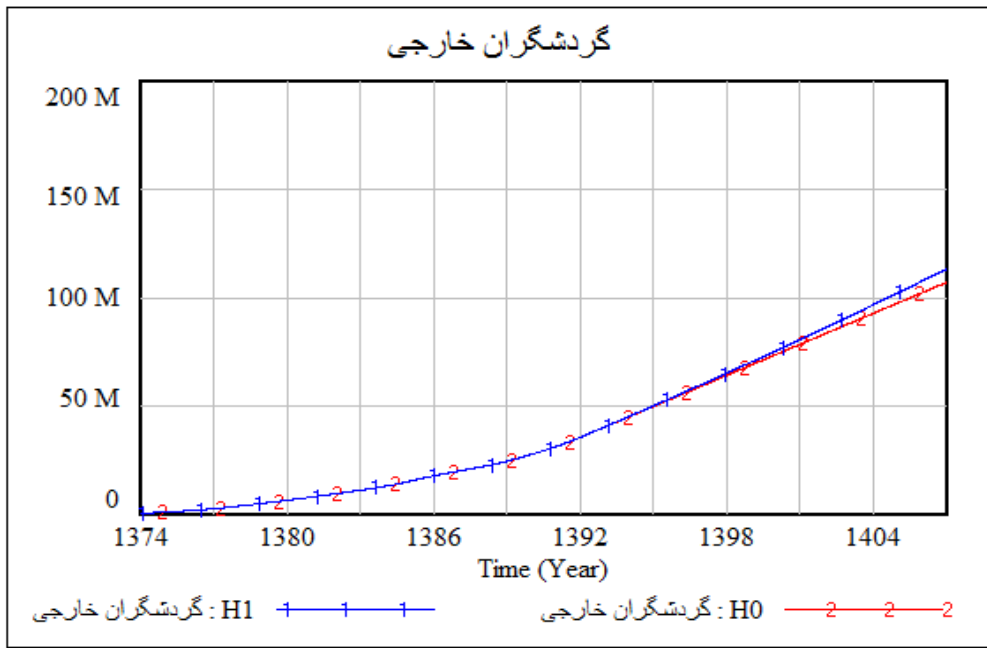

شکل (۴-۹). صحت ساختاری مدل اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال

۴.۶.۱. بررسی فرضیات پژوهش

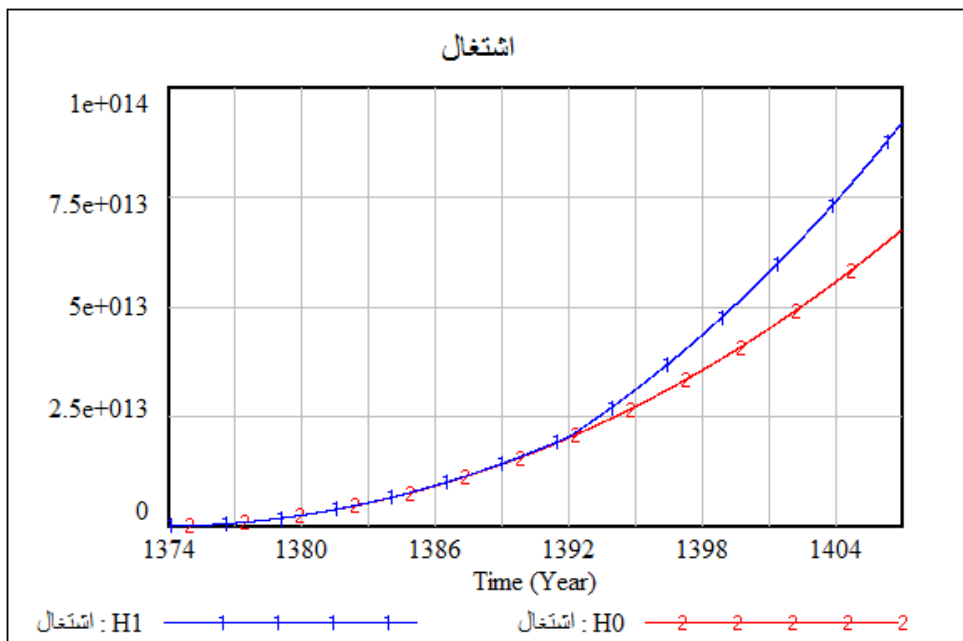
این پژوهش دارای یک فرضیه اصلی و دو فرضیه فرعی می باشد، در این قسمت با شبیه سازی انجام شده تأیید یا رد فرضیه ها اثبات می شود.

الف- فرضیه اصلی: با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، اشتغال به صورت نمایی افزایش می‌یابد. جهت ارزیابی این فرضیه، از سال ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۷ متغیر گردشگران خارجی به میزان ۵۰ درصد افزایش داده شد و اثر آن بر روی اشتغال مورد ارزیابی قرار گرفت.

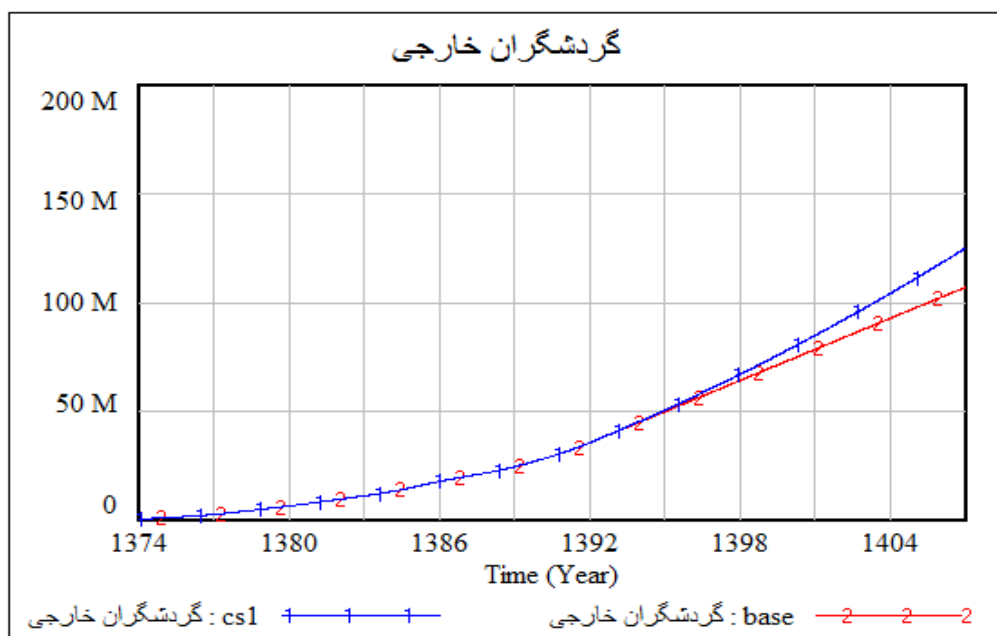
شکل (۴-۱۰). شبیه سازی افزایش گردشگران خارجی. (محاسبات محقق)

همان طور که در شکل زیر مشاهده می‌شود با افزایش ۵۰ درصدی متغیر گردشگران خارجی، میزان اشتغال نیز از سال ۱۳۹۳ به میزان ۳۰ درصد افزایش می‌یابد و فرضیه اول تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد.

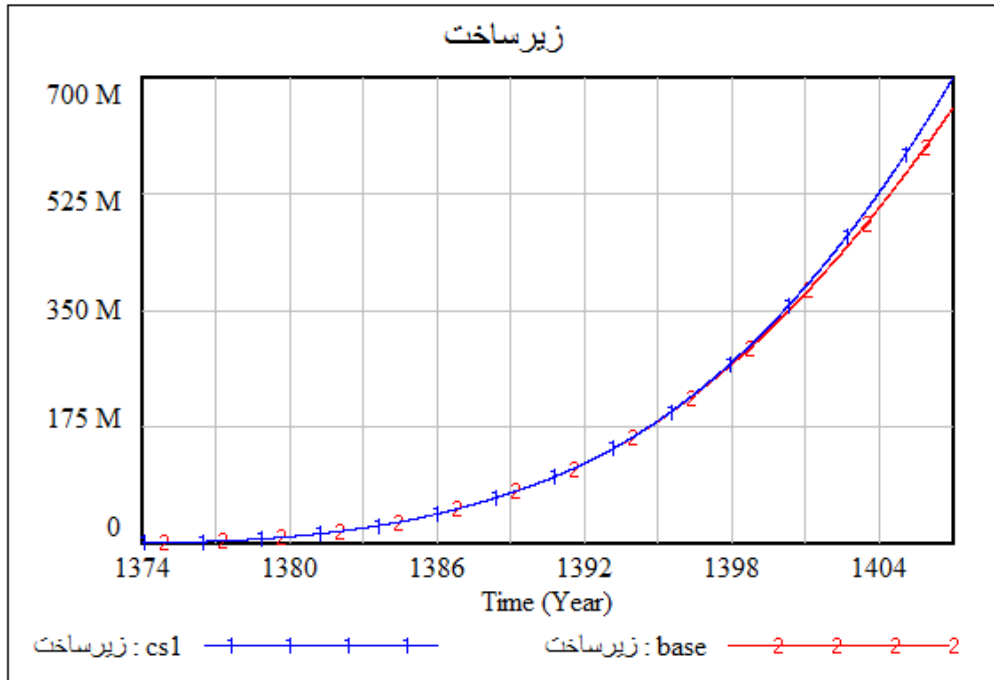
شکل (۴-۱۱). بررسی فرضیه تأثیر افزایش جذب گردشگران خارجی بر اشتغال کشور. (محاسبات محقق)

ب- فرضیه فرعی اول: با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، زیرساخت‌ها به صورت نمایی بهبود می‌یابد. به منظور ارزیابی این فرضیه، فرض شده است جذب گردشگران خارجی از سال ۱۳۹۳، ۵۰ درصد افزایش یابد.

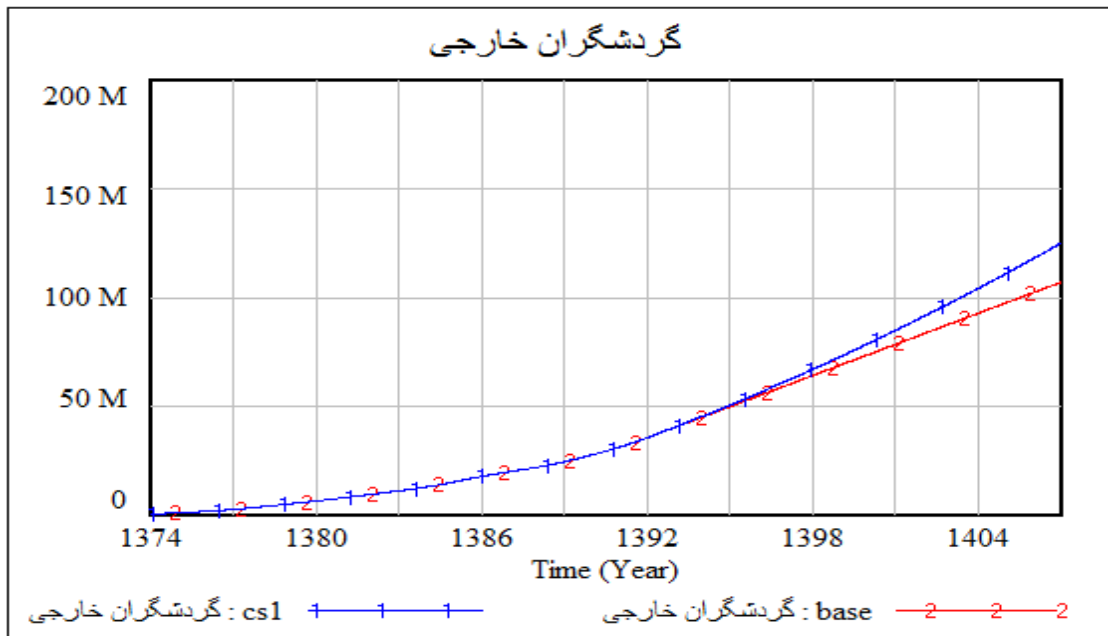
شکل (۴-۱۲). شبیه سازی افزایش گردشگران ورودی خارجی. (محاسبات محقق)

همان طور که در شکل زیر مشاهده می‌شود با افزایش این متغیر به میزان ۵۰ درصد، زیرساخت‌ها به میزان ۱۲ درصد به صورت صعودی افزایش می‌یابد. به این صورت فرضیه دوم نیز تأیید می‌گردد.

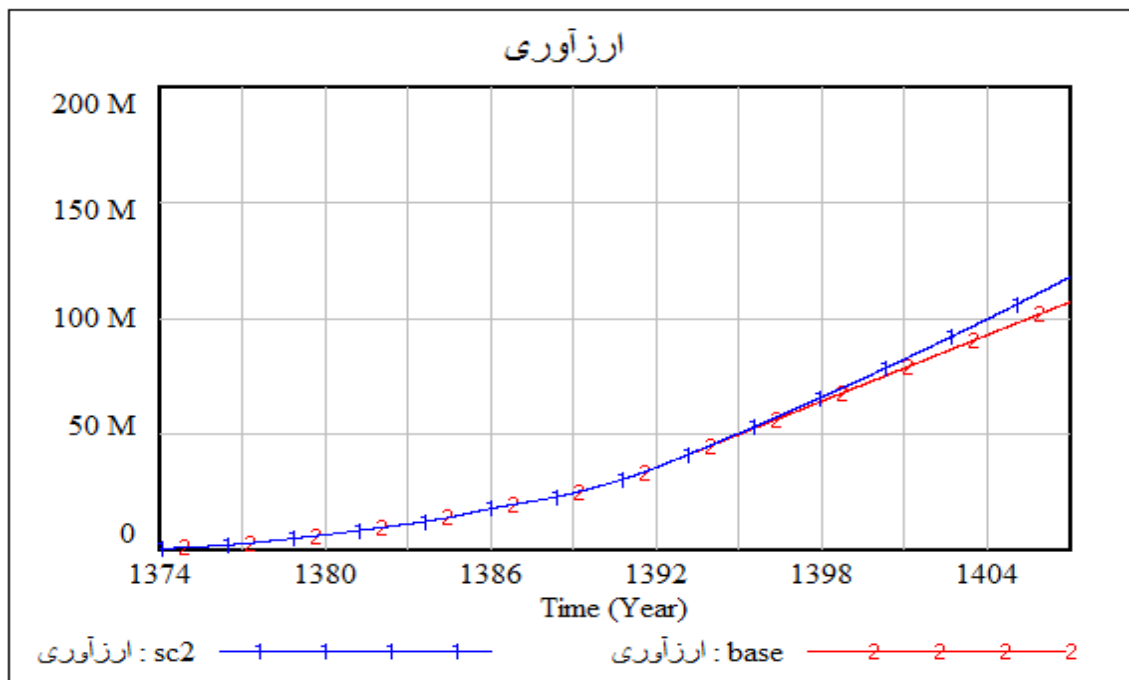

شکل (۴-۱۳). بررسی فرضیه تأثیر جذب گردشگران خارجی بر بهبود زیرساخت‌ها. (محاسبات محقق)

پ- فرضیه فرعی دوم: با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، ارزآوری به صورت نمایی افزایش می‌یابد. به منظور ارزیابی این فرضیه، با افزایش ۵۰ درصدی گردشگران خارجی، ارز وارد شده به کشور را به میزان ۲۰ درصد افزایش می‌دهد. پس این فرضیه نیز تأیید می‌شود.

شکل (۴-۱۴). شبیه سازی افزایش گردشگران ورودی خارجی. (محاسبات محقق)

شکل (۴-۱۵). بررسی فرضیه تأثیر جذب گردشگران خارجی بر افزایش ارزآوری. (محاسبات محقق)

۴.۶.۱. تست مدل و اعتبارسنجی آن

مدل پویایی‌های سیستم را می‌توان به کمک داده‌های جمع‌آوری شده به صورت میدانی و با استفاده از ادبیات موجود تعدیل کرد و اعتبار بخشید و در نهایت با تست کردن سناریوها و

شبیه‌سازی‌های مختلف توسعه داد (اوانس^۱، ۲۰۰۱). برای اینکه یک مدل ساخته شده در تجزیه و تحلیل سیاست‌ها مفید باشد، باید آن مدل برای افرادی که درگیر موقعیت مربوطه هستند، قابل اعتماد باشد. مدل به کمک توانایی آن در شبیه‌سازی رفتار تجربی سیستم، مورد آزمون قرار می‌گیرد. بعد از آنکه مدل تست‌های اعتبار را پشت سر گذاشت، می‌توان به کمک آن تصمیمات کلیدی و بهینه‌ای را گرفت (مورکرفت^۲، ۱۹۸۸).

یکی از روش‌های تعیین اعتبار مدل در روش سیستم دینامیکی مقایسه داده‌های شبیه‌سازی شده از طریق نرم‌افزار با داده‌های واقعی می‌باشد. لذا در این بخش رفتار اشتغال کشور تحت تاثیر گردشگران خارجی شبیه‌سازی شده در نرم افزار ونسیم بررسی و با واقعیت مقایسه شده است.

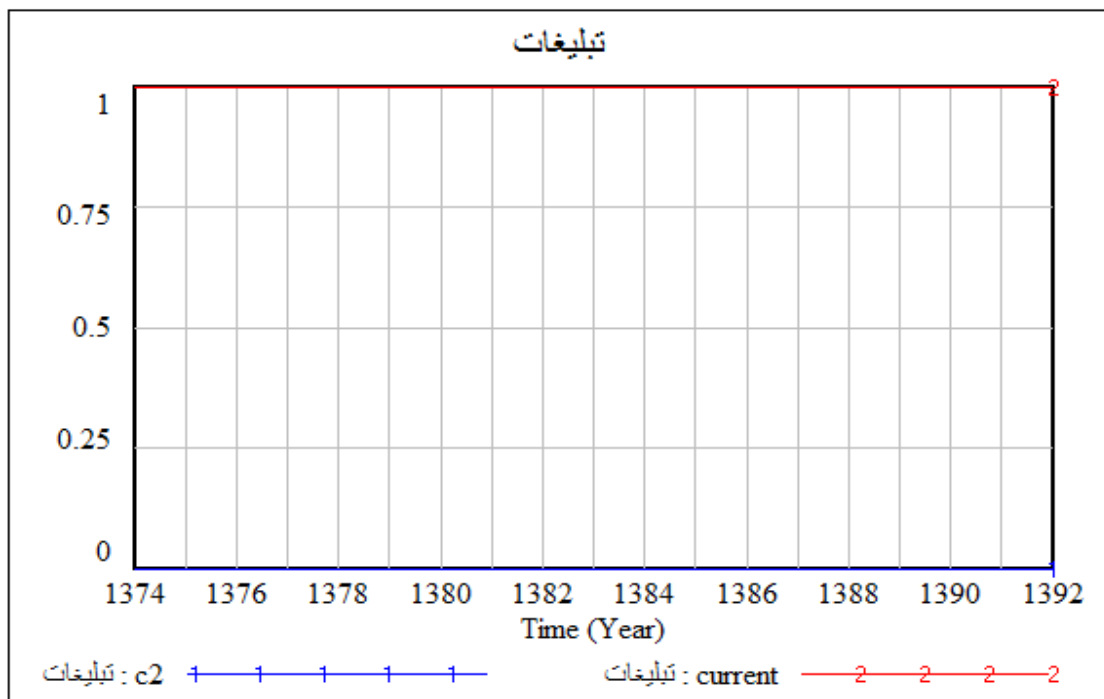
الف- آزمون شرایط حدی

همان‌طور که از نام این آزمون مشخص است مربوط به اعتبار مدل در شرایط حدی است. شرایط حدی مربوط به زمانی است که اگر پارامترهای ورودی مسأله به بیشترین یا کمترین مقدار خود برسند، تعادل مدل پابرجا باشد و متغیرهای مدل رفتارهای نادرست از خود بروز ندهند به منظور ارزیابی واکنش مدل در برابر تغییرات، مقدار چند متغیر اصلی در حالت حدی (بسیار زیاد و بسیار کم) بررسی شد. (ادبی، ۱۳۹۵: ۶۹).

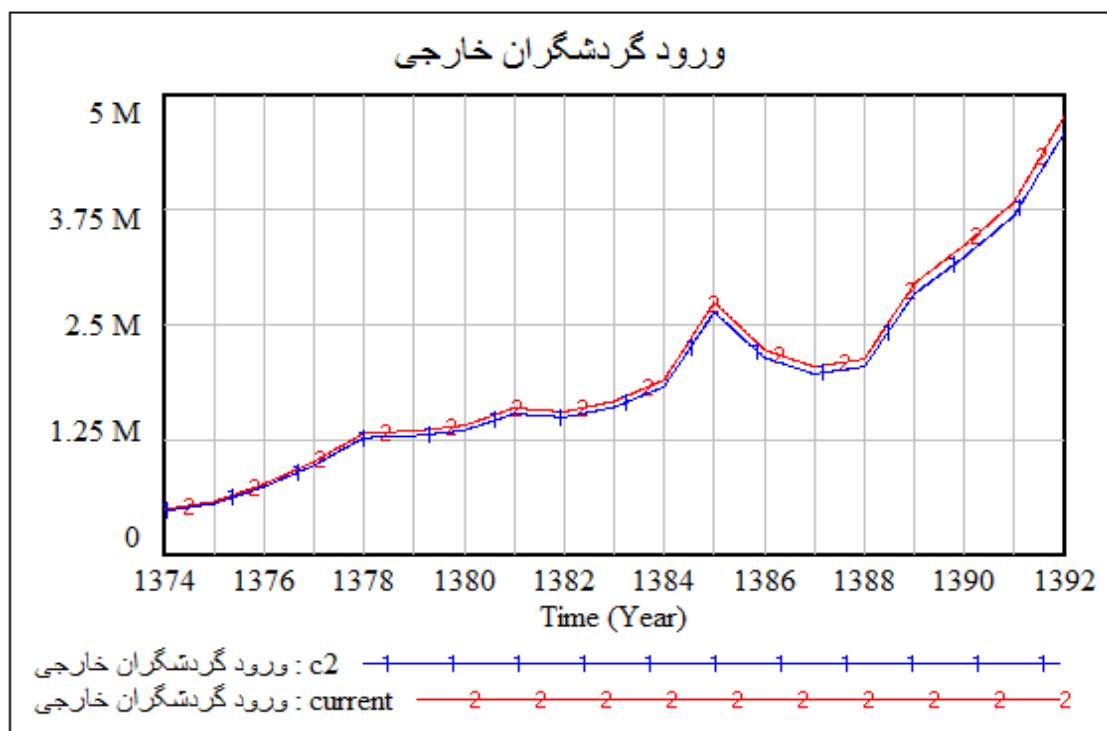
در اینجا بر روی متغیر تبلیغات آزمون حدی صورت گرفته است و مقدار حدی آن ۰ و ۱ در نظر گرفته شد، با اعمال این تغییر، همان‌طور که در شکل (۴-۱۱) مشاهده می‌شود ورود گردشگران خارجی نیز تغییر یافته اما روند رفتاری مدل تغییر نکرده. با توجه به شکل (۴-۱۲) تغییر این متغیر نیز متناسب با آزمون انجام شده می‌باشد. بنابراین مدل این پژوهش در آزمون حدی، رفتاری منطقی از خود نشان داده است.

¹- evans

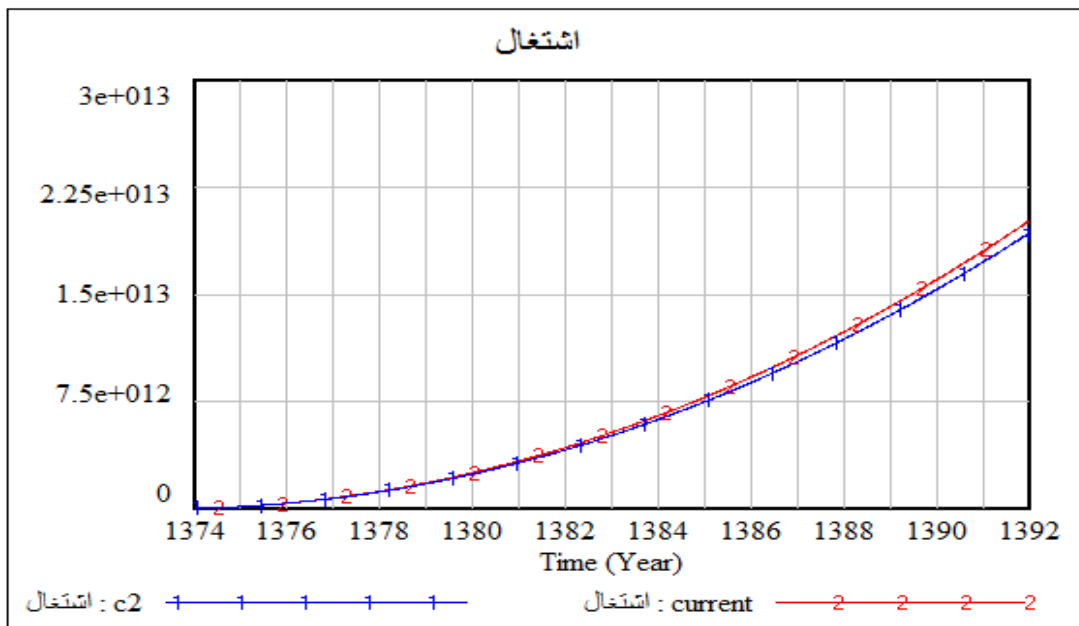
²- morecroft

شکل (۴-۱۶). شبیه سازی رفتار حدی تبلیغات (محاسبات محقق)

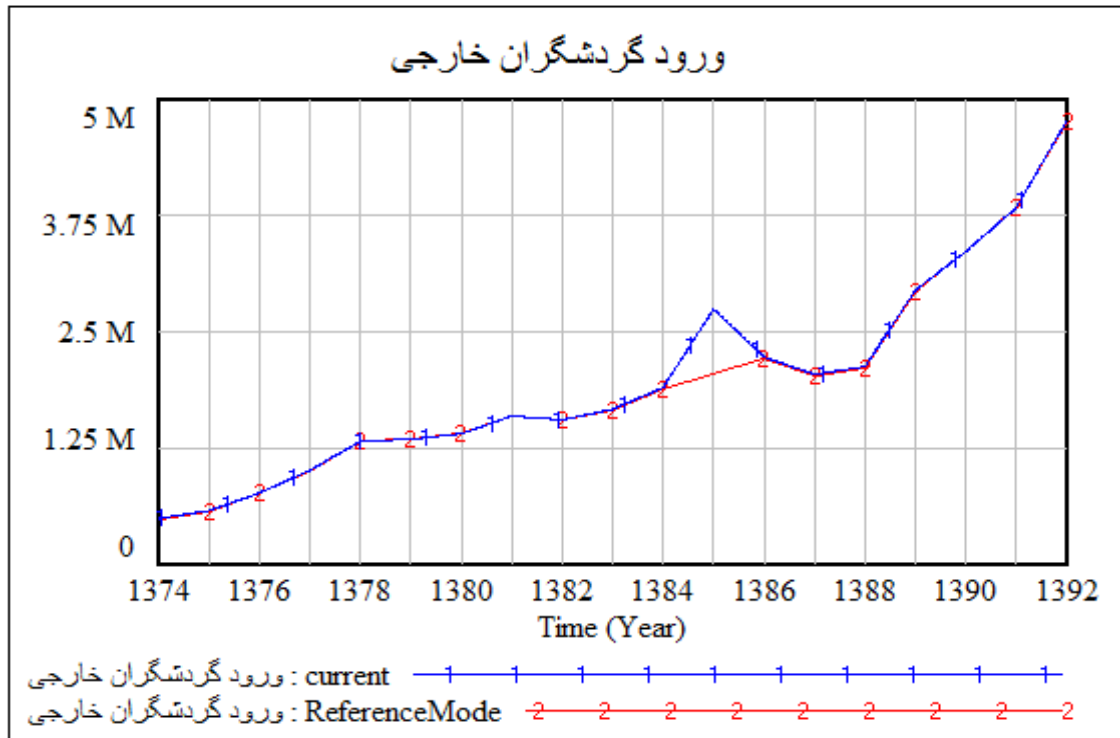
شکل (۴-۱۷). تغییر ورود گردشگران خارجی در اثر تغییر رفتار حدی تبلیغات (محاسبات محقق)

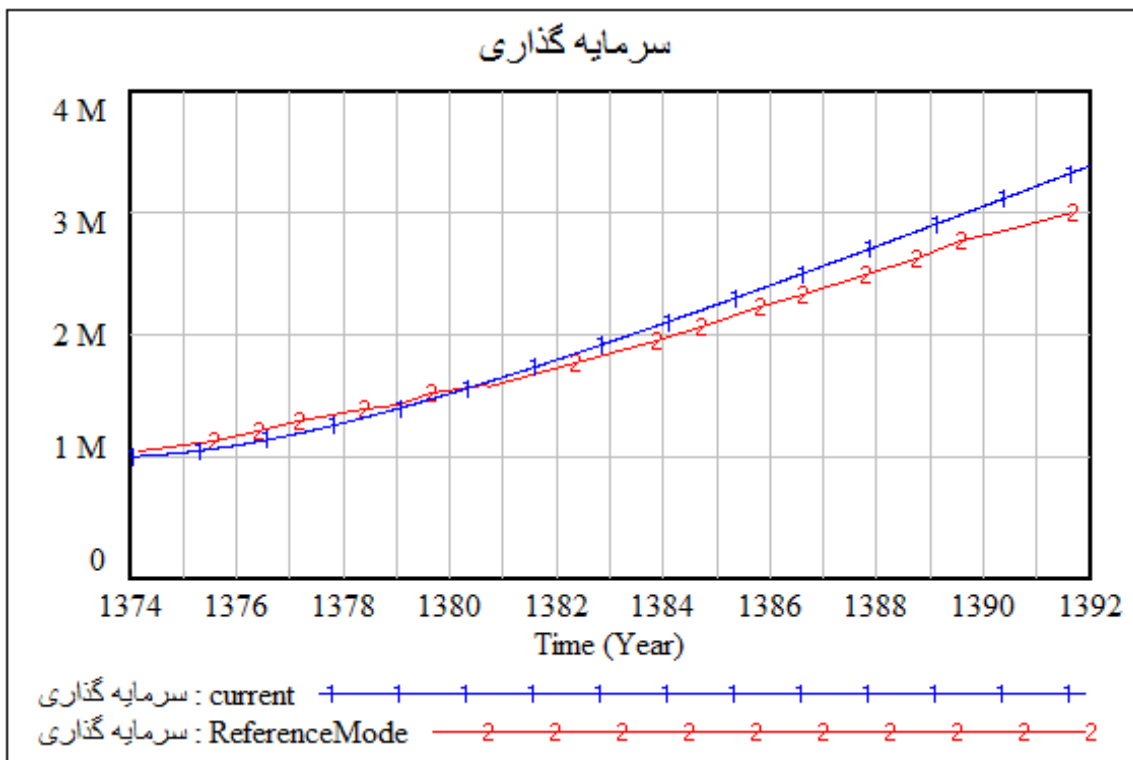
شکل (۴-۱۸). تغییر اشتغال در اثر تغییر رفتار حدی تبلیغات (محاسبات محقق)

ب- آزمون رفتار مرجع

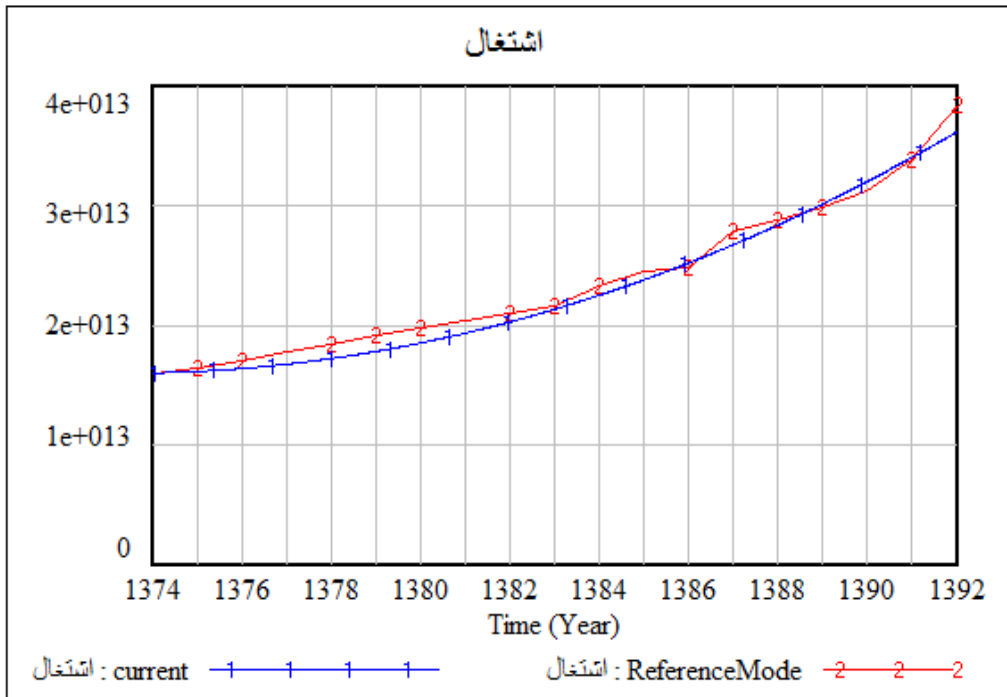
در این آزمون متغیرهای شبیه‌سازی شده با واقعیت مقایسه می‌شوند تا صحت شبیه‌سازی به وسیله نرم افزار ونسیم صدق نماید. نمودارهای زیر ارائه‌دهنده مقادیر واقعی و شبیه‌سازی شده برخی از متغیرهای به کار گرفته شده در مدل پژوهش از جمله ورود گردشگران خارجی، اشتغال و سرمایه‌گذاری می‌باشد. همان‌طور که در نمودار (۴-۱۳) مشخص شده است، رفتار متغیرهای شبیه‌سازی شده با داده‌های واقعی مشابه بوده و این به معنای این است که رفتار این متغیر با واقعیت سازگاری دارد و تأییدی بر صحت مدل شبیه‌سازی شده دارد. در شکل- های زیر نمودار شماره ۲ نشان‌دهنده داده‌های سری زمانی است. همان‌طور که مشخص است نتایج مدل با دقت خوبی توانسته است تاثیرگذاری ورود گردشگران خارجی بر اشتغال را شبیه‌سازی نماید، طوری که شبیه‌سازی، رفتاری مناسب داده‌های واقعی را ارائه می‌دهد.

شکل (۴-۱۹). بازسازی رفتار مرجع برای ورود گردشگران خارجی (محاسبات محقق)

شکل (۴-۲۰). بازسازی رفتار مرجع برای سرمایه گذاری (محاسبات محقق)

شکل (۴-۲۱). بازسازی رفتار مرجع برای اشتغال (محاسبات محقق)

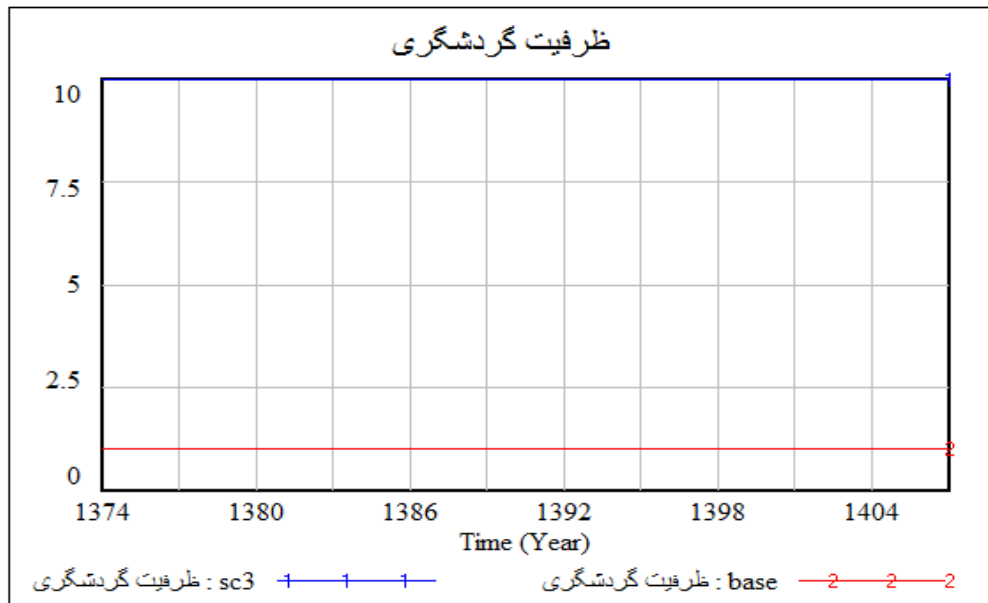
۴.۶.۳. سناریوسازی و تحلیل نتایج

مشخصه مهم دیگری از پویایی‌های سیستم در قابلیت ساخت و اجرای مدل‌های شبیه‌سازی برای تجزیه و تحلیل عملکرد با سناریوهای مختلف است. برای ارزیابی سناریوهای مختلف به وسیله اضافه کردن یا حذف برخی ارتباطات یا تغییر برخی پارامترهای سیستم می‌توان یک مدل شبیه‌سازی در محیطی مجازی برای دیدن تغییرات رفتارهای مرجع در طول زمان، ساخت و اجرا نمود (هجورثا^۱، ۲۰۰۶). به منظور شناسایی عامل مهم تأثیرگذار بر توسعه‌ی گردشگری سیاست‌های مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است. اعمال این سیاست‌ها تحت ۳ سناریو و برای دوره ۱۵ سال شبیه‌سازی شده است.

الف - نتایج حاصل از اعمال سناریو بر روی متغیر ظرفیت گردشگری

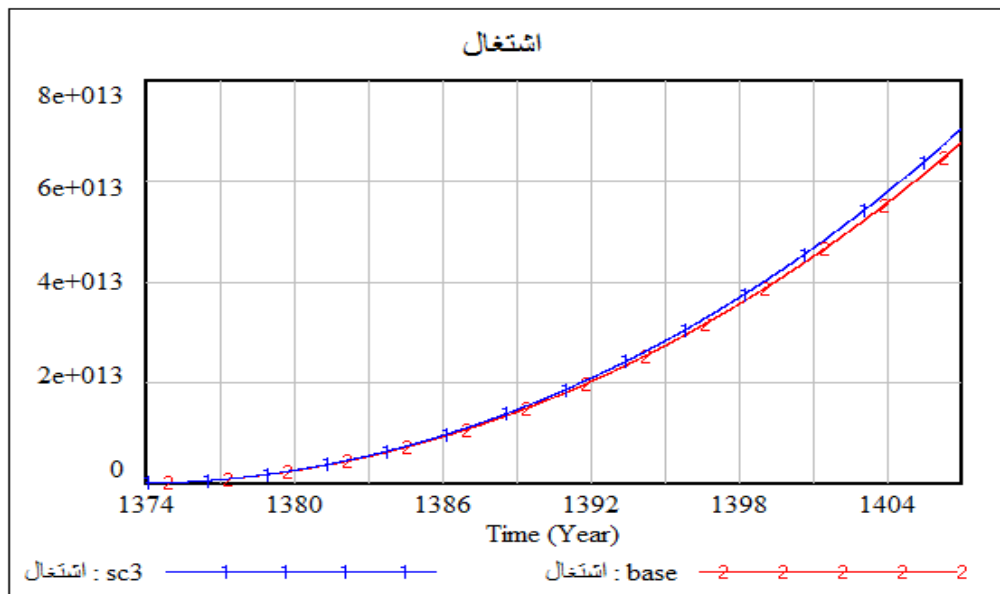
^۱ - hjortha

در این سناریو با توجه به مقدار متغیر ظرفیت گردشگری، اثر تغییر آن بر روی مدل مورد آزمایش قرار خواهد گرفت. به این صورت فرض می‌شود که مقدار متغیر ظرفیت گردشگری از ۱ به مقدار ۱۰ ارتقاء یابد و تا سال ۱۴۰۷ ثابت بماند. نتایج حاصل از اعمال این سناریو بر روی مدل به صورت شکل زیر است.

شکل (۴-۲۲). اعمال سناریو بر روی متغیر ظرفیت گردشگری. (محاسبات محقق)

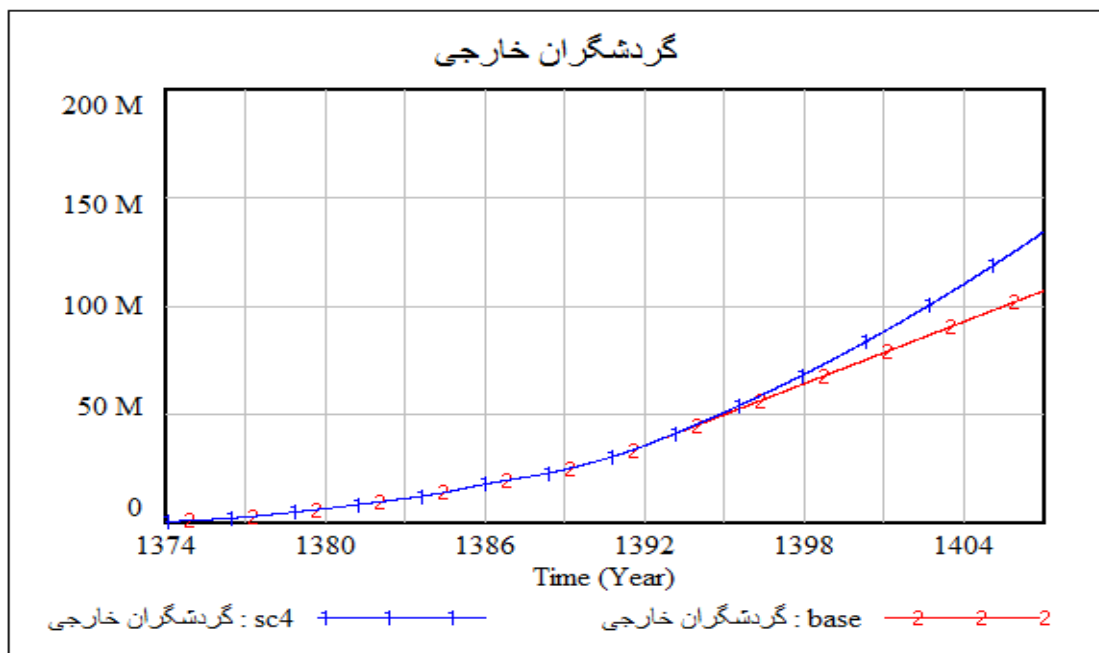
همان‌طور که در شکل (۴-۲۲) مشاهده می‌شود با اعمال این سناریو، اشتغال در کشور افزایش می‌یابد، اما به دلیل جایگاه گردشگری در ایران این افزایش بسیار کم و ناچیز است.

شکل (۴-۲۳). تأثیر سناریو اعمال شده بر متغیر ظرفیت گردشگری. (محاسبات محقق)

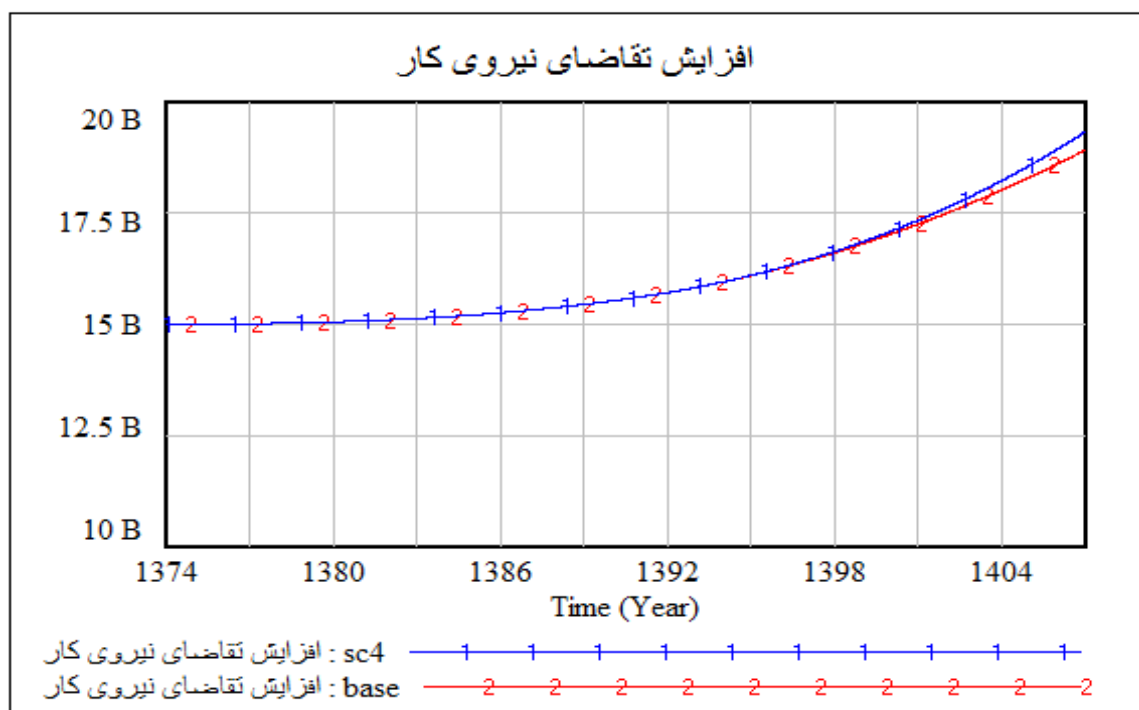
ب - نتایج حاصل از اعمال سناریو بر روی متغیر گردشگران خارجی

در این سناریو با افزایش میزان گردشگران خارجی، اثر تغییر آن بر روی تقاضای نیروی کار مورد آزمایش قرار گرفت. به این صورت فرض می‌شود که تعداد گردشگران خارجی در کشور از سال ۱۳۹۲ به بعد ۵۰ درصد افزایش یابد. نتایج حاصل از اعمال این سناریو بر روی مدل به صورت شکل زیر می‌باشد.

شکل (۴-۲۴). اعمال سناریو بر روی متغیر گردشگران خارجی. (محاسبات محقق)

نتایج حاصل از اعمال این سناریو بر روی مدل، برای متغیر میزان تقاضای نیروی کار به صورت زیر است. همان طور که مشاهده می شود با افزایش گردشگران خارجی چون یک صنعت کاربر در کشور فعال می شود، تقاضا برای نیروی کار افزایش می یابد.

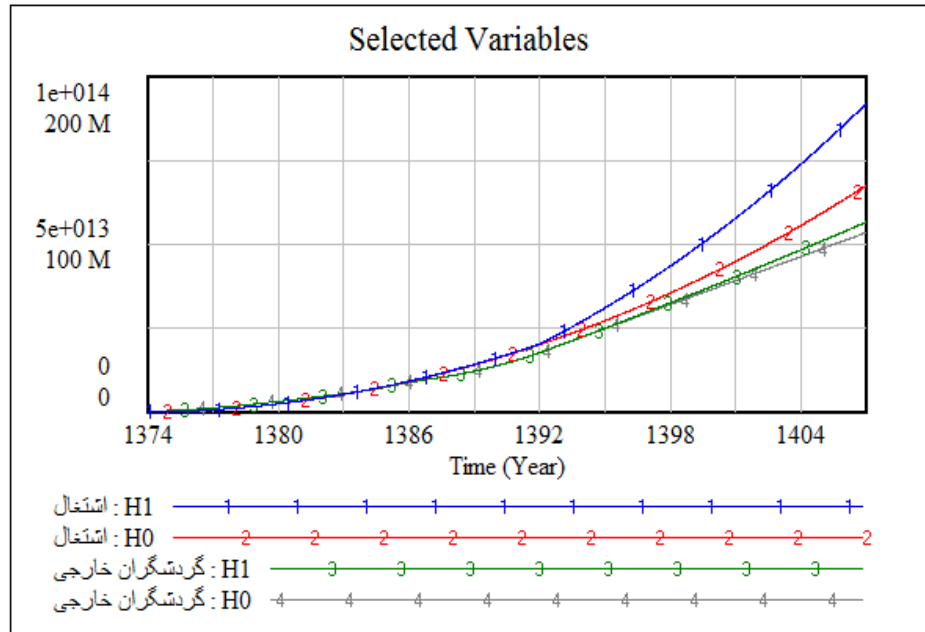

شکل (۴-۲۵). تأثیر سناریو اعمال شده بر میزان تقاضای نیروی کار. (محاسبات محقق)

۷.۴. جمع بندی

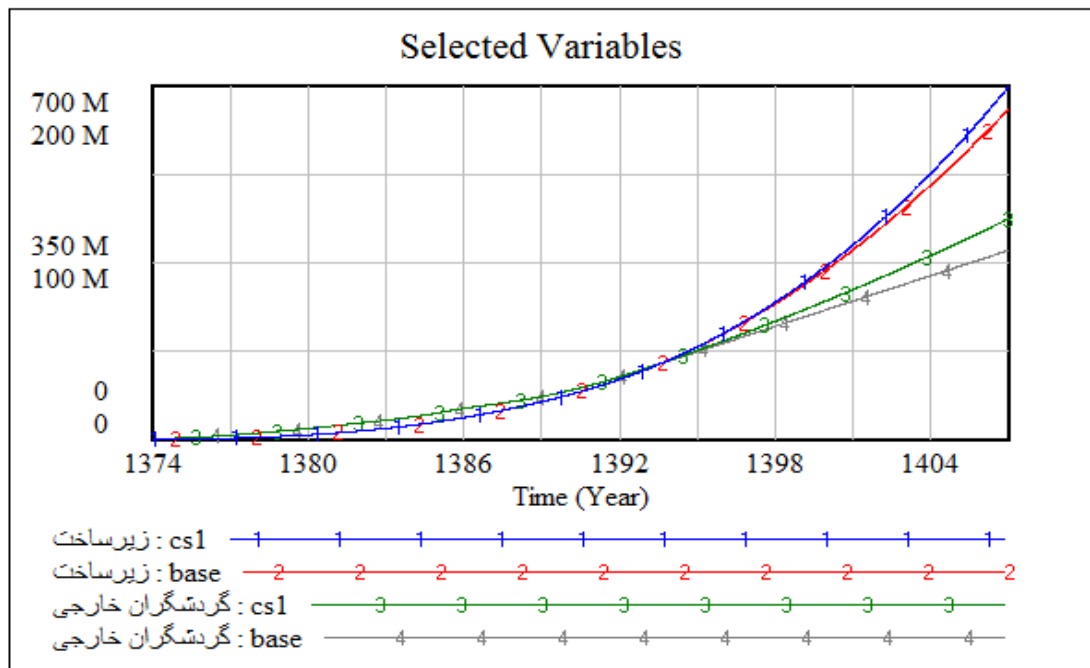
در این فصل به بررسی اثر جذب گردشگر خارجی بر اشتغال کشور پرداخته شد. به این منظور از دو روش اقتصادسنجی و پویایی‌های سیستم استفاده شد. در روش اقتصادسنجی ضرایب بدست آمده معنادار بوده و موضوع پژوهش را تأیید می‌نماید. با توجه به ضریب مخارج گردشگران که ۷.۶۶ می‌باشد در مقایسه با ضریب تعدا گردشگران خارجی که ۱.۴۴ می‌باشد اینگونه استنباط می‌شود که مخارج گردشگران خارجی نسبت به تعداد گردشگران خارجی اشتغال بیشتری را در کشور ایجاد می‌کند. در روش پویایی‌های سیستم، ابتدا مدل علی- معلولی رسم شد و سپس جهت شبیه‌سازی مدل علی، مدل انباشت-جریان استخراج شده و تا آنجا که امکان داشت از داده‌های واقعی جهت شبیه‌سازی استفاده شد. لازم به ذکر است که تاثیر متغیر گردشگران خارجی بر سه بخش اقتصاد ایران مورد بررسی قرار گرفت و شبیه‌سازی طی سه مرحله صورت گرفته است و در مرحله نتایج مربوطه بیان شده است. به طور کلی نتایج شبیه سازی فرضیات جهت رد یا تایید به صورت زیر استنباط شد:

نتیجه فرضیه اصلی پژوهش: با شبیه‌سازی انجام شده میزان گردشگران خارجی افزایش داده شد و اثر آن بر اشتغال مورد بررسی قرار گرفت، که با افزایش گردشگران خارجی، اشتغال در کشور به صورت نمایی افزایش می‌یابد.

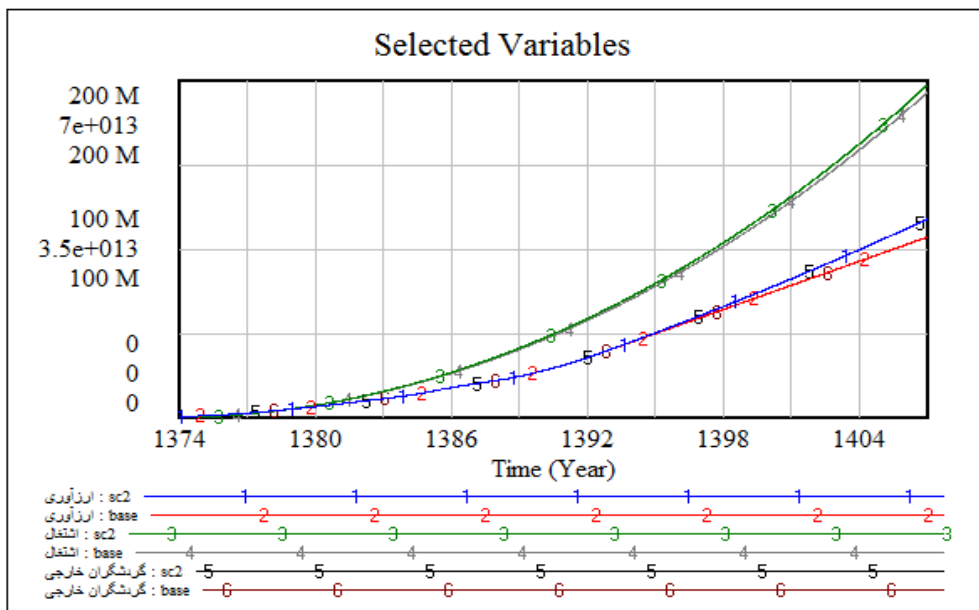
شکل (۴-۲۶). نمودار اثبات فرضیه اصلی (محاسبات محقق)

نتیجه فرضیه فرعی اول: با شبیه‌سازی انجام شده، تایید شد که با افزایش جذب گردشگران خارجی در طی زمان، زیرساخت‌ها به صورت نمایی بهبود می‌یابد. از سویی دیگر تأثیر جذب گردشگر خارجی بر بهبود زیرساخت‌ها تأثیری دوسویه است که این تأثیر دوسویه در نمودار حالت-جریان به تصویر کشیده شد.

شکل (۴-۲۷). نمودار اثبات فرضیه فرعی اول (محاسبات محقق)

نتیجه فرضیه فرعی دوم: با شبیه‌سازی انجام شده و افزایش گردشگران خارجی که از آن به عنوان صادرات نامرئی یاد می‌شود، ارز وارد شده به کشور افزایش می‌یابد و این ارزآوری بر رشد اقتصادی و در نتیجه اشتغال تأثیر مثبت دارد.

شکل (۴-۲۸). نمودار اثبات فرضیه فرعی دوم (محاسبات محقق)

جهت اعتبار سنجی مدل ایجاد شده، رفتار متغیر مرجع با مقدار واقعی آن مقایسه گردیده است. خطای پایین این مقایسه، حاکی از انطباق مدل ایجاد شده با آنچه در واقع اتفاق می‌افتد می‌باشد. البته صحت مدل ایجاد شده با آزمون رفتار حدی نیز، مورد تایید واقع شد. نتایج حاصل از مدل نشان-دهنده افزایش اشتغال به صورت الگوی رشد نمایی در طی بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۷ می‌باشد. اشتغال می‌گردد.

فصل پنجم: نتیجه گیری

نتیجه گیری

نتایج مطالعات انجام شده و پژوهش حاضر بیانگر آن است که صنعت گردشگری یک صنعت کاربر بوده و با صادرات خدمات کشور، به عنوان صادرات نامرئی مطرح است، اما این صنعت در ایران از ظرفیت بالفعل تا ظرفیت بالقوه فاصله زیادی دارد. این بخش کاربر و درآمدزا نیاز به توجه و حمایت بیشتر دولت دارد.

در این پژوهش با استفاده از روش اقتصادسنجی تأثیر جذب گردشگران خارجی بر اشتغال برآورد شده است. با توجه به نتایج بدست آمده مشاهده شد که رابطه مثبتی بین جذب گردشگران خارجی و اشتغال وجود دارد. از آنجایی که صنعت گردشگری یک صنعت با ریسک بالا در سود است و بخش خصوصی در این بخش آنچنان که شایسته است سرمایه‌گذاری نمی‌کند لازم است دولت سیاست‌هایی اتخاذ نماید تا بستر لازم برای توسعه‌ی این صنعت فراهم گردد همچنین با توجه با اینکه این صنعت از نظر اقتصادی بسیار حائز اهمیت است باید فرهنگ توسعه‌ی این صنعت و مزایای آن در بین مردم اشاعه داده شود تا زمینه جذب گردشگران خارجی افزایش یابد. نتایج برآوردها به تفکیک به این شرح می‌باشد:

نتایج حاصل از برآورد سنجی نشان می‌دهد که با افزایش گردشگران خارجی اشتغال در کشور افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش مخارج گردشگران خارجی ارز ورودی به کشور افزایش یافته و این ارز وارد چرخه اقتصادی شده و اشتغال کشور را افزایش می‌دهد.

سپس روابط با استفاده از روش سیستم دینامیک شبیه سازی شده است. تحلیل صنعت گردشگری به علت حضور متغیرهای اقتصادی متعدد و همچنین تأثیرپذیری از متغیرهای اجتماعی نیاز به بررسی همه جانبه و بکارگیری نگاه سیستمی دارد. با بررسی فرضیات پژوهش هر سه فرضیه این پژوهش

تأیید شده سپس به اعتبارسنجی مدل پرداخته شد تا صحت روابط و داده‌های مدل مورد تأیید قرار گیرد بنابراین با دو آزمون شرایط حدی و آزمون رفتار مرجع مدل پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. در نهایت نتایج حاصل از اجرای مدل دینامیکی، با اعمال هر یک از سیاست‌ها و مقایسه آن با شرایط پایه را می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد:

۱. اجرای سیاست افزایش میزان ظرفیت گردشگری به صورت مستقیم، غیرمستقیم و القایی منجر به ایجاد اشتغال در کشور می‌شود، اما به دلیل جایگاه بالفعل این صنعت در کشور میزان افزایش اشتغال بسیار کم و ناچیز است. در هر صورت بهبود ظرفیت گردشگری می‌تواند منجر به کاهش بیکاری و افزایش اشتغال و در نتیجه رشد اقتصادی کشور شود.

۲. اعمال سیاست افزایش گردشگران خارجی، سبب افزایش میزان ارز کشور شده، با افزایش ارز کشور، درآمد دولت افزایش می‌یابد. با افزایش درآمد دولت میزان سرمایه‌گذاری برای زیرساخت‌های گردشگری افزایش یافته با افزایش سرمایه‌گذاری تقاضا برای نیروی کار نیز افزایش می‌یابد و منجر به افزایش اشتغال کشور می‌گردد (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۰۰: ۱۱). اما تا رسیدن به ظرفیت بالقوه فاصله زیادی دارد.

در پایان می‌توان به چند موضوع به عنوان پژوهش‌های تکمیلی پیشنهادی اشاره کرد: اثر توسعه‌ی گردشگری روستایی بر رشد اقتصادی، اثر توسعه‌ی گردشگری روستایی بر اشتغال، و اثر توسعه‌ی گردشگری سلامت بر رشد اقتصادی

منابع و مأخذ

- قرآن مجید

۱. ابراهیمی نژاد، مهدی، یعقوبی، محسن، زینلی، سینا (۱۳۹۳)، «اصول و مبانی مدیریت گردشگری در اسلام»، سومین همایش علوم مدیریت نوین.
۲. ادبی، محمد (۱۳۹۵)، «عوامل موثر بر نوآوری در ایران با رویکرد سیستم دینامیک»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده صنایع و مدیریت، دانشگاه صنعتی شاهرود
۱. اربابیان، شیرین، زمانی، زهرا، رحیمی، معصومه (۱۳۹۳)، «بررسی اثر گردشگری در توسعه کارآفرینی»، مجله‌ی برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، شماره ۱۰، صص ۱۴۶-۱۲۶.
۲. استرمن، جان د (۱۳۸۷)، «پویایی شناسی سیستم»، ترجمه شهرام میرزایی دریانی و همکاران، انتشارات ترمه: تهران.
۳. استرمن، جان د (۲۰۰۰)، «پویایی شناسی سیستم تفکر سیستمی و مدل سازی برای جهان پیچیده»، ترجمه میرزایی دریانی، شهرام و همکاران، چاپ دوم، انتشارات ترمه.
۴. اسعدی، میرمحمد، سعیدا اردکانی، سعید (۱۳۹۴)، «ارائه مدلی پویا جهت توسعه گردشگری تاریخی (مورد مطالعه: استان یزد)»، دو فصلنامه علمی-پژوهشی کاوش‌های مدیریت بازرگانی، شماره ۱۴، صص ۱۶۷-۱۴۷.
۵. اشرفی فینی، زهرا، شاهرودی، امیر، آخوندی قهرودی، مرضیه (۱۳۹۱)، «تحلیلی از وضعیت گردشگری شهرستان دورود استان لرستان (با تأکید بر نقش اکوتوریستی منطقه آبشار بیشه)»، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم انداز زاگرس، شماره ۱۳، صص ۲۹-۵۱.

۶. افشاری آزاد، سمیه، عثمانی، آرش، پیری، سعید (۱۳۹۳)، «توسعه پایدار و اشتغال در گردشگری روستایی نمونه موردی شیلات پالنگان»، فصلنامه فضای گردشگری، شماره ۱۰، صص ۱۴۶-۱۲۱

۷. افضل‌لی، رسول، فرجی، امین، شعبانی‌فرد، محمد (۱۳۸۹)، «جایگاه حقوق گردشگران خارجی از نگاه اسلام و قوانین حقوقی جمهوری اسلامی ایران»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۳، صص ۱۴۰-۱۱۹.

۸. اورعی، مرضیه، ابونوری، عباسعلی، محمدی، هادی (۱۳۹۳)، «بررسی اثرات تغییر قیمت برق کشاورزی و سوخت ناشی از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها بر شاخص اقتصادی نسبت سود به هزینه کشت پسته در دشت رفسنجان (رویکرد تحلیل سیستمی)»، پژوهشنامه اقتصاد انرژی ایران، شماره ۱۱، صص ۲۸-۱.

۹. ایمنی قشلاق، سیاوش، خانی، فضیله، هاشمی، سیدسعید (۱۳۹۱)، «نقش گردشگری در توسعه‌ی کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه تطبیقی: روستای کندوان و اسکندان شهرستان اسکو)»، مجله جغرافیا و توسعه‌ی ناحیه‌ای، شماره ۱۸، صص ۲۳۸-۲۱۷.

۱۰. بختیاری، صادق، یزدانی، مرتضی (۱۳۸۹)، «بررسی آثار مستقیم و غیرمستقیم گردشگری بر اشتغال»، فصلنامه علوم اقتصادی، شماره ۱۳، صص ۶۰-۴۹.

۱۱. بهروزی‌فر، مرتضی (۱۳۸۳)، «اثر تحریم‌های یک جانبه امریکا بر اقتصاد بازرگانی ایالات متحده و بازارهای جهانی انرژی»، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۳۳، صص ۲۳۹-۱۹۵.

۱۲. پارساپور، خدیجه، مقیمی، مریم، رفیعی، هادی، مظهری، محمد (۱۳۹۱)، «برنامه‌ریزی راهبردی توسعه‌ی اشتغال، با تأکید بر گردشگری مذهبی (مطالعه موردی: شهر مشهد)»، دوفصلنامه مطالعات گردشگری، شماره ۲، صص ۱۵۹-۱۳۷.

۱۳. تقوایی، مسعود و رنجبردستناپی، محمود (۱۳۸۹)، «تحلیلی بر پراکنش امکانات و خدمات مسیر گردشگری شمال شرق استان چهارمحال بختیاری»، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، شماره اول، صص ۴۸-۲۱.
۱۴. تیموری امین جان، پرویز، زیاری، یوسفعلی، نبهانی اهواز، یاسمین (۱۳۹۱)، «بررسی نقش توان‌های گردشگری در توسعه و ایجاد اشتغال (مطالعه موردی شهرستان شوشتر)»، اولین همایش ملی جغرافیا، مخاطرات محیطی و توسعه پایدار، صص ۶-۱.
۱۵. چاک. وای. گی (۱۳۸۲)، «جهانگردی در چشم انداز جامع»، علی پارسائیان، محمد اعرابی، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ پنجم.
۱۶. حاجی غلام سریزدی، علی، منطقی، منوچهر، زارع مهرجردی، یحیی (۱۳۹۲)، «سیستم دینامیک»، انتشارات الماس البرز، چاپ اول.
۱۷. حافظ رضازاده، معصومه (۱۳۸۵)، «نقش گردشگری برای ایجاد فرصت‌های شغلی در شهرهای ایران (پژوهش موردی: شهر مشهد)»، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیایی سرزمین، صص ۱۰۲-۸۳.
۱۸. حسنونند، سمیه، خدایانه، مسعود (۱۳۹۳)، «تاثیر گردشگری بر رشد اقتصادی در کشورهای درحال توسعه: دو رویکرد پانل ایستا و پانل پویا»، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، شماره ۶، صص ۱۰۲-۸۷.
۱۹. حمدی، کریم، وظیفه دوست، حسین، جعفرپور، احمدنری (۱۳۸۸)، «بررسی تأثیر گردشگری تاریخی- فرهنگی بر توسعه پایدار شهری همدان»، پژوهش نامه علوم اجتماعی، شماره ۱، صص ۷۲-۵۱.
۲۰. حیدری چپانه، رحیم (۱۳۸۳)، «ارزیابی برنامه‌ریزی صنعت گردشگری در ایران»، رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز.

۲۱. حیدریه، سیدعبدالله، سیدحسینی، سیدمحمد، شهابی، علی (۱۳۹۲)، «شبه سازی مدل پذیرش فناوری در بانکداری ایران با رویکرد پویایی شناسی سیستم مطالعه موردی بانک رفاه»، فصلنامه مدیریت توسعه فناوری، شماره ۱، صص ۹۸-۷۶.
۲۲. خانی، فضیله، قرنچیک، عبدالمجید، قنبری نسب، علی، اکبری سامانی، ناهید (۱۳۹۱)، «نقش گردشگری در توسعه اقتصادی بازارچه‌ی ساحلی شهرستان ترکمن»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۴، صص ۱۲۸-۱۱۱.
۲۳. خوشدلان، مژگان، اسکندری نوده، محمد، میرهن قاسم‌آبادی، فاطمه (۱۳۹۳)، «بررسی مقایسه‌ای کارکرد اشتغال‌زایی بخش گردشگری شهری در شهرستان‌های استان گیلان (۱۳۷۵-۱۳۹۰)»، اولین همایش بین‌المللی علمی راهبردی توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران، چالش‌ها و چشم‌اندازها، صص ۸۰۰-۷۸۹.
۲۴. داس ویل، راجر (۱۳۸۶)، «مدیریت جهانگردی: مبانی، راهبردها و آثار»، ترجمه سیدمحمد اعرابی، داود ایزدی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ چهارم.
۲۵. ربیعی، علی، نوبخت حقیقی، محمدباقر، زنگنه، سیروس (۱۳۹۱)، «عوامل موثر بر گسترش جذب گردشگری فرهنگی شهر کرمانشاه»، مجله مدیریت فرهنگی، شماره ۱۸، صص ۱۵۰-۱۳۵.
۲۶. رضوی، مهدی، مشرفی، رسام (۱۳۸۳)، «تحلیل دینامیکی اشتغال در اقتصاد ایران (بررسی موردی قانون اکان)»، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، شماره ۱۸، صص ۴۷-۱.
۲۷. رفیعی دارانی، هادی، براتی، جواد (۱۳۹۳)، «نقش صنعت گردشگری در ایجاد اشتغال در استان خراسان رضوی»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری، شماره ۲۵، صص ۱۳۴-۱۰۹.

۲۸. روحی، آناهیتا (۱۳۹۰)، «ارایه‌ی یک مدل دینامیک برای صنعت گردشگری در ایران: نگرش سیستمی»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد، دانشگاه شیراز.
۲۹. زرآبادی، زهرا سادات، عبدالله، بهار (۱۳۹۲)، «ارزیابی عوامل موثر در توسعه صنعت گردشگری منطقه آزاد چابهار با بهره‌گیری از روش فرآیند تحلیل شبکه‌ای (ANP)»، نشریه علمی - پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۶، صص ۳۷-۴۸.
۳۰. زرقانی، سیده‌ادی، حجازی جوشقانی، حسن (۱۳۹۱)، «گردشگری بین‌المللی و نقش آن در اقتصاد و توسعه شهری با تاکید بر کلان شهر مشهد»، کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری، صص ۱-۲۱.
۳۱. زمانی، فرزانه (۱۳۹۳)، «بررسی و تحلیل جایگاه گردشگری در توسعه و اشتغال‌زایی (مورد شناسی شهر تبریز)»، اولین کنفرانس ملی جغرافیا، گردشگری، منابع طبیعی و توسعه پایدار، صص ۱-۱۱.
۳۲. زنگی‌آبادی، علی، موسوی، سیدعلی، خلقی‌پور، خلیفه (۱۳۸۹)، «تحلیلی بر نقش طبیعت گردی در جذب گردشگران (مطالعه موردی: منطقه سی سخت استان کهگیلویه و بویراحمد)»، نشریه علمی - پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی (دانشگاه تبریز)، شماره ۳۴، صص ۶۷-۹۷.
۳۳. محمود عبدالله‌زاده (۱۳۷۹)، «سازمان جهانی جهانگردی»، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ اول.
۳۴. سعید، اردکانی، سعید، میرغفوری، سید حبیب‌الله، برقی، شاهین (۱۳۸۹)، «شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های مؤثر بر سطح رضایت گردشگران خارجی در شیراز با استفاده از تکنیک‌های تحلیل عاملی و تصمیم‌گیری چند شاخصه»، فصلنامه مطالعات گردشگری، شماره ۱۳، صص ۱-۲۳.

۳۵. سلطانی، زهرا (۱۳۹۰)، «ایجاد اشتغال برای جوانان با رویکرد گردشگری (نمونه موردی شهرستان خوانسار)»، همایش ملی آسیب شناسی مسائل جوانان، صص ۵۴۰-۵۲۹.
۳۶. سلطانی، زهرا، کیانی، صدیقه، تقدیسی، احمد (۱۳۹۲)، «نقش اکوتوریسم در فرصت‌های شغلی و افزایش درآمد (نمونه موردی: شهرستان خوانسار)»، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۴، صص ۱۵۲-۱۳۷.
۳۷. سنگه پیترو، و همکاران (۱۳۸۸)، «پنجمین فرمان در میدان عمل استراتژی‌ها و ابزارهای ایجاد سازمان یادگیرنده»، ترجمه: خادمی گراشی مهدی، و همکاران، انتشارات آریانا قلم.
۳۸. سهرابی، حمید (۱۳۷۸)، «تحلیل نرخ مشارکت و پیش بینی عرضه نیروی کار در ایران»، مؤسسه پژوهش در برنامه ریزی و توسعه.
۳۹. شاه‌یوندی، احمد، ریسی و انانی، رضا، سلطانی، مرضیه (۱۳۹۰)، «تأثیر امنیت روانی و اجتماعی بر جذب گردشگران خارجی (نمونه موردی گردشگران خارجی وارد شده به شهر اصفهان در سال ۱۳۸۹)»، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره ۱، صص ۱۶۵-۱۳۷.
۴۰. صمدی، علی حسین (۱۳۸۳)، «ارزیابی میزان اشتغال‌زایی جذب گردشگری بر اساس الگوی ایستای داده- ستاده منطقه‌ای (مطالعه موردی: استان فارس)»، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۱۱ و ۱۲، صص ۶۸-۴۳.
۴۱. صیدایی، سید اسکندر و هدایتی مقدم، زهرا (۱۳۸۹)، «نقش امنیت در توسعه گردشگری»، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی- واحد شوشتر، شماره ۸، صص ۹۷-۱۱۰.
۴۲. ضرغام بروجنی، حمید (۱۳۸۹)، «برنامه‌ریزی توسعه جهانگردی، رویکردی همپیوند و پایدار»، انتشارات مهکامه، تهران، چاپ اول بهار.

۴۳. عیسی‌زاده، سعید، قدسی، سوده (۱۳۹۱)، «محاسبه ضرایب اشتغال‌زایی بخش گردشگری در اقتصاد ایران: با استفاده از مدل داده-ستانده»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری، شماره ۱۷، صص ۱۷۲-۱۵.
۴۴. فرانسوا ولایونل بیچریل (۱۳۸۴)، «گردشگری بین‌المللی»، ترجمه محمد ابراهیم گوهریان، محمدمهدی کتابچی، موسسه انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ اول.
۴۵. فرجی‌راد، عبدالرضا، آقاجانی، سمیه (۱۳۸۸)، «تحلیلی نو پیرامون گردشگری و جدیدترین طبقه بندی آن»، فصلنامه جغرافیایی سرزمین علمی-پژوهشی، شماره ۲۳، صص ۶۱-۷۲.
۴۶. فلیحی پیربستی، نعمت، طاهری هنجنی، مرضیه (۱۳۹۰)، «تأثیر تورم و جهانی شدن بر سودهی کارگاه‌های بزرگ صنعتی ایران تلفیق رهیافت‌های سیستم دینامیکی و اقتصادسنجی»، فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، شماره ۵۸، صص ۷۸-۵۱.
۴۷. فلیحی پیربستی، نعمت، فهیمی‌فر، فاطمه (۱۳۸۹)، «بررسی اثرات فناوری اطلاعات و ارتباطات و تجارت الکترونیک بر رشد اقتصادی: تلفیق روش‌های سیستم دینامیک و اقتصادسنجی»، فصلنامه علوم اقتصادی، شماره ۱۱، صص ۷۰-۳۹.
۴۸. فن هوو، نوبرت (۱۳۹۳)، «اقتصاد مقاصد گردشگری»، مترجم: شفیع، افسانه، کجوئیان، مهرداد، تهران: مهکامه، چاپ اول.
۴۹. قزلباش، امیرحسین، امین بیدختی، علی اکبر (۱۳۹۳)، «بازار نیروی کار گردشگری در منطقه آسیا-اقیانوسیه»، ناشر دانشگاه سمnan، چاپ اول.
۵۰. کریمی، جعفر، جمالی‌نژاد، مهدی، حیدری، رسول (۱۳۹۲)، بهره‌برداری بهینه از صنعت گردشگری در راستای ایجاد اشتغال و کارآفرینی، اولین همایش منطقه‌ای کارآفرینی و تجاری سازی، صص ۹-۱.

۵۱. گل محمدی، فرهود (۱۳۸۹)، توسعه‌ی صنایع دستی و فناوری متوسط با هدف گسترش گردشگری و اشتغال پایدار روستایی، مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۱، صص ۷۳-۹۴.

۵۲. گودرزوند چگینی، مهرداد، مولایی هاشجین (۱۳۸۸)، نصرالله، «تحلیلی پیرامون راهکارهای توسعه صنعت گردشگری در استان گیلان»، فصلنامه چشم انداز جغرافیایی (علمی-پژوهشی)، شماره ۸، صص ۱۷۹-۱۹۲.

۵۳. مجیدی، محمدرضا (۱۳۸۹)، «سیاست گردشگری خارجی در ایران: جستجوی الگوی مطلوب»، فصلنامه سیاست، مجله‌ی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۴، صص ۲۵۷-۲۷۲.

۵۴. محمدی، بنفشه، قاضی‌زاده، کاظم (۱۳۹۳)، «اهداف گردشگری و سفر در فرهنگ اسلامی»، نشریه کتاب و سنت، شماره ۴.

۵۵. مرادی، مریم (۱۳۸۵)، «مدیریت گردشگری، اصول، مبانی و مفاهیم کاربردی»، انتشارات آستان قدس رضوی.

۵۶. مومنی مهمویی، فاطمه، همایونی‌فر، مسعود (۱۳۹۳)، «بررسی کارکرد صنعت گردشگری ایران در تولید و اشتغال»، اولین کنفرانس ملی جغرافیا، گردشگری، منابع طبیعی و توسعه پایدار، صص ۱-۲۰.

۵۷. میرزایی، رحمت (۱۳۸۸)، «تأثیر توسعه‌ی گردشگری روستایی بر اشتغال در منطقه-ی اورامانات کرمانشاه»، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۴، صص ۴۹-۷۶.

۵۸. میراج، فرحناز (۱۳۸۶)، «اثر جاذبه‌های گردشگری استان سمنان بر پویایی اشتغال»، نشریه علوم جغرافیایی، شماره ۱۰، صص ۳۹-۵۸.

۵۹. نوری، هدایت الله، سوری، فرشاد، کاظمی، زینب، غلامی، علیرضا (۱۳۹۱)، «بررسی تبلیغات شفاهی و تحلیل تأثیر آن بر جذب گردشگران روستایی مطالعه موردی روستاهای

هدف گردشگری شهرستان پاره»، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۲۴،
صص ۸۱-۱۰۲.

۶۰. نیاری، مریم، فطرس، محمدحسن (۱۳۹۲)، «بررسی اثر گردشگری بر اشتغال و درآمدزایی خانوارها در روستای تازه کند سفلی (شهرستان مراغه)»، کنفرانس ملی مخاطرات محیط زیست زاگرس، صص ۶-۱.

۶۱. یعقوبزاده، رحیم، حجازی، نگین، شفاعتی، اسماعیل، «اقتصاد گردشگری و میزان رقابت پذیری آن در ایران با تاکید بر تحلیل وضعیت گردشگری در ایران و ارائه استراتژی-هایی برای رشد رقابت پذیر گردشگری»، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ اول،
۱۳۹۳.

۶۲. یوسفزاده، محسن (۱۳۹۴)، «بررسی تأثیر گردشگری بر اشتغال در ایران، مدیریت اقتصاد»، حسابداری و علوم تربیتی، صص ۷-۱.

63. Begg, David, Ward, Damian (2013), Economics for Business, Published by McGraw-Hill Education

64. Can Tansel Tugcu (2014), Tourism and economic growth nexus revisited: A panel causality analysis for the case of the Mediterranean Region, Tourism Management 42, 207-212.

65. Choy, Dexter J. L (1995), The quality of tourism employment, Tourism Management, Vol. 16, No.2, pp. 129-137.

66. Chui-Hua Liu a, Gwo-Hshiang Tzen, Ming-Huei Lee (2012), 'Improving

67. Cloverdon , R.c.2002 ,Tourism development in the SADC regional : The Opportunities and challenges ,Development southern Africa ,Vol 19 ,1,pp:7-28.

68. Cukier-Snow, Judith, Geof (1993), "Tourism employment perspectives from Bail", tourism Management, Vol. 14, No 3, pp 195-201.

69. Das, Jayoti, Dirieno, Cassandra. E (2009), Global Tourism Competitiveness & Freedom Of The Press, Journal Of Travel Research, Volume 47, Number 4.
70. Dolton, J. Peter & Silly, A. Marry (2008) The Effect of Over-Education on Earnings in the Graduate Labour Market; Economics of Education Review 27, pp 125-139.
71. Evans T. P., Manire A., De Castro F., Brondizio E., McCrachen S. (2001). A dynamic model of household decision-making and parcel level landcover change in the eastern Amazon. Ecol. Model. 143.
72. Forrester, J. W. (1961). Industrial Dynamics. Productivity Press, Cambridge.
73. Hjortha P, Bagheri A. (2006), Navigating Towards Sustainable Development: A System Dynamics Approach.
74. Hamidi Zadeh, MR,(2000), system dynamics, Print and Publishing Center, Shahid Beheshti Printing, pp, 2-35.
75. Holloway, J. C (1994), The Business Of Tourism, 4th edition, London: Pitman Publishing.
76. Horvath, E. & Frechtling, D.C(1999), Estimating the Multiplier Effects of Tourism Expenditures on a Local Economy through a Regional Input-Output Model. Journal of Travel Research, Vol.37, No.4, May , pp.324-332.
77. Internatinal Review of Business Research Papers (2010), Vol. 6. No 1 February, pp 590-596
78. International Sociology, ISA, March, (1992), P. 115, Vol. 7, No.1, London, SAGE.
79. Kadiyalia, V. and Kosovab, R(2013), Inter-industry employment spillovers from tourism inflows. Regional Science and Urban Economics. 43(2), pp 272-281.
80. Lan (1992), Modelling the sustainability of mass tourism in island tourist economies, Operational Research Society Ltd, pp 1-11
81. Loick Menvielle, William (2001) Menvielle and Nadine Tournois(2001).' Medical tourism: A decision model in a service context.
82. Mario Holzner (2011), Tourism and economic development: The beach disease?, Tourism Management 32, 922-933.

83. Mathieson. A, Wall. G (2005), *Tourism: Economic , Physical and Social Impact*, Longman Scientific Technical.
84. McConnell, Campbell R, Brue, Stanley L, Flynn, Sean M, Grant, Randy (2011), *Macroeconomics*, Published by McGraw-Hill Education
85. McConnell, Campbell R, Brue, Stanley L, Flynn, Sean M, Grant, Randy (2011), *Microeconomics*, Published by McGraw-Hill Education
86. Meadows D. H. (2009) ,*Thinking in Systems A Primer*, Earth scan, pp 27-32
87. Sterman, JD. (2000). *Business Dynamics: Systems Thinking and Modeling for a Complex World*. Boston, MA: Irwin McGraw Hill.
88. Morecroft J. D. W. (1988). System dynamics and micro worlds for policymakers. *European Journal of Operational Research*. 35(3).
89. Nikolaos Antonakakis, Mina Dragouni, George Filis (2015), How strong is the linkage between tourism and economic growth in Europe?, *Economic Modelling* 44, 142–155.
90. Ogunrinde, R. (2001), “ strategic human resource planning in non profit and profit organizations :A empirical analysis and recommendations“ PPA disseration .Nova sothe astern university,.
91. Pfahl, Dietmar, lebsanft, Karl (1999), Integration of system dynamics modelling with descriptive process modelling and goal-oriented measurement, *Journal of Systems and Software* 46(2-3), pp 135-150
92. Radzicki, Michael J., Taylor, Robert A., (1997). *Introduction to System Dynamics A Systems Approach to Understanding Complex Policy Issues*, online book, Prepared for: U.S. Department of Energy.
93. Rosentraub, M, Joo, M (2008), Tourism and economic development: Which investments produce gains for regions? *Tourism Management*, 30, 759-770.
94. Rouhollah Ahmadi, Keivan Shahgholian (2005). ' Designing And Evaluation Model Productivity For Tourism Industry With System Dynamics
95. Shi T. and Gill R. (2007), Developing effective policies for the sustainable development of ecological agriculture in China: the case study of Jinshan County with a systems dynamics model”; *Ecological Economics*, No. 53, 200

96. Smith, D, Michael and Krannich, S (1998), Richard; Tourism dependence and resident attitudes, *Annals of Tourism Research*, Vol 25.
97. Sterman, J. (2000), *Business Dynamics: Systems Thinking and Modeling for a Complex World*, McGraw-Hill, Maidenhead.
98. Thanh Van Mai Bosch O.J.H, and Maani E.Kambiz (2011), Towards a shared systems model of stakeholders in tourism development in the Cat Ba biosphere reserve of Vietnam, 1-20
99. Tompkins , J.(2002),“ strategic human resource management in government,“ *public personnel, management* , V.31, No .4, pp.95-104.
100. Treen ,D, (2000) “ strategic human resource “ ,*survey business journal* , V.69 , No .3 , pp.62-68.
101. World Tourism Organization (2006), *WTO Tourism Highlights*.
102. World Tourism Organization (2000) *Tourism 2020 Vision*,Vol .6, south Asia , Madrid , Spain, Dibe , s . i.
103. WTO (1994), *National and Regional Tourism Planning: Methodologies And Case Studies*, London: World Tourism Organisation And Routledge.
104. Yuan H. (2012), A model for evaluating the social performance of construction waste management, *Waste Management* 32, 1218-1228

Abstract

Tourism as a sector with high employment, by attracting foreign exchange earnings, in today's world is such a place that it occurs as an iconic tourism industry. With regard to the economic impact of the industry, if the potential of the country's capacities can be used for optimal growth and prosperity in the country's economy was large and the impact of the industry on various economic sectors, can be as one of the ways to get rid of single-product economy and achieve sustainable development to be used. After a literature review of studies, the aim of this study was to identify factors affecting tourism on employment as well as employment forecast by the industry, he adds. In this study simulated the study period 1392-1374 and it is envisaged by the year 1407. For this purpose, the econometric method (OLS) and system dynamics method is used. The tourism industry is a dynamic and complex issue of the dynamics of the system so that quality is a quantitative method has been used. The results show that the tourism industry is an industry with respect to the user and does not require high initial capital, Arrival of foreign tourists will create jobs for direct, indirect and induced and more attention to this part of the country's economic growth accelerates. So because of the important role of foreign tourists in the economy it is necessary to pay more attention to the tourism industry.

Keywords: foreign tourists, employment, system dynamics

Faculty of Industrial Engineering and management
M.Sc. Thesis in Economical Systems Planing

The Impact of Attracting foreign tourists on employment and
Forecasts of the process of employment
to year 1407(Case Study: Iran)

By: Marzieh Eslamifar

Supervisor:
Dr. Mohammadreza Armanmehr

February 2017